

**EĞİTSEL OYUNLARA DAYALI SOSYAL
BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE İLKOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL
VATANDAŞLIĞA İLİŞKİN
ALGI ve GÖRÜŞLERİ
Yüksek Lisans Tezi
Yağmur ZİNG
Eskişehir 2019**

**EĞİTSEL OYUNLARA DAYALI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL VATANDAŞLIĞA İLİŞKİN
ALGI VE GÖRÜŞLERİ**

Yağmur ZİNG

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sınıf Öğretmenliği Programı / Temel Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜRDOĞAN BAYIR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

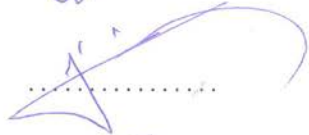
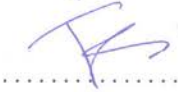
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eylül 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Yağmur ZİNG'in "Eğitsel Oyunlara Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretiminde İlkokul Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlığa İlişkin Algı ve Görüşleri" başlıklı tezi 08.08.2019 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı-Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜRDOĞAN BAYIR	
Üye	: Prof.Dr. Mehmet GÜLTEKİN	
Üye	: Doç.Dr. Tuba ÇENGELCİ KÖSE	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Melis YEŞİLPINAR UYAR	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Nur Leman BALBAĞ	

Prof.Dr. Harcan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

EĞİTSEL OYUNLARA DAYALI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL VATANDAŞLIĞA İLİŞKİN ALGI ve GÖRÜŞLERİ

Yağmur ZİNG

Temel Eğitim Anabilim Dalı/Sınıf Öğretmenliği Programı
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜRDOĞAN BAYIR

Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminde ilkököl öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada karma yöntem desenlerinden tek gruplu gömülü desen kullanılmıştır. Araştırma bir devlet okulunda 22 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kişisel bilgi formu, küresel vatandaşlık algı ölçeğiyle toplanan nicel verilerin analizinde Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve yarı-yapılandırılmış görüşme aracılığıyla toplanan nitel verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeğinden aldıkları öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminin ilkököl öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerinin gelişmesine önemli bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Görüşme sonucunda öğrenciler küresel vatandaşlığı; dünya vatandaşlığı, hak ve sorumlulukları yerine getiren birey, evrensel değerlere sahip birey, temel becerileri edinen birey ve dünyayı koruma biçiminde açıklarken; küresel vatandaşın özelliklerini; beceri, değer, hak ve sorumluluklar biçiminde açıklamışlardır. Öğrenciler eğitsel oyun tekniğini; eğlenceli, kalıcı, kolaylaştırıcı, değer ve beceri kazandırıcı olarak belirtmişlerdir. Öğrenciler öğretim süreci için; doğa gezilerine çıkma, müzeleri dolaşma, tiyatro etkinliklerine katılma, hayvanat bahçesine gitme, sınıfa uzman davet etme, bulmaca, bilgisayar oyunlarından yararlanma ve çizgi film kullanımı gibi öneriler getirmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Eğitsel oyunlar, Küresel vatandaşlık, Sınıf öğretmenliği.

ABSTRACT

PERCEPTIONS AND OPINIONS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS ABOUT GLOBAL CITIZENSHIP IN SOCIAL STUDIES TEACHING BASED ON EDUCATIONAL GAMES

Yağmur ZİNG

Department of Primary Education /Primary School Teaching Program

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, September 2019

Advisor: Doctor Faculty Member Ömür GÜRDOĞAN BAYIR

In this study, which aims to examine the perceptions and views of primary school students about global citizenship in the social studies teaching based on educational games, one group embedded design was used. The study was conducted in a public school with the participation of 22 students. Descriptive analysis was used for the analysis of qualitative data collected through interviews. Wilcoxon Signed Ranks Test was used for the analysis of quantitative data. As a result of the research, a significant difference was found between the pretest and posttest scores of the students on the global citizenship perception scale. It can be said that education based on educational games given in Social Studies course has a significant effect on improving students' global citizenship perceptions. As a result of the interview, the definitions of global citizenship given by the students; world citizenship, the individual who fulfills the rights and responsibilities, the individual with universal values, the individual acquiring the basic skills and the protection of the world; global citizenship characteristics; skills, values, rights and responsibilities. Students said the contributions of educational games; entertaining, permanent, facilitating, value and skill acquisition as stated. In order to make the education process more effective, quality and permanent, the students made suggestions such as going on nature trips, visiting museums, participating in theater activities, going to the zoo, invitation of experts, puzzle computer games and cartoons.

Keywords: Social studies, Educational games, Global citizenship, Primary education teacher.

TEŞEKKÜR

Bu alanda yetişmemde büyük katkısı bulunan, araştırmanın hazırlanması, yürütülmesi ve sonuçlanması aşamalarında her zaman sabır göstererek, her konuda yardımını ve zamanını hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜRDOĞAN BAYIR' a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Akademik camiadaki tecrübeleriyle bana yol gösteren ve destek olan Prof. Dr. Mehmet GÜLTEKİN' e minnettarlığımı ifade etmek isterim.

Uygulama yaptığım okul yöneticilerinden Muhammed BAYIR başta olmak üzere öğretmen, öğrenci ve velilere çok teşekkür ederim.

Lisansüstü eğitimim boyunca her ihtiyacım olduğunda yanımda olan akademik desteğini hiç esirgemeyen, engin bilgileriyle bana yeni bakış açıları kazandıran değerli Prof. Dr. Ali ERSOY, Prof. Dr. Emine KOLAÇ, Doç. Dr. Tuba ÇENGELCİ KÖSE, Doç. Dr. A. Figen ERSOY, Doç. Dr. Burçin TÜRKCAN, Dr. Yrd. Doç. Dr. Melis Yeşilpınar Uyar, Öğr. Üyesi Nur LEMAN GÖZ, Dr. Öğr. Üyesi Meral ÖREN, Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM POLAT, Dr. Öğr. Üyesi Emine Aysın ŞENEL hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her anında benden desteğini ve sevgisini esirgemeyen, babam Mehmet ZİNG, her şeyi başarabileceğime dair inancımı besleyen sevgili annem Makbule ZİNG başta olmak üzere, üyesi olmaktan her zaman mutluluk duyduğum tüm aileme ve can dostum Zehra İLER'e sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Yağmur ZİNG

Eskişehir 2019

10/09/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Yağmur ZİNG

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun.....	1
1.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin tanımı, amacı ve önemi	4
1.1.2. Küresel vatandaşlık	8
1.1.3. Sosyal Bilgiler ve küresel vatandaşlık.....	11
1.2. İlgili Araştırmalar	32
1.2.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar.....	32
1.2.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar	40
1.3. Araştırmanın Amacı	43
1.4. Araştırmanın Önemi.....	43
1.5. Sınırlılıklar.....	45
1.6. Tanımlar	46
2. YÖNTEM	47
2.1. Araştırma Modeli.....	47

2.1.1. Çalışma grubu	48
	<u>Sayfa</u>
2.1.3. Denel işlem.....	53
2.1.4. Verilerin analizi.....	62
2.1.5. Geçerlik ve güvenirlik	63
3. BULGULAR VE YORUM	66
3.1. Eğitsel Oyunlara Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrencilerin Küresel Vatandaşlık Algılarını Geliştirmeye İlişkin Bulgular	66
3.2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlarla Küresel Vatandaşlık Algılarının Geliştirilmesi Sürecine İlişkin Görüşleri	67
3.2.1. Öğrencilerin vatandaşlığa ilişkin görüşleri	68
3.2.2. Öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleri	72
3.2.3. Öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri	83
3.2.4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin önerileri	94
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	98
4.1. Sonuçlar	98
4.2. Tartışma	102
4.3. Öneriler	112
4.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler	112
4.3.2. Araştırmacılara yönelik öneriler	113
KAYNAKÇA.....	114
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Öğrencilerin kişisel bilgileri.....	48
Tablo 2.2. Kişisel bilgilere göre öğrencilerin sınıf içindeki dağılımı.....	49
Tablo 2.3. Eğitsel oyun uygulama takvimi.....	54
Tablo 3.1. Öğrencilerin öntest-sontest puanlarına ilişkin betimsel değerler	66
Tablo 3.2. Küresel vatandaşlık algı ölçeğinden alınan öntest-sontest puanlarına ilişkin wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları	67

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık eğitimi yaklaşımları.....	7
Şekil 1.2. Küresel vatandaşlık modeli	10
Şekil 1.3. Küresel vatandaşlık ile Sosyal Bilgilerde yer alan ortak beceri ve değerler	15
Şekil 1.4. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan başlıca yöntem ve teknikler	21
Şekil 1.5. Eğitsel oyunların kazandırdığı beceriler	29
Şekil 1.6. Eğitsel oyunların öğrencilere kazandırdığı değerler	31
Şekil 2.1. Tek gruplu gömülü deneysel desen araştırma sürecine uyarlanması...	47
Şekil 2.2. Araştırma kapsamında yapılan çalışmalara ilişkin akış şeması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Şekil 3.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşleri	68
Şekil 3.2. Öğrencilerin vatandaşlığa ilişkin görüşleri	68
Şekil 3.3. Öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleri.....	72
Şekil 3.4. Öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri.....	84
Şekil 3.5. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin öneriler	95

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

OXFAM	: Kıtık Yardım için Oxford Komitesi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
NCSS	: ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
Ö.G	: Öğrenci Görüşmesi
s	: Sayfa
%	: Yüzde
f	: Frekans
p	: Anlamlılık
-	
X	: Aritmetik Ortalama

1. GİRİŞ

1. 1. Sorun

21. yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojisinde hızlı bir gelişim yaşanmıştır. Bu gelişim ile birlikte bilim, teknoloji, ticaret ve sermaye uluslararası bir boyut kazanarak küreselleşme kavramını ortaya çıkarmıştır. Dünyada yaşanan bu gelişim ve değişimlerin bir sonucu olarak bir yerde meydana gelen sosyal, ekonomik, kültürel, politik ve ekolojik sorunlar, yalnızca yaşandığı yeri değil tüm dünyayı etkilemeye başlamış ve bu durum dünyanın bir bütünleşme ve işbirliği içine girmesini kaçınılmaz duruma getirmiştir. Buna göre küreselleşme dünyada birçok kavram ve alanı etkilemiştir. Bu kavramlardan biri de vatandaşlık kavramıdır.

Günümüzde dünyanın küçülerek küresel bir köy haline gelmesiyle bireysel farklılıklar önem kazanmış ve geleneksel vatandaşlık kavramı yerini küresel vatandaşlık kavramına bırakmıştır. Bu durum, dünyada yaşanan değişim ve gelişmeler ışığında insanlara yeni hak ve sorumluluklar yüklemiş, bu hak ve sorumluluklar bireyin yaşadığı ülkenin sınırlarını aşarak uluslararası nitelik kazanmıştır. Böylece her birey kendi ülkesinin yanı sıra küresel vatandaşlık kimliğine de sahip olmuştur (Özyurt, 2009, s. 159; Kan, 2009b, s. 27). Küresel vatandaşlık, ulusal vatandaşlığı reddetmeden farklı kültürleri tanımayı, iletişime açık olmayı ve saygı duymayı; demokratik değerlere bağlı olarak, adalet, hak ve sorumluluklarını bilmeyi ve kullanmayı; eleştirel ve çok boyutlu düşünmeyi, bilgiye ulaşma yollarını bilmeyi, sorumluluklarının farkında olmayı, tüm canlıların yaşamına değer verip onlara saygı duymayı, küresel değerleri benimsemeyi, küresel sorunlara duyarlı olmayı ve tüm bunların çözümü için harekete geçmeyi, değişen dünya koşullarına uyum sağlamayı, bunları yaşam biçimi haline getirmeyi gerektirmektedir (Kıtlık Yardım İçin Oxford Komitesi [Oxfam], 2006; Kan, 2009a, s. 897-899; Öztürk, 2012; Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü [UNESCO], 2014). Buna göre kendi ülkelerinin yanı sıra dünyanın da beklenti ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek bireyler yetiştirme, ülkelerin güncel eğitim sorunları arasında yer almaktadır (Doğan, 2002; Balkal ve Özgan, 2010). Küresel vatandaşların yetiştirilmesi ülke ve dünya açısından son derece önemlidir. Bu kapsamda ihtiyaç duyulan küresel vatandaşlık bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesi, öğretim programlarının bu doğrultuda yenilenmesini gerekli kılmaktadır. Günümüzde farklılıkların zenginlik olduğunun farkında olan, çatışma, savaş, açlık, susuzluk, çevre felaketleri ve küresel

sorunlara duyarlı ve çözüm üretebilen, dünyada yaşanan değişim ve gelişimleri takip eden, kendi kültürüne sahip çıkan, farklı kültürlerle saygı gösteren ve insan hakları ihlalleri gibi küresel sorunlara duyarlı kişiler eğitim yoluyla yetiştirilecektir. Sözü edilen becerilere sahip bireylerin yetiştirilmesinde de erken yaşlar önem taşımaktadır. Bu bağlamda ilkokul yıllarının rolü ön plana çıkmaktadır. Bu yıllarda öğrencilere vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasında yararlanılan derslerden biri de Sosyal Bilgiler dersi.

Sosyal Bilgiler dersinde sorumluluk sahibi, yaratıcı düşünebilen, dünyada olup biten olaylara duyarlı, değişim ve sürekliliği algılayan, farklı kültürlerle etkili iletişim kurabilen, uluslararası işbirliğine yatkın, doğal çevreye duyarlı, farklılıklara saygı duyan, sosyal katılım gibi küresel vatandaşlık algısına sahip bireyler yetiştirmek önem kazanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bu bağlamda, Oxfam'ın (1997 ve 2006) belirttiği küresel vatandaşta bulunması gereken özellikler ile 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrencilerin kazanması gerektiği belirtilen beceri ve değerlerin birbiriyle paralellik gösterdiği görülmektedir. Ayrıca Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla öğrencilere birey olmanın yanı sıra dünya ailesinin de bir parçası olma bilincinin verilmesi amaçlanmaktadır. Buna ek olarak değişen toplumsal koşullara uyum sağlama, olay ve sorunları kapsamlı bir bakış açısıyla ele alma, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterme gibi konular Sosyal Bilgiler dersinin olduğu gibi küresel vatandaşlığın da amaçları arasında yer almaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde yer alan eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim, işbirliği, empati, problem çözme gibi beceriler de küresel vatandaşlık becerileriyle paralellik göstermektedir (MEB, 2018). Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin küresel vatandaşlık algı ve görüşlerini geliştirilmek için uygun olduğu söylenebilir. Ancak, Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlıkla ilgili verilmesi gereken kavramların büyük bir çoğunluğunun özellikle ilkokulda eğitim gören öğrencilerin yaşı dikkate alındığında soyut kaldığı ortaya çıkmaktadır (Akandere, 2013, s. 18). Bu sorunları gidermek için çocuğa kendi deneyimleriyle öğrenme imkânı tanıyan eğitsel oyunlardan yararlanılabilir (Akandere, 2013, s. 67-68; Yılmaz ve Erduran, 2015, s. 11). Eğitsel oyunlar ile çocuğun derse olan ilgisi artmakta, çocuğun başarısı da olumlu yönde gelişmekte; aynı zamanda yaparak yaşayarak öğrendiği için öğrendikleri daha kalıcı olmaktadır (Karabacak, 1996, s. 19; Sevinç, 2004, s. 19).

Eğitsel oyun, planlı ve amaçlı bir şekilde hazırlanan eğitim öğretim sürecinde hedeflenen kazanımlara ulaşmayı sağlayan, daha önceki öğrenmelerin pekiştirilmesine; bunun yanı sıra hatalı öğrenmelerin düzeltilmesine yardımcı olmaktadır (Çangır, 2008, s. 8). Başka bir açıdan eğitsel oyunlar; özel olarak bireylere bir konu hakkında bir şeyler kazandırmak için hazırlanan ya da önceki öğrenmelerin tekrar edilmesini sağlayan oyunlardır (Zin ve Yue, 2009, s. 271). Eğitsel oyunlar öğrencinin; mantık, sebep-sonuç ilişkisi, farklı bakış açısı, problem çözme, akıl yürütme ve seçim yapma gibi bilişsel; haklarını savunma, başkalarının haklarına saygı duyma, kendini ifade etme, uzlaşma, empati kurma, paylaşım, yardımlaşma, işbirliği ve dostluk gibi sosyal; duygu ve düşüncelerini ifade etme, başkalarıyla etkileşim kurma gibi dil; dostluk ve kaygı gibi duygusal; sorumluluk alma ve saldırganlık duygusunu uygun şekilde gidermek gibi psikolojik gelişimini de desteklemektedir.

Bilim ve teknolojiye yaşanan değişim ve gelişmeler küreselleşme sürecini de hızlandırmaktadır. Bu durum toplumların birbirine olan bağımlılıklarını arttırarak bir ülkede yaşanan sorunun tüm dünyanın gündemine gelmesine neden olmaktadır. Bu bakımdan yaşanan sorunların çözümü için ülkelerin işbirliği yapma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan dünyada yaşanan değişimlere ayak uyduracak küresel vatandaşların yetiştirilmesi önem kazanmaktadır. Nitekim toplumun beklentilerine uygun bireyler yetiştirme görevi eğitim kurumlarına düşmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde verilen küresel vatandaşlık konuları öğrencilerin yaş düzeyi dikkate alındığında içerik itibarıyla soyut kalmaktadır. Buradan hareketle öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmede önemli rol oynayan Sosyal Bilgiler dersinde bu konuları somutlaştırmak için eğitsel oyun tekniğinden yararlanabilir. Ayrıca Sosyal Bilgiler programında öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmeleri belirtilmiş ve öğrencilerin etkili ve verimli öğrenebilmeleri için kullanılacak tek bir yöntemin olmadığı ve amaçlara uygun tekniğin belirlenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu açıdan bakıldığında birden çok tekniği içinde barındıran eğitsel oyun tekniğinden; öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerini, öğrenilenlerin pekiştirilmesinde, tekrar edilesinde ve hatalı öğrenmelerin tespit edilip düzeltilmesinde yararlanılmaktadır. Bunun yanında eğitsel oyun tekniğiyle öğrencilere doğal ve özgür bir ortam sağladığından, öğrencilerin stres ve kaygılarını azaltmakta ve özgüvenlerini geliştirmektedir. Ayrıca öğrencilerin ilgisini çekerek derse uzun süre katılmalarında motive etmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin düzeyleri göz önüne

alındığında küresel vatandaşlık algısı geliştirmeye ilişkin verilen konuların soyut olduğu ön plana çıkmaktadır. Kullanılacak eğitsel oyunlar ile öğrencilerin soyut kalan bu konuları somutlaştırması sağlanabilir. Bu yolla öğrencilere eğlenerek ve deneyim kazanarak öğrenme imkânı oluşturabilir. Tüm bunlar göz önüne alındığında, bu araştırma eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminde ilkökul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerini inceleme amacıyla hazırlanmıştır.

1.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin tanımı, amacı ve önemi

Sosyal Bilgiler değişen toplumun beklentilerine cevap verebilen, toplumsal ve küresel sorunlara duyarlı, demokratik değerlere sahip, sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek için oluşturulmuş değer temelli ve disiplinler arası bir programdır (Doğanay, 2005, s. 19; Öztürk ve Deveci, 2016, s. 2). Sosyal Bilgiler; tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset, hukuk, psikoloji, felsefe, arkeoloji gibi sosyal bilim disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayanarak öğrencilere yaşamlarında gerekli temel bilgi, beceri, değer ve tutumun aktarıldığı doğa ve topluma karşı iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirme amacıyla ilk ve ortaokullarda yer verilen bir çalışma alanıdır (Erden ve Akman 1997, s. 8; Deveci ve Gürdoğan Bayır, 2011).

Sosyal Bilgiler dersi, değişen ülke ve dünya sorunlarına duyarlı olan ve bu sorunların çözümünde etkin rol oynayan vatandaşların yetiştirilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgiler; sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kullanarak değişen ülke ve dünya koşullarına göre problem çözebilen vatandaşlar yetiştirmek amacıyla hazırlanmış öğretim programıdır (Öztürk, 2012, s. 4). Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'ne (ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS], 1994) göre Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek için sosyal ve beşeri bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaşmasından oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı kapsamında ise Sosyal Bilgiler; tarih, coğrafya, siyaset, hukuk, ekonomi, sosyoloji, felsefe, antropoloji, psikoloji, arkeoloji, din gibi matematik, doğa ve beşeri bilimlerinden aldığı ilgili içeriklerle sistematik ve koordineli bir çalışma alanı oluşturur (Gültekin, Gürdoğan Bayır ve Göz 2013).

Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarından biri de birbiriyle ilişkili küresel bir dünyada farklı kültürlere sahip demokratik bir toplumun vatandaşı olarak, mantıklı karar alabilme yeteneğinin öğrencilerde geliştirilmesine yardım etmektir. Nitekim Sosyal Bilgiler dersi, 21. yüzyıla uyum sağlayan etkin vatandaşlar yetiştirmek için

gerekli bilgi, beceri ve değerlerin öğrenciye aktarılmasını sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı; bilgi edinme, bilgiyi kullanma, inanç ve değerleri inceleme ve katılım gibi vatandaşlık bilgileriyle; sağlıklı karar alma, gerçekçi ve kalıcı çözüm edinme becerileri öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Tüm bunlar öğrencilerin vatandaşlık bilgilerini bütünleştirerek edinebilmelerini ve vatandaşlık kararlarını almalarını sağlayacaktır (Barth, 1991). Evrensel olarak kabul edilen ve demokratik bir toplumda etkin bireylerde bulunması gereken bu dört beceri şöyle açıklanabilir (Barth, 1991; Barth ve Demirtaş, 1997):

- **Bilgi edinme:** Vatandaşlık için sağlıklı karar almak, kalıcı ve mantıklı çözümler üretmek için bilgi edinme becerisi gerekmektedir. Öğrenci farklı kaynaklardan yararlanarak bu bilgileri edinmeli ve edindiği bu bilgileri nerede ve nasıl kullanacağını bilmelidir.
- **Bilgiyi kullanma:** Problem çözme, bilimsel araştırma yapma, eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme, muhakeme etme, parçadan bütüne ve bütünden parçaya düşünmeyi kapsamaktadır.
- **İnanç ve değerleri inceleme:** Bireylerin inanç ve değerlerinin farkında olmaları ve bu inanç ve değerlerin sonuçlarını düşünmeleri gerekmektedir. Nitekim bu değerler bireylerin davranışını yönlendirmektedir.
- **Katılım:** Bu aşamada birey; bilgi edinme, bilgiyi işleme, inanç ve değerleri inceleme becerilerinin ortaya koyduğu sosyal ve demokratik süreçlerde etkin rol almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde gerekli becerilerin kazandırılmasında Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler, sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler gelenekleri önem taşımaktadır. Bunlar şöyle açıklanabilir (MEB, 2018):

- **Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler:** Sosyal Bilgiler öğretimine dair en eski yaklaşım olan bu yaklaşımda öğrencilere geçmişe ait bilgi ve olgular, inanç ve değerler, temel toplumsal kurumlar öğretilmeye çalışılmaktadır. Öğrencilere kültürel miras aktarılırken aynı zamanda öğrencilerin iyi birer vatandaş olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Barth ve Demirtaş, 1997, s. 1-10; Erden, Tarihsiz, s. 7). Bu yaklaşımda geçmiş ve geleneklerle övünme, geçmişi öğrenme, sorumluluk sahibi olma, otoriteye bağlılık önemlidir. Öğretmen merkezli bu yaklaşımda öğretmen ideal vatandaşı örnek olarak

göstermekte ve öğrencilerden sorgulamadan ideal vatandaşın özelliklerini taşıması beklenmektedir (Doğanay, 2002, s. 20). Öğrencilerin gelişim aşamalarını önemli olmadığı ve aktarılan bilgileri öğrencilerin çoklu bakış açısı ile bakmadan ve eleştiri yapmadan doğrudan kabul etmeleri gerektiğini öngörmektedir (Kabapınar, 2012, s. 27).

- **Sosyal bilim olarak Sosyal Bilgiler:** Etkili vatandaş yetiştirmek için Sosyal Bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması gerekmektedir (Öztürk, 2007, s. 25; Yaşar, Gültekin ve Gürdoğan Bayır, 2013). Konu alanı merkezli programlarda daha çok kullanılan bu yaklaşımda amaç, iyi vatandaş yetiştirmek ve öncelik verilen hedef öğrencilere sosyal bilimlerdeki disiplinlere ait becerileri ve bilgileri kazandırmaktır (Barth ve Demirtaş, 1997, s. 1-10). Daha çok araştırma-inceleme yönteminin benimsendiği bu yaklaşımda öğrencilerin bir sosyal bilimci gibi düşünüp sosyal bilimlere ait bilgi, kavram ve yöntemleri öğrenmesi ve sosyal bilim yöntemlerini izlemesi amaçlanmaktadır (Doğanay, 2002, s. 21; Demir, 2016, s. 9). Bu yaklaşıma uygun olarak programlarını oluşturan ülkeler vatandaşlarının çoklu bakış açılarına sahip olmalarını istemektedirler (Kabapınar, 2012, s. 13).
- **Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler:** Bu yaklaşımda temel amaç tartışan, toplumsal sorunlara çözüm üreten, sorgulayan, düşünen etkin vatandaş yetiştirmektir (Demir, 2016, s. 9). Temel olarak araştırma-inceleme yöntemi kullanılan bu yaklaşımda öğretim süreçlerinde dünya sorunları yerel, ulusal ve evrensel ölçütlerde ele alınmaktadır (Barth ve Demirtaş, 1997; Doğanay, 2002, s. 21). Bu yaklaşımda öğrencilerin problem çözme ve akıl yürütme yöntemleri kullanarak karar verme becerisi kazanmaları daha çok ön plana çıkmaktadır (Öztürk, 2012, s. 6). Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımını benimseyen ülkelerde öğrencilerin temel vatandaşlık kural ve ilkeleri günlük hayatta kullanmaları ve bunun yanı sıra bilgilerin beceriye dönüştürülmesi amaçlanmaktadır (Demir, 2016, s.2; Kabapınar, 2012, s. 33).

Sosyal Bilgiler dersinde benimsenen üç geleneğe ek olarak vatandaşlık eğitimi şöyle de gerçekleştirilmektedir (Martorella, 1998'den akt. Ersoy, 2007, s. 23-24).

- **Kültürel mirasın aktarımı olarak vatandaşlık eğitimi:** Vatandaş yetiştirmek için geleneksel bilgi ve değerlerin verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

- **Sosyal eleştirinin öğretimi olarak vatandaşlık eğitimi:** Geçmiş ve halen kullanılan uygulamaların deneme ve eleştiriler yoluyla problem çözme yöntemlerinin tekrar gözden geçirilmesine dayanmaktadır.
- **Kişisel gelişim:** Vatandaşlık eğitimiyle bireyde olumlu bir benlik kavramı ve sağlam bir kişilik oluşturulması beklenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık eğitimi yaklaşımları Şekil 1.1’ de verilmiştir.

Şekil 1.1. Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık eğitimi yaklaşımları

(Martorella, 1998’den akt. Ersoy, 2007, s. 23-24; Öztürk, 2007, s. 25)

Şekil 1.1’den de anlaşılacağı gibi bu yaklaşımların ortak noktası vatandaş yetiştirmektir. Yetiştirilen vatandaş profili ise benimsenen Sosyal Bilgiler yaklaşımına göre değişmektedir. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımını benimseyen ülkelerde iyi vatandaş yetiştirme amaçlanırken; sosyal bilim olarak Sosyal

Bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımlarında ise etkin vatandaş yetiştirme amaçlanmaktadır. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, sosyal bilim olarak Sosyal Bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımları bir arada kullanılmaktadır (Demir, 2016, s. 2- 9).

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeyi amaç edinen, disiplinler arası yaklaşımı benimsemiş bir derstir. Ayrıca bu derste öğrencilerin; toplumsal yaşam üzerindeki bilim ve teknolojinin etkilerini kavramaları ve bilinçli kullanmaları; kaynakların sınırlı olduğunun bilincinde olmaları, insan ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi bilmeleri, bilimsel düşünerek bilim etiğini bilgiye ulaşma, kullanma ve üretmede dikkate almaları; eleştirel düşünerek doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilmeleri beklenmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin; katılımın önemini bilincinde olmaları ve karşılaştıkları kişisel, toplumsal ve küresel sorunları çözmek için sosyal bilim ve iletişim yöntemlerini kullanmaları ve kendine has görüşler ileri sürmeleri; küresel ekonomideki ulus ekonomisinin yerini ve önemini kavramaları amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Günümüzde ise yaşanan değişimler sonucu vatandaşlık yeni bir boyut kazanmış ve küresel vatandaşlık kavramı ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgiler dersi evrensel değerleri benimseyen, iletişim becerisine sahip, dünya sorunlarının çözümünde etkin katılım gösteren demokratik vatandaşlar yetiştirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin amaç ve içeriğine bakıldığında, bu dersin öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmek için uygun bir ders olduğu söylenebilir.

1.1.2. Küresel vatandaşlık

Teknolojik gelişmelerle iletişim ve ulaşım olanaklarının artması, büyük göç dalgalarının yaşanması, ulus aşırı şirketlerin artışı, küresel sorunların yaygınlaşması, farklı kültürlerle etkileşimin artması gibi olaylar vatandaşlığı, küresel vatandaşlık boyutuna taşımaktadır (Çelikten, 2015, s. 20). Küresel vatandaşlığın farklı ülkelerde birçok tanımının olduğu; ancak ortak bir tanıma varılmadığı görülmektedir. Küresel vatandaşlık ulusal vatandaşlığı reddetmeden dünya düzeninin adil olduğu, uluslararası hak ve sorumluluklara vurgu yapan ve tüm insanları birleştiren bir vatandaşlık türüdür (Dawer, 2000; Linklater, 2002, s. 330; Osler ve Starkey, 2003, s. 250).

UNESCO’ya (2014) göre küresel vatandaşlık; farklılıklara saygılı olma, farklı kültürleri tanımaya açık olma, evrensel değerleri benimseme, küresel sorunlara karşı

duyarlı olma ve bunların çözümü için harekete geçme, başkaları ile iletişime açık olma anlamına gelmektedir. Küresel vatandaş evrensel düzeyde bilgi, beceri ve değerleri benimseyerek yaşam biçimi haline getirmiş, dünyada yaşanan insan hakları ihlallerine karşı duyarlı, sorumluluk sahibi, kendi çevresinden başlayarak ve giderek genişleyerek ulusal ve küresel bağlamda hareket eden kişidir (Kan, 2009 b, s. 15). Küresel vatandaş serbest piyasa ekonomisini savunan, kültürel farklılıkları zenginlik olarak gören, açlık, yoksulluk, çevre kirliliği gibi küresel sorunlarla ilgilenen ve bu sorunların çözümünde gerekli bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış; aynı zamanda bunların çözümü için etkin katılım da sağlayan bireydir (Falk, 2005, s. 255; Öztürk, 2011). Başka bir deyişle küresel vatandaş; demokrasiyi destekleyen, insan haklarını ve küresel barışı kendi kimliğini koruyarak ulusal ve uluslararası düzeyde sağlamaya çalışan, küresel sorunlara duyarlı, iletişime açık, katılımcı, küresel değerleri benimseyen, tüm canlıların yaşamına değer veren ve onlara saygı duyan, doğal dengeyi koruyan, sosyal adaletin önemini farkında olan ve bunlar için harekete geçen bireydir (Osler ve Vincent, 2002; Osler ve Starkey 2003; s. 142; Oxfam, 2006, s. 3; Alpaslan, 2008; Burman vd., 2013, s. 7 akt. Özden ve Erbay 2018). Bu kapsamda küresel vatandaşın sahip olması gereken yeterlilikler bilgi, beceri ve değerlerdir. Bireyin küresel vatandaşlık hakkında bilgili olması tek başına yeterli değildir; bireyin aynı zamanda çevreye duyarlı, sorumluluk sahibi ve farklılıklara saygılı olma, değişen yaşam koşullarına uyum sağlama gibi değerlere sahip olması gerekmektedir (Banks, 2004a).

Küresel vatandaşlık, ulus vatandaşlığın üzerinde tüm insanları kapsayan ve koruyan evrensel nitelikte bir vatandaşlık türüdür (Çolak, 2015, s. 12). Başka bir görüşe göre ise terör, açlık, hastalık, savaş, çevre, ticaret gibi küresel sorunlarla uğrasan ve bu sorunların çözümü için beraber hareket eden ulusal, bölgesel ve uluslararası güçleri birleştiren bir vatandaşlık türüdür. Küresel vatandaşlığa milliyetçi bakış açısı ile bakanlara göre ise, küresel vatandaşlıkta ulusal devletlerin yitirilmesi ve uluslararası bir hükümet tarafından tüm dünyanın yönetilme tehlikesi bulunmaktadır (Dower, 2000, s. 553). Bolay (2006) ise yenedünya kültürünün üst kültür, ulusal kültürlerin ise üst kültürün altında ve onu zenginleştiren kültürler olduğunu söylemektedir. Morais ve Ogden'e (2011) göre ise küresel vatandaşlığın üç boyutu bulunmaktadır. Bunlar; küresel yetkinlik, küresel sivil katılım ve sosyal sorumluluktur. Buna göre küresel vatandaşlığın boyutları Şekil 1.2'de gösterilmiştir.

Şekil 1.2. *Küresel vatandaşlık modeli (Morais ve Ogden, 2011, s. 44)*

Şekil 1.2’ de görüldüğü gibi küresel vatandaşlık; sosyal sorumluluk, küresel yetkinlik ve küresel sivil katılım boyutlarından oluşmaktadır. Küresel yetkinlik boyutunda ise farklı kültürlerle karşı ön yargılı olmama, farklı kültürleri anlamaya çalışma ve onlarla etkileşimde halinde olma; öz farkındalığa sahip olma, açık fikirli ve güncel sorunlara duyarlı olma bulunmaktadır. Sosyal sorumluluk boyutunda; dürüst ve sorumlu olma, empati kurabilme, küresel olarak karşılıklı bağımlılığın farkında olma, kendi haklarının bilincinde olma ve başkalarının haklarına saygılı olma, hak ihlaline karşı harekete geçme, küresel bağlamda adalet ve eşitliği savunma yer almaktadır. Küresel sivil katılım boyutunda, küresel sorunlarla mücadele eden sivil toplum kuruluşlarında etkin rol oynama yer almaktadır (Morais ve Ogden, 2011, s. 447). Küresel vatandaşın dünyadan haberdar olması, savaş, açlık, susuzluk, insan hakları ihlalleri gibi küresel sorunların farkında olması ve bu sorunların çözümünde etkin rol oynaması, bilgiye ulaşmayı bilmesi, eleştirel ve çok boyutlu düşünmesi, sorumluluk sahibi olması, küresel anlamda olumlu ilişkiler kurması, değişim ve gelişmelere uyum sağlaması gerekmektedir. Bu profile uygun bireylerin yetiştirilmesi ise ancak eğitim ile sağlanabilmektedir (Bilgin, 1994, s. 31; Oxfam, 1997, s. 2; Çelikten, 2015, s. 24) .

Bireylerin küresel vatandaşlık bilinci kazanmaları küresel vatandaşlık eğitimi ile gerçekleştirilebilir. Eğitimin okullar aracılığıyla sağlanması gerekmektedir (Oxfam, 2006, s. 3). Küresel vatandaşlık eğitimi yoluyla öğrenciler içinde bulundukları toplumda ve dünyada vatandaşların sahip oldukları yasa ve sorumlulukları, demokrasiye katkı sağlayıcı olmayı ve bunu küresel bağlamda uygulamayı kazanabilirler. Bunun yanı sıra öğrenciler; çevreyle ilgili sorunları neden ve sonuçlarını ilişkilendirmeyi, demokrasiyi, vatandaşlığın ne anlama geldiğini ve farklı açılardan sorgulamayı ile topluma duyarlı olmayı küresel vatandaşlık eğitimi ile kazanabilirler (Andrzejewski, 1998, s. 3). Nitekim eğitimin görevi bireylerin yaşanan değişimlere uyumunu sağlamaktır. Bireylerin etkileşime girdikleri farklı kültürlerin normlarını ve değerlerini tanımaları ve anlamaları ve ona uygun davranış geliştirmeleri için devreye eğitim kurumları girmektedir. Bu duruma uygun bireylerin yetiştirilmesi için eğitim programlarının küresel vatandaşlık bağlamında düzenlenmesi gerekmektedir (Çetin ve Alabaş-Uslu 2015, s. 6-7).

Birçok ülke, dünyada küreselleşme ile yaşanan değişimleri öğretim programlarına yansıtmaktadır. Bu ülkelerde uygulanan dersler farklılık göstermekle beraber genel olarak katılımcı, küresel düzeyde yeterliliğe sahip, sorunlara çözüm üretebilen vatandaşlar yetiştirebilmek için eğitim programlarını değiştirip geliştirmişlerdir. Türkiye’de eğitimde; niteliği arttırmak, toplumun ihtiyaç duyduğu insan profilini yetiştirmek için öğretim programlarında yenilenmeye gidilmiştir (Balkar ve Özgen, 2010, s. 3). İşbirliğine yatkın, paylaşımcı bilişim teknolojilerini etkin kullanabilen, farklı kültürleri tanıyan ve saygı duyan, kendi değerlerini içselleştiren bireyler yetiştirmek; başka bir ifadeyle küresel vatandaşlar yetiştirmek için en uygun ders ilkokulda Sosyal Bilgilerdir. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2004-2005 eğitim öğretim yılında güncellenmiş ve programa küresel bağlantılar adlı bir öğrenme alanı eklemiştir. 2018 yılında da program; yaşanan değişime uyum sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir (MEB, 2018).

1.1.3. Sosyal Bilgiler ve küresel vatandaşlık

Türkiye’de 2005 yılında Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’nin (NCSS, 1994) hazırladığı Sosyal Bilgiler standartları temel alınarak ve disiplinler arası yaklaşım benimsenerek yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı tasarlanmıştır. Temel amacı etkin vatandaş yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, evrensel

değerleri benimseyerek küresel vatandaşlık bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesi de amaçlanmıştır (MEB, 2005).

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına diğer programlardan farklı olarak iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanarak toplumsal ilişkileri düzenleme ve karşılaştığı sorunları çözme; doğal kaynakların sınırlı olduğunun bilincinde olan, çevre duyarlılığına sahip, sürdürülebilir çevre anlayışı ile doğal kaynakları korumaya çalışma; eleştirel düşünme becerisi ile doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilme; evrensel, milli ve manevi değerlere sahip çıkarak erdemli insan olmanın yollarını ve öneminin bilincinde olan öğrenciler yetiştirme amacı eklenmiştir. Buna göre programa bakıldığında küreselleşmenin dünyadaki toplumları bir araya getirdiği ve özellikle de yaşanan göçler sonucunda farklı kültürlerin bir arada yaşamaya başladığı günümüzde bir arada sorun yaşamadan anlaşmada iletişimin çok önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca küresel bağlamda bir takım sorunların yaşanması küresel sorumluluk almayı da gerektirmektedir (MEB, 2005; MEB, 2018).

Günümüzde buzulların erimesi, sıcaklıkların artması, şiddetli fırtınalar, doğal bitki örtüsünün farklılaşması, ozon tabakasının delinmesi, mevsimlerin değişmesi, bitki ve hayvan türlerinin yok olması gibi çevre sorunlarının giderek artmasıyla ülkeler yaşanan bu sorunların öneminin farkına varmışlardır. Nitekim çevre sorunları sadece bulunduğu bölgeyi değil tüm dünyayı tehdit eder hale gelmektedir. Son yıllarda bu gibi sorunlar uluslararası boyuta taşınmıştır. Yaşanan bu sorunların çözümü ülkelerin işbirliğini zorunlu hale getirmektedir (Baykal ve Baykal, 2008, s. 2). Bu sorunlar hem ulusal hem de uluslararası yasalarla aşılmaya çalışılmaktadır (Soran vd., 2000, s. 129). Ancak bu sorunların çözümü için sadece yasalar yeterli olmamaktadır. Çünkü küresel sorunlar çevre duyarlılığına sahip bireyler tarafından önlenabilir. Küresel vatandaş; birey ve çevre arasındaki etkileşimin bilincinde olmalı ve çevreyi korumaya yönelik davranışlar sergilemelidir. Küçük yaşlarda verilen ilgi ve tutumlar gelecekte istendik davranışların temelini oluşturmaktadır. Bu bireylerin küçük yaşlarda çevre bilinci kazanmasında Sosyal Bilgiler dersi önemli bir görevi üstlenmektedir (Erten, 2004). Sosyal Bilgiler dersinde verilen sorumluluk ve duyarlılık gibi değerler öğrencilerde çevreye karşı sorumluluk hissetme ve çevreyi koruma gibi davranışlara dönüşebilir. Çünkü değerler toplumsal baskıya gerek kalmadan davranışlarımıza yön vermektedir (Cüceloğlu, 1999).

Nitekim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına eklenen değerler bireyin hayatına yön veren ve günlük hayatta edinilen deneyimlerin bir parçasıdır. Hem

etkilenen hem de etkileyen özelliğe sahip değerler bireyin davranışlarının temeli olarak toplumu düzenlemeye yardımcı olmaktadır (Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse ve Deveci, 2016; Çelikten, 2015, s. 27). Birey özgür, bağımsız, yardımsever, sorumluluk sahibi, kültürlere ve fikirlere saygılı, toplum ilişkilerini ve huzurunun sürekliliğini sağlama gibi milli değerlerin yanında; erdemli ve açık fikirli olma, toplumsal adalet ve eşitliği savunma, barış ve güzelliklerle dolu bir dünya için çalışma, çevreyi koruma ve doğayla bütünlük içinde olma gibi evrensel değerlere de sahip olmalıdır (Yaşar, Kasa ve Gürdoğan Bayır, 2015; Çelikten, 2015, s. 33). Küçük yaşta gelişmeye başlayan değerler, eğitim kurumlarında verilen değerlerle tamamlanır ya da yeniden inşa edilir (Fyffe, Hay ve Palmer, 2004, s. 106). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ön görüldüğü gibi etkin birer vatandaş olmaları değerlerin kazanılması ile mümkündür. Sosyal Bilgiler toplumun beklentilerine cevap verebilen, toplumsal ve küresel sorunlara duyarlı, doğa sevgisi, paylaşma, saygı, dürüstlük, hoşgörü, sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek için oluşturulmuş değer temelli bir programdır (Doğanay, 2005, s. 19; Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse ve Deveci, 2016; Öztürk ve Deveci, 2016, s. 2). Çocuğun değerleri özümseyerek davranışa dönüştürmesinde Sosyal Bilgiler dersi içeriği oldukça önemlidir (MEB, 2018, s. 9). Bu kapsamda öğrencilerin demokratik ve etkin vatandaş olmaları için gerekli değerlerin kazandırılmasında Sosyal Bilgiler dersi etkin rol oynamaktadır (Bursa ve Çengelci Köse, 2017, s. 342).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer verildiği gibi etkin vatandaş olma; ancak bireylerin düşüncelerini süzgeçten geçirerek karar vermeyi sağlayan eleştirel düşünme becerisine sahip olmalarıyla mümkündür. Eleştirel düşünme becerisi, farklı görüş ve kaynaklardan yararlanarak olayların anlamlarını ve neden-sonuç ilişkilerini irdeleyerek bilgilerin eksik yanları ve yanlışlıklarını ayrıştırarak bilgileri yeniden inşa etmektedir (Doğanay ve Ünal, 2006). Birey ve toplumun sürekliliğini ve gelişimini sağlaması açısından eleştirel düşünme becerisi önemli görülmektedir. Ayrıca eleştirel düşünme becerisi bireyde yeni düşüncelerin ortaya çıkmasına, düşünceleri kanıtlar ortaya koyarak savunmasına ve ortaya çıkan düşünceleri değerlendirilmesine de imkân tanımaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bireylerin eleştirel düşünme becerisini özümseyen, analitik ve yaratıcı düşünmeyle birlikte yaşam deneyimini zenginleştirmeye önem verilmiştir (MEB, 2018, s. 3). Aynı zamanda eleştirel düşünme becerisine sahip olan bireyler günümüzde yaşanan karmaşık küresel sorunlarla baş edebilmektedir. Nitekim bu beceriye sahip bireyler içinde yaşadığı toplumda ve diğer

toplumlarda yaşanan adaletsizlik ve insan hakları ihlallerinin farkına varmakta ve toplumda karşılaştıkları bu sorunlara üretici ve yenilikçi çözümler getirmektedir. Ayrıca eleştirel düşünme becerisi öğrencilerin, olay ve durumlara çok boyutlu bakmalarına ve kendi dünya görüşlerini oluşturmalarına yardım etmektedir (UNESCO, 2014; Çolak, 2015). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programından farklı olarak 2018 programına eklenen ve genişletilen iletişim, çevre ve eleştirel düşünme konularının yerel ve ulusal bakışın ötesinde daha geniş bir çerçeveden bakıldığı ve küresel boyutta ele alındığı söylenebilir. Programda yapılan değişikliklerle günümüz koşullarının istediği insan profili oluşturulmaya çalışılmıştır. Günümüz insanından beklenen ise sadece kendi çevresinde ve ülkesinde yaşananlar değil; aynı zamanda dünyayı etkileyen olay ve durumlarla da ilgilenmesidir. Nitekim dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir sorun tüm dünyayı etkilemektedir. Bu sorunların çözümünde etkin rol alacak bireylerin gerekli bilgi, beceri ve değerlerle donatılmaları gerekmektedir.

Oxfam (1997 ve 2006) küresel vatandaşta bulunması gereken bilgi, beceri ve değerleri tanımlamıştır. Oxfam'a (1997 ve 2006) göre küresel vatandaşlık; sosyal adalet ve eşitlik, barış ve mücadele, çeşitlilik, farklılık, sürdürülebilir bir gelecek, barış ve çatışma, küreselleşme ve bağımlılık gibi bilgi ve anlayışı; etkili tartışma, eleştirel düşünme, adaletsizlik ve eşitsizliklerle mücadele etme, işbirliği, etkin ve katılımcı olma, çatışma çözme, insanlara ve eşyaya saygı duyma, soru sorma, iletişim becerisini; kimlik, öz saygı, empati, farklılıklara saygı ve değer verme, sosyal adalet ve eşitlik için sorumluluk, çevreye duyarlılık ve sürdürülebilir çevre için sorumluluk alma gibi değer ve tutumları gerektirmektedir. Bu kapsamda 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında olay ve durumlara sadece yerel ve ulusal olarak değil; aynı zamanda küresel açıdan da yaklaşılarak Oxfam'ın da (1997 ve 2006) belirttiği küresel vatandaşta bulunması gereken değer ve becerilerle örtüştüğü; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik gibi değerlerine yer verildiği; araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi

düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama becerilere yer verildiği görülmektedir (MEB, 2018 s. 9). Buna göre küresel vatandaşlık kapsamında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan beceri ve değerler Şekil 1.3'te gösterilmiştir.

Şekil 1. 3. Küresel vatandaşlık ile Sosyal Bilgilerde yer alan ortak beceri ve değerler

(Oxfam, 2006; Morais ve Ogden, 2011; MEB, 2018, s. 9).

Şekil 1.3'te görüldüğü gibi 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrencilerin iyi ve etkin birer vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi beceri, tutum ve değerlere yer verilmiştir. Bireylerin sağlıklı, tutarlı bir kişilik geliştirmeleri okullarda verilen değer eğitiminin amaçları arasındadır. Öncelikli hedefi kültür aktarımını sağlamak olan eğitim sisteminde öğrencilere, değerlerin aktarılması kültür devamlılığının sağlanması açısından önemli görülmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler dersinde; milli, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları kendine mal ederek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirme beklenmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşta bulunması gerekenlere bakıldığında, evrensel değerleri benimsemenin amaçlandığı görülmektedir. Evrensel değerlerle donatılmış birey ise olaylara daha geniş bir çerçeveden bakan, dünya sorunların çözümünde etkin rol oynayan ve dünyanın daha yaşanılabilir bir yer olması için çabalayan kişidir. Bireylerin sahip olduğu bu değerler; dünyada yaşanan sosyal adaletsizliğe karşı savaşmada etkin olmayı ve sorumluluk almayı sağlamaktadır (Göl, 2013). Küresel vatandaşlık; tüm

insanların bir arada refah içinde ve mutlu olarak yaşamasını amaç edinen değer temelli bir vatandaşlıktır (Öztürk, 2014; Kan, 2009). Sosyal Bilgiler dersi de bu değerleri öğrencilere yaşantı yoluyla aktarmada etkin yollardan biri belki de en önemlisidir. Ancak bireylerin bu değerlere sahip olması yeterli değildir; aynı zamanda beceriye de dönüştürmeleri gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere bilgidan ziyade beceri kazandırma gerekmektedir (Aladağ, 2015, s. 312). Ancak bu beceriler sadece ulus içinde değil evrensel olarak kullanmak üzere kazandırılmadır. Çünkü yaşadığımız çağ bunu gerektirmektedir (Çolak, 2015). Bu derste öğrencilere dünyada yaşanan sorunlara duyarlı olma ve çözümünde etkin rol oynamak, kısacası küresel vatandaş olmak için; yaratıcı düşünebilme ve yaşanan olaylar arasında ilişki kurabilme ve eleştirel yaklaşabilme, başkalarının yerine kendini koyabilme ve toplumlar arasında ortaya çıkan çatışmaları barışçıl yollarla çözme gibi beceriler kazandırma hedeflenmektedir. Ayrıca öğrenciler diğer insan ve toplumlarla işbirliği içinde çalışma becerisi kazanmayı ve sürdürülebilir bir gelecek için de sorumluluk almayı öğreneceklerdir (Morais ve Ogden, 2011). Böylece öğrenciler Sosyal Bilgiler dersi ile edindikleri becerilerle geleceğe de hazırlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilere kazandırılması gereken bilgi, beceri, kavram, tema ve değerler öğrenme alanları çatısı altında organize bir şekilde toplanmıştır. Öğrenme alanı, herhangi bir sosyal olguyu bir bütün olarak anlamaya yardımcı olan bakış açısıdır (Köksal, 2016, s. 45). Her bir öğrenme alanında öğrencilere kazandırılması gereken kazanımlara da yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar olmak üzere 7 öğrenme alanı üzerinde yapılandırılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı etkin vatandaşlar yetiştirme olduğu için, öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin kazanımlara tüm öğrenme alanlarında dolaylı olarak yer verilmiştir. Programda küresel vatandaşlığa ilişkin kazanımlar “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında doğrudan bulunmaktadır. Etkin vatandaş yetiştirme için 2018 Sosyal Bilgiler programına “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanı eklenmiştir. Etkin vatandaş, demokratik değerleri benimseyerek bu değerlerlere göre yaşamayı; yerel, ulusal ve küresel insanlık ile ilgili konularda bilgi sahibi olmayı yaşanan sorunların farkında olmayı gerektirmektedir. Ayrıca farklı kaynaklardan araştırma yaparak sorunlara

yenilikçi çözümler üretir. Öyle ki toplum yararı için işbirliği içinde sorumluk alarak çalışabilir (NCSS, 2002'den akt. Ersoy, 2007). Etkin vatandaşın sahip olması gereken özelliklere bakıldığında küresel vatandaşlık algı ve görüşlerini geliştirmeye ilişkin kazanımları da içinde barındırdığı görülmektedir. Bu açıdan küresel vatandaşlar yetiştirmeye ilişkin kazanımların Küresel Bağlantılar öğrenme alanında doğrudan yer aldığı; Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında da geniş olarak yer verildiği söylenebilir.

Etkin vatandaşlık: Bu öğrenme alanında öğrenciler, grup, kurum ve sosyal örgütlerin oluşumunu ve değişimini, toplumlardaki rolünü, onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları, bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve varlıklarını nasıl sürdürüp değiştirdiklerini kavrar. Bunun yanında öğrenciler, devlet gücünün toplum yaşamında doğacak sorunların güvencesi olduğunu; toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını; egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu; toplumsal hizmetlere ve değişik resmî etkinliklere katılma yollarını öğrenerek yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu öğrenir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında 4. sınıfta; çocuk hakları, sorumluluklar, eğitsel sosyal örgütlere katılma, ülkenin bağımsızlığı ve bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiye değinilmektedir. Ayrıca tüm insanların eğitim, sağlık, yaşama, seyahat etme ve düşüncelerini ifade etme gibi hakları olduğu, bu hakları koruyan uluslararası kuruluşların varlığı, bazı ülkelerde çocuk haklarının ihlal edildiği ve çocuk haklarının evrensel olduğu konularına yer verilmiştir (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF], 2007; Archard, 2014, s. 205-210). Öğrencilerin kişisel istekleri ve yetenekleri doğrultusunda sosyal etkinliklere katılmasına ve kendisinin de bir sosyal etkinlik oluşturmaya yer verilmiştir. Bunun yanı sıra dünyanın farklı yerlerinde öğrencilerin yaptıkları faaliyetlerin neler olduğuna ve değişen teknolojiye paralel olarak sosyal etkinliklerinde değişime uğradığına değinilmiştir (Kayhan ve Pistav 2018 s. 355). Ayrıca toplumların huzur içinde yaşamasının bağımsız ve özgür olma ile sağlanabileceğini, bağımsız olmayan ülkelerin de var olduğunu bu ülkelerde yaşayan çocukların bazı haklardan mahrum kaldıkları, Türkiye'nin bağımsızlığını gösteren Cumhuriyetin ilan edilmesi, Cumhuriyeti korumaları ve geliştirmeleri için çocuklara bir bayram olarak hediye edilmesi üzerinde durularak bireysel özgürlük ve ulusal özgürlük arasında bağ kurulmuştur (MEB, 2008, s. 8).

Küresel bağlantılar: Bu öğrenme alanında öğrencilerden inançlar, fikirler, insanlar, sermaye, bilgi ve teknolojilerin kültürel ve siyasi sınırları aşarak küresel boyutta hareket ettiğini bilmeleri; bu durumun devletlerarasında iş birliği ve rekabet ortamı yarattığını; bu ilişkileri kavrama ve değerlendirme konusunda bilinçli olmaları ve gelişen dünyanın gündemini takip etmeleri; karşılaştığı sorunlara çözüm üreten etkin ve sorumlu Türk vatandaşı olmaları beklenmektedir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında 4. sınıfta; Türkiye'nin komşu ülkelerle tarihi ve ekonomik ilişkileri, Türk Cumhuriyetleri ile kültürel ve tarihsel bağı, farklı ülkelerde yaşayan insanların dil, kültür ve yaşamlarında farklılık ve benzerlikler, farklı ülkelerle iletişim kurma, dünyada ortak kutlanan günler belirtilmektedir. Bu öğrenme alanında; yeryüzünde farklı ülkeler olduğu ve her ülkenin birbirinden farklı kültürel özelliklere sahip olduğu üzerinde durulmuştur. Spor karşılaşmaları, sergiler, festivaller, ticari ve ekonomik faaliyetler aracılığıyla farklı ülkelerde yaşayan bireylerin birbirleriyle iletişim kurdukları ve bu sayede farklı kültürler arasında etkileşim yaşandığı; Türkiye'nin komşularını tanıması ve bu ülkeler ile ticari ilişkilerin neler olduğu; ortak kültür ve tarihe sahip olduğumuz Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile ilişkiler ve bu ilişkilerin topluluk, kurum ve projeler aracılığıyla geliştirilebileceği ele alınmıştır. Dünyada dil, gelenek, yaşam biçimleri, dini inanç, yemek, kültür gibi birçok açıdan benzerlik ve farklılıkların olduğu; her toplumun milli bayramlar, kültürel festivaller, dini bayram gibi özel günlerin olduğu ve dünyada kutlanan ortak günlerin de var olduğuna değinilmiştir (MEB, 2018).

Bireylerde vatandaşlık becerileri geliştiren Sosyal Bilgiler dersi, disiplinler arası bir yaklaşımla öğrencilerin kendi çevresinden hareketle dünyayı ve dünyada meydana gelen olayları anlamalarını, insanlığı ilgilendiren toplumsal ve küresel sorunlara karşı çözümler üretmelerini sağlamaktadır (Kaymakçı, 2012). Bu ders aracılığıyla öğrenciler evrensel değerleri benimsemeyi ve bunları beceriye dönüştürüp hayatlarında kullanmayı öğrenirler. Nitekim Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin dünyaya yönelik aidiyet kazanmalarını ve sorumluluk üstlenmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersi küresel vatandaşların yetiştirilmesinde önemli bir görevi yerine getirmektedir (Çolak, 2015).

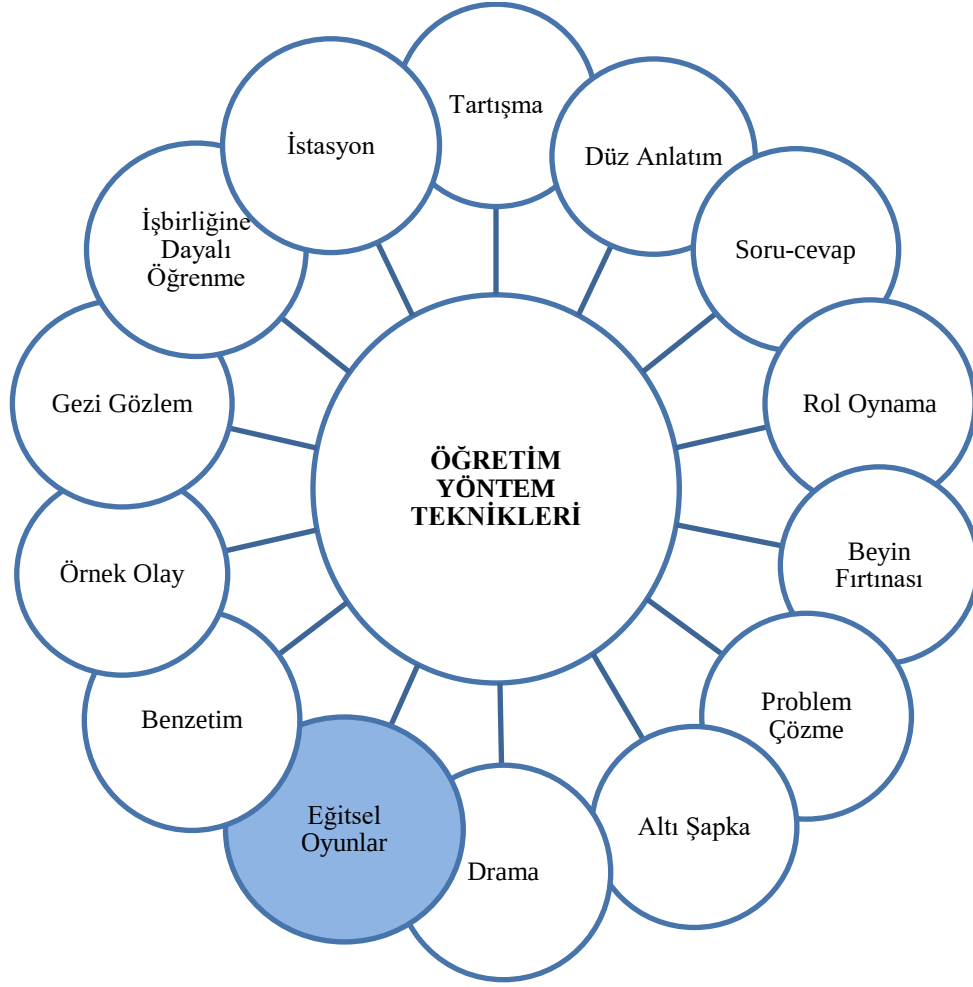
Küresel vatandaşları yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler dersi bireye, olay ve sorunlara geniş bir bakış açısıyla bakabilme, bu olay ve sorunları değerlendirebilme konusunda yardımcı olmakta ve bireylerin bunların çözümü için harekete geçmesini sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında dersin amaçları arasında yer alan; etkin, iletişime

açık, hoşgörölü ve demokratik bireyler yetiştirmek, küreselleşmenin de etkisiyle karşı karşıya gelen költürler arasında çatışmalar yaşanmasının önüne geçilebilir (Kan, 2009b). Bu kapsamda, Sosyal Bilgiler dersi içinde yer alan “Etkin Vatandaşlık” ve “Köresel Bağlantılar” öğrenme alanları aracılığıyla öğrenciler, dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanların yaşayışları hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler (Kaymakçı, 2012). Ayrıca bu derste, gelecekte yaşanma olasılığı olan köresel sorunlara çözüm üretebilen vatandaşların yetiştirilmesine önem verilmektedir. Günümüz vatandaşından beklenen; dünyada yaşanan zorluk, değişim, belirsizlik gibi olaylar karşısında kendi rollerinin farkına varmaları için onlara yeni bir düşünce şekli verilmelidir (Çolak, 2015). Bireylerin bu rolleri kazanmaları Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla sağlanmaktadır. Farklı költürlere yönelik bilgi ve anlayışa sahip olma, yaşanan çatışma ve problemleri çözme, müzakere etme, paylaşma, saygı duyma ve işbirliği yapma gibi köresel vatandaşlık değer ve becerileri (Shaw, 2010, s. 21-22), Sosyal Bilgiler dersinde yer alan Köresel Bağlantılar ve Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında öğrencilere kazandırılabilir. Çünkü nitelikli vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler dersinin Köresel Bağlantılar öğrenme alanında köresel ilişkilere ve köresel vatandaşlığa yönelik kazanımlar bulunmaktadır. Bu öğrenme alanlarında öğrencilerin dünya ölkeleri hakkında bilgi sahibi olmaları, yaşanan köresel sorunların farkına varmaları ve bu sorunların çözümünde etkin rol almalarını sağlayacak kazanımlara yer verilmiştir. Aynı zamanda ölkeler arası etkileşimin kaçınılmaz olduğu günümüzde Sosyal Bilgiler dersi, Köresel Bağlantılar öğrenme alanı aracılığıyla öğrencilere dünya ölkeleri arasında yaşanacak sorunları anlamaları ve çözümler geliştirmeleri için gerekli temel bilgi beceri değer ve tutumları kazandırmaya çalışmaktadır (MEB, 2018). Bu durum, dünya barışının sağlanması açısından önem taşımaktadır. Dünyada yaşanan sorunlara karşı duyarlılık kazanan birey bu soruların çözümü için de harekete geçecektir. Ayrıca bu öğrenme alanlarında öğrenci farklı ölkelerin; din, dil, ırk, költür gibi özellikler bakımından farklılık gösterdiğini öğrenecek, farklılıklara saygı duymasını sağlayacak, ölkeler hakkında edindiği bu bilgilerle toplumlarda yaşanan adaletsizliği fark edecek ve sosyal adaletin sağlanması için çalışacaktır (Çolak, 2015).

Sosyal Bilgiler dersi öğrencinin içinde bulunduğu toplumsal yaşamda yakın çevresinden uzak çevresine doğru tüm toplumsal çevresini içine alarak, geçmiş bugün ve gelecek arasında ilişki kurmasını sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler dersi; bilgi, beceri ve

değerleri dengeli bir şekilde öğrencilerin kendi deneyimleriyle edinmelerini sağlayan bir derstir (Gültekin, 2005). Öğrenciler bu deneyimleri ise kullanılan yöntem-tekniklerle kazanmaktadır. Öğretim yöntem-teknigi, öğrencilere belirlenen hedefleri kazandırmak amacıyla belirli bir plan dâhilin de izlenen yoldur. Doğru kullanılan yöntem-teknikler öğrencilerin öğrenmesini ve öğrendiklerinin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır. Eğitim ortamlarında kullanılacak yöntem-teknik derse konuya ve öğrenciye uygun olmalıdır. Sürekli aynı yöntem-teknigin kullanılması öğrenci motivasyonunu düşürmektedir. Öğrencileri etkin kılacak ve farklı duyuları harekete geçiren yöntem-tekniklerin kullanılması, öğrenmeyi daha kalıcı hale getirmektedir (Topbaşçı, 2018; Çözümlü, 2008).

Günümüz çağdaş toplumlarında geleceği inşa etme sürecinde üst düzey düşünme becerilerinin öğretimi önemsenmektedir. Eğitim sistemimizin öğrenci merkezli eğitim anlayışını benimsemesiyle öğrencinin derse etkin katılımını sağlayan yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında da öğrenci merkezli yaklaşım benimsenmiş ve program öğrencinin öğrenmeyi öğrenmesi üzerine kurulmuştur (MEB, 2018). Yapılandırmacı anlayışın benimsediği yeni paradigmaya göre hazırlanan program, öğrenci ve etkinlik merkezli olarak oluşturulmuş ve program öğrencinin kendi deneyimiyle edindiği bilgileri yapılandırmasını amaçlamıştır. Buna göre öğrenci kendine sunulan bilgileri pasif olarak alan değil hayata etkin katılan, araştırma yapabilen, karar alabilen, sorun çözebilen kişidir (Yıldız, 2003; Gültekin, 2015). Bunlar göz önüne alındığında öğrencilerin etkin olarak öğretim sürecine katılmalarını sağlayacak etkili öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekmektedir. Çağdaş eğitim sistemlerinde derslerde; tartışma, soru-cevap, rol oynama, beyin fırtınası, problem çözme, altı şapka, drama, düz anlatım gösterip yaptırma, benzetim, örnek olay, gezi gözlem, işbirliğine dayalı öğrenme, istasyon, görüş geliştirme gibi öğrencinin etkin katılımını sağlayan öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1998; Demirel, 2011; Küçükahmet, 2011; MEB, 2018; Hesapçıoğlu, 2008; Öztürk, 2009). Bu yöntem ve teknikler öğrencilerin öğretme-öğrenme sürecine katılımı için önem taşımaktadır. Öğretme-öğrenme sürecinde kullanılabilecek yöntem ve teknikler Şekil 1.4'te gösterilmiştir.

Şekil 1.4. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan başlıca yöntem ve teknikler

(Büyükkaragöz ve Çivi, 1998; Demirel, 2011; Öztürk, 2009; Küçükahmet, 2011; Hesapçıoğlu, 2008; MEB, 2018).

Şekil 1.4’te görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler dersinde tartışma, rol oynama, gezi-gözlem, örnek olay, drama, eğitsel oyunlar gibi birçok yöntem ve teknikten yararlanılabilir. Zaten eğitimdeki başarının artırılması için öğrenme öğretme sürecinde yapılan etkinlikler öğrencinin ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme o kadar etkili ve kalıcı olur (Küçükahmet, 20011; Yaşar vd., 2015). İnsanlar okuduklarının % 10’unu, duyduklarının % 20’ sini, gördüklerinin % 30’unu, hem görüp hem duyduklarının % 50’sini, söylediklerinin % 70’ini, hem yapıp hem söylediklerinin % 90’ını hatırlamaktadırlar. Buradan yola çıkarak diğer tekniklerden farklı olarak eğitsel oyun tekniği öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap etmekte ve derse daha etkin katılımlarını sağlamaktadır. Bu teknik aracılığıyla soyut olan konular somutlaşmakta bu durum öğretimi daha nitelikli hale getirmektedir (Akkoyunlu ve Yılmaz, 2005, s. 11;

Zin ve Yue, 2009). Aynı zamanda eğlenceli de olan oyunun öğretim sürecinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Çünkü oyun çocukların gelişim özelliklerine uygun bir tekniktir.

1.1.4. Oyun ve eğitsel oyun

1.1.4.1. Oyun

Çocuğun yaşam alanı olan oyunun tarihi çok eski zamanlara dayanmakta, günümüzde ise eğitimde daha sık kullanılmaktadır. Oyun, kendi deneyimleriyle öğrenme imkânı yaratan doğal bir ortam olduğu için çocuğun eğitiminde kullanılan etkili bir yoldur (Doğanay, 2002, s. 15; Özgür, 2000, s. 3). Çocuk oyun sayesinde öğrenme ortamına karşı olumlu tutum sergilemekte ve kendini özgürce ifade edebilme imkânı bulmaktadır. Çocuk, gelişimi için gerekli olan bilgi, beceri, değer ve davranışı oyun sayesinde kazanmaktadır. Gerçek yaşamı oyunla öğrenmekte ve öğrendiklerini oyunla pekiştirmektedir (Yılmaz ve Erduran, 2015, s. 11; Akandere, 2013, s. 67-68).

Günümüzde birçok eğitimci ve psikolog çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimi için önemli bir yere sahip olan oyunun çocuğun ilgi ve düzeyine uygun seçilirse, onu yaşama hazırladığını ifade etmektedir. Çocukların eğlenerek öğrenmeyi anlamlı hale getirdiği, sorunlarını çözdüğü, kuralları öğrendiği, kültürleri tanıdığı oyunlar her yaş düzeyi için farklılık göstermektedir (Baie, 2009, s. 3-5; Read, 2013, s. 150; Polat, 2013, s. 331). Oyun tarihsel süreç içerisinde bazı dönemlerde yasaklanmış, bazı dönemlerde ise çocuğun davranış değişimi ve zihin gelişimi için gerekli görülmüştür. Günümüzde eğitimciler arasında da kabul gören oyunlar okul programlarında yerini almıştır (Güneş, 2015, s. 780; Obut, 2005, s. 17).

Oyunun birçok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlar farklı özellikler içermektedir. Belli kuralları olan oyun bir hedefe ulaşmak için bireysel ya da grup ile rekabet ya da işbirliği gerektiren bir etkinliktir (Demirel, 2005, s. 93). Oyun genel olarak çocuğa çeşitli açılardan yarar sağlayan, çocuğa isteyerek ve eğlenerek öğrenme ortamı oluşturan, kurallı ya da kuralsız olarak düzenlenmiş etkinliklerdir (Özhan, 1997, s. 23-24). Oyun, çocuklara haz ve neşe verdiğinde olumlu davranış ve alışkanlıklar kazandırarak çocuğun duygusal ve fiziksel gelişimini desteklemektedir (Akandere, 2013, s. 2). Aynı zamanda farklı yaş ve sınıflarda kullanılabilen eğitsel oyunlar, öğrencileri klasik sınıf ortamından uzaklaştırarak becerilerini geliştirdiği için değerli görülmektedir (Kaya, 2017, s. 30). Çocuk oyunlar aracılığıyla kurallara uyma, başkalarının haklarına saygı duyma ve kendini ifade etme gibi demokratik davranışlar

edinmektedir (Özhan, 1997, s. 23; Sevinç, 2004, s. 32). Oyunlar; eğlenme, yetişkinliğe hazırlık, bireyin deneyim kazanması gibi sosyal, fiziksel, ruhsal ve bilişsel gelişim gibi birçok açıdan çocuğun gelişimini desteklemektedir (Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006, s. 54-55; Pehlivan, 2012, s. 10; Akandere, 2013, s. 1-3).

1.1.4.1.1. Oyunun gelişim alanlarına etkisi

Çocuğun gelişimi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Çünkü gelişim alanları birbirilerinden hem etkilenmekte hem de birbirlerini etkilemektedirler. Çocuğun gelişimini çeşitli açılardan destekleyen oyun, çocuğun dış dünya ile iletişime geçerek etkileşim kurmasını sağlamaktadır (Yıldırım, 2017, s.40-42). Oyun aracılığıyla çocuk tüm duyu organlarını etkin olarak kullanmaktadır. Oyun ile çocuğun gelişimi olumlu yönde desteklenirken; aynı zamanda çocuğun gelişim aşamaları hakkında da bilgi edinilir. Çocuğun gelişimini destekleyen oyun aynı zamanda onun var olan en üst potansiyele de ulaşmasını sağlamaktadır (Johnson, Christie, Wardle, 2005'ten akt. Karslı, 2016, s. 9-10). Çocuk oyun sürecinde hem eğlenmekte hem de bilişsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, dil, duygusal ve psikolojik gelişimini tamamlamaktadır (Yılmaz ve Erduran, 2015, s. 5). Buna göre oyunun gelişim alanlarına etkisi şu başlıklar altında ele alınabilir.

Oyun ve bilişsel gelişim: Çocuk ihtiyacı olan bilgileri oyun aracılığıyla öğrenir. Oyun, çocuğun dünyayı ve kendini keşfetmesini, merak duygusunu gidermesini, mantık yürütmesini, sebep sonuç ilişkisi kurmasını, seçim yapmasını ve hafızasını güçlendirmesini sağlamaktadır. Oyun ile çocuğun zihinsel gelişimi ve düşünme gücü artmaktadır. Bu nedenle eğitimde eğitsel oyunlara sık sık başvurulmalıdır (Doğanay, 2002, s. 13).

Oyun aracılığıyla çocuk gerçek yaşamdaki rollerini, olayları sıralamayı ve bağ kurmayı öğrenir. Bu durum çocuğun zihinsel gelişimine yardımcı olur. Çocuk oyun sürecinde gözlem, sorgulama, farklı bakış açısı geliştirme, problem çözme, esnek ve yaratıcı düşünme gibi zihinsel gelişimi destekleyen beceriler kazanır (Karslı, 2016, s. 10). Aynı zamanda çocuk düşünme, algılama, kavrama ve simgeleme gibi zihinsel yönden soyut beceriler kazanır. Ayrıca karar verme, mekânsal algılama, strateji gibi becerileri de oyun esnasında geliştirir (Hazar, 2000). Bunların yanında çocuk akıl yürütme ve seçim yapmayı da öğrenir. Aynı zamanda çocuk renk, boyut, sayma gibi

uzay kavramlarını; erime soğuma ve buharlaşma gibi doğa olaylarını öğrenebilmektedir (Doğanay, 1998, s. 22).

Oyun ve fiziksel gelişim: Toplumun akademik başarıyı ön planda tutma kaygısı, çocukların oyun oynama sürecine azalma olarak yansımaktadır. Çocuklar etkin olmayan ve akademik yönü ağır basan etkinliklere yönlendirilmektedir. Bu durum çocukların birçok fiziksel etkinlikten mahrum kalmasına ve sağlığının kötü etkilenmesine neden olmaktadır. Oyun çocuğun tüm vücudunu tanınmasına ve kullanmasına yardımcı olmaktadır (Karlı, 2016, s. 12-13). Gelişim halinde olan çocuğun oyunlar aracılığıyla kas sistemleri güçlenir ve kan dolaşımı hızlandırmaktadır. Çocuğun oyun sürecinde ince ve kaba motor becerilerinin geliştiği ve bu gelişim sonucu hareketlerinde esneklik ve çeviklik kazandığı görülmektedir (Doğanay, 1998, s. 19). Aynı zamanda oyun; organları çalıştırma, kas sisteminin gelişimini güçlendirme, beslenmeyi düzenleme, solunum sistemlerinde rahatlama, vücutta bulunan fazla yağ eritme gibi vücudun bir bütün olarak dengeli ve sağlıklı çalışmasını sağlamaktadır (Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006, s. 55-56).

Oyun ve sosyal gelişim: Çocuk oyun sırasında kendi haklarını savunma, başkalarının haklarına saygılı olma, sıra bekleme, düzenli olma, kendini ifade etme gibi sosyal kuralları zorlanmadan öğrenir (Doğanay, 1998, s. 15). Oyun ile çocuklar dünya hakkında hipotezler kurar ve hipotezlerini test ederler (Saban, 2002, s. 97). Çocuk oyun oynarken hoşgörülü olmayı, yardımlaşmayı ve karar almayı öğrenir. Aynı zamanda çocuklar oyun aracılığıyla kendi aralarında bir dil geliştirirler (Bayazıtoglu, 1996, s. 1). Bu kapsamda çocuk oyun aracılığıyla arkadaşlarıyla iletişim kurar ve sosyalleşir. Grubun kurallarını fark eder ve kurallara uygun davranır. Aynı zamanda kendi kişilik özellikleriyle de grubun yeni kurallar geliştirmesine de katkı sağlar. Oyun sırasında çocuk, memnun olmadığı bir durumla karşılaştığında bu durumla baş etme yollarını da geliştirir. Oyunda yaşanan çatışmalar sonucu çocuk bazen kendi fikrini değiştirmekte bazen karşısındakinin fikrini değiştirmeye çalışmaktadır. Bu sayede bir uzlaşma yoluna gidilmektedir. Çocuk arkadaşlarının duygularını da fark ederek bu duruma uygun davranışlar sergiler. Ayrıca empati kurma, paylaşımcı olma, sorumluluk alma ve karar verme gibi davranışları da öğrenir (Karlı, 2016, s. 11-12). Bunlara ek olarak çocuk kurallara uymayı, dürüst olmayı ve insan haklarına saygılı olmayı öğrenir. Sosyal ve ahlaki kuralları oyun içinde deneyimleyerek kazanır. Bu durum çocuğun topluma uyumunu kolaylaştırır. Yaşı gereği empati kurmada zorlanan çocuk oyun sayesinde

empati kurmayı öğrenir. Paylaşım, yardımlaşma, işbirliği ve dostluk gibi özellikler kazanır (Özhan, 1997, s. 23).

Oyun ve dil gelişimi: Oyunun dil gelişimini desteklediği bilinen bir gerçektir. Eğitsel oyun aracılığıyla çocuk rahat konuşma, sözcük dağarcığını geliştirme, isim öğrenme, düşüncesini ifade etme, araç gereçleri tanıma ve kullanma becerilerini edinmektedir. Ayrıca çocuk oyunları problem çözme, konuşulanları anlama ve anlatma amacıyla da kullanılmaktadır (Doğanay, 2002, s. 28; Anyaegbu, Ting Li, 2012, s.154-164).

Oyun sürecinde söylenen tekerlemeler ve şarkılar çocuğun dil gelişimine katkı sağlamaktadır (Karşlı, 2016, s. 10-11). Oyun çocuğun; duygularını açıklama, güzel ve etkili konuşma, soru sorma, tahminde bulunma, karşılıklı etkileşim içinde olma, yeni kavramlar öğrenme, konuşmada akıcılık ve kendini ifade edebilme becerilerini geliştirmektedir (Kıldan, 2001, s. 66; Sevinç, 2004, s. 17).

Duygusal gelişim ve oyun: Eğitsel oyunlar çocuğun eğitimsel gelişiminin yanında duygusal gelişimini de sağlar. Oyun esnasında özgür hareket eden çocuk, duygusal olarak da rahatlama hisseder (Erden, 2001, s. 39). Oyun çocuğun yaşadığı birtakım sorunlarından uzaklaşmasını sağlamaktadır. Çocuk aile, okul, toplum kısaca çevresinde gözlemleyerek gördüğü pek çok ilişkiyi oyuna yansıtmaktadır (Doğanay, 1998, s. 20). Çocuk oyun esnasında korku, düşmanlık, dostluk, nefret, acıma, kaygı, güven, paylaşma gibi birçok duygusal tepkiyi öğrenir. Aynı zamanda çocuğun oyunlar sırasında yaşadığı sevinme, kızma, üzülme, küsme ve şaşırma gibi yaşantılar geçirme de çocuğun duygusal gelişimine katkı sağlamaktadır (Karşlı, 2016, s. 11-12).

Psikolojik gelişim ve oyun: Oyunlar çocukluk gelişiminin önemli bir parçasıdır ve öğrencileri motive ederek eğlenceli, pozitif bir öğrenme ortamı sağlar. Ayrıca oyunlar öğrenmelerin kalıcılığını artırmaktadır. Oyun çocukların kaygılarını ve üzüntülerini azalttığı gibi ruhsal olarak gevşemesini ve rahatlamasını sağlar. Oyun çocuğa rollerin kazanılmasını ve sorumluluklarını öğretir. Aynı zamanda saldırganlık güdüsününün uygun şekilde giderilmesine yardımcı olur (Özhan, 1995, s. 25; Anyaegbu, Ting, Li, 2012, s.154-164).

Görüldüğü gibi, oyun çocukların tüm gelişim alanlarını olumlu yönde etkilemektedir. Bunlara ek olarak Brian Sutton-Smith; oyunların çocuklarda zihinsel, dil ve bedensel gelişimi sağladığını ve soyut düşünme becerisini desteklediğini; aynı

zamanda çocukları depresyondan koruduğunu ve rahatlattığını belirtmiştir (Akandere, 2013, s. 19).

1.1.4.2. Eğitsel oyun

Çocuklar için oyun oynamak doğal bir ihtiyaçtır. Oyunun eğitim alanına girmesiyle birlikte çocuğun eğlenerek öğrenmesi ve öğrenmelerinin daha kalıcı olması sağlanmıştır (Değer, 2012, s. 98). Ancak okullarda oynanan eğitsel oyunlar diğer oyunlardan farklı olarak bir amaca hizmet etmektedir (Altınbulak, Emir ve Avcı, 2006, s. 37). Normal oyunlar eğlenme amacı taşıırken, eğitsel oyunlar eğlendirmenin yanında bilgi ve beceri kazandırmaktadır (Poyraz, 2003, s. 41). Birçok uzmanın öğrenme sanatı olarak ele aldığı eğitsel oyun tekniği, öğrencilerde güdüleme ve dikkati arttırdığından ve öğrenmeleri daha kalıcı hale getirdiğinden dolayı eğitimde kullanılmaktadır (Gökçeğöz Karatekin, Durmuş ve Işılak, 2005, s. 7). Öğrenci kuramsal olarak aldığı bilgiyi; daha fazla duyu organını işe koşan eğitsel oyunlarla etkin olarak uygulama olanağı bulduğu için öğrenme daha kalıcı olmaktadır (Sevinç, 2004, s. 19). Ayrıca isteyerek ve eğlenerek oynanan eğitsel oyunlarla öğrencilerin derse olan ilgisi artmakta ve başarısı da olumlu yönde gelişmektedir. Bu durum çocuğun okula ve derse olan bağını güçlendirmektedir (Pehlivan, 2005, s. 61). Eğitsel oyun çocukların birbirleriyle ortak noktalarını oluşturmakta ve gruplaşmayı azaltarak güdülemeyi sağlamaktadır (Gökçeğöz Karatekin, Durmuş ve Işılak, 2005, s. 7; Yılmaz ve Erduran, 2015, s. 9). Bu teknik öğrencilere kendilerini farklı şekillerde ifade etme fırsatı tanımakta; bu sayede içine kapanmış ve güven duygusu gelişmemiş öğrenciler de eğitime etkin olarak katılabilmektedir (Göncü, 2005, s. 70).

Eğitimde oyunlardan faydalanma süreci dönemlere ve eğitim yaklaşımlarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu kapsamda, eğitici oyunların bilişsel, davranışçı ve yapılandırıcı yaklaşımlarda nasıl ele alındığı aşağıda kısaca açıklanmaktadır:

- **Davranışçı Yaklaşım:** Bu yaklaşım davranış üzerine yoğunlaştığı için öğrencinin davranışlarını istenilen yönde değiştirmeyi amaç edinmektedir. Tekrar, etkili uyarıcılar kullanma, istenilen davranışı pekiştirme ve alışkanlık oluşturma, eğitim sürecinde sıkça kullanılmaktadır. Eğitim ortamlarının istenilen davranışı sağlayabilecek şekilde düzenlenmesine özen gösterilmekte; oyunlar da istenilen davranışı pekiştirmeye yardımcı olmaktadır. Bu yüzden tekrar ve taklit

gibi davranış değiştirmeye yönelik oyunlara eğitim sürecinde daha fazla yer verilmektedir (Çoban ve Nacar, 2006, s. 19; Read, 2013, s.150).

- **Bilişsel Yaklaşım:** Bu yaklaşımda önemli görülen bilginin zihinde işlenmesidir. Bilgiler kısa süreli bellekte işlenmekte, kodlanmakta ve uzun süreli bellekte zihinsel şemalar kullanılarak, hiyerarşik ve düzenli bir şekilde depolanmaktadır. Öğrencinin zihnindeki şemaların zengin ve gelişmiş olması; bilgileri düzenleme, yerleştirme ve kullanma işlemlerini daha kolay yapmasını sağlamaktadır. Bu anlayış doğrultusunda zihinsel şema geliştiren oyunlara eğitim sürecinde daha fazla yer verilmektedir (Tüfekçioğlu, 2013, s. 20-30; Yeşilkaya 2013, s. 4).
- **Yapılandırıcı Yaklaşım:** Bu yaklaşımda her birey kendi öğrenmelerinden sorumlu tutulmaktadır. Öğrencinin etkin olarak katıldığı eğitim süreci sonuçtan daha önemli görülmektedir. Buna bağılı olarak öğrenciler çeşitli etkinliklerle keşfederek öğrenme ve beceri geliştirme gibi zihinsel süreçler üzerinde durmaktadır. Bu süreçlerde grup çalışmaları, gözlem, öz değerlendirme çalışmaları, çoklu bakış açısı kazanma, merak etme, soru sorma gibi öğrencilerin etkin olduğu ve öğrenmeyi öğreten etkinliklere önem verilerek öğrenme kapasitesi artırılmaya; düşünme, sorgulama, anlama, sorun çözme, öğrenme, girişimcilik, sorumluluk, karar verme, kendini yönetme gibi zihinsel becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır (Gülsoy, 2013, s. 43- 44). Bu durum öğrencilerin oyunu ciddi bir etkinlik olarak ele almasına ve zihinsel becerilerini geliştirici bir oyun anlayışına sahip olmalarını sağlamaktadır.

Eğitimin hedeflerini gerçekteştirmede etkili bir araç olan oyun eğitimin her aşamasında kullanılabilir (Akandere, 2013, s. 18). İlkokul dönemindeki çocukların gelişim aşamaları göz önüne alındığında soyut düşünemedikleri görülmektedir. Bu nedenle öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve değerlerin eğitsel oyunlar aracılığıyla somutlaştırılması, öğrencilerde öğrenmeyi kolaylaştırmakta ve kalıcılığı artmaktadır (Karabacak, 1996, s. 16-18; Al-Nafisah, 2012, s.25-28). İlkokul dönemindeki çocuklar daha çok kendi deneyimlerine dayanarak öğrendikleri için eğitsel oyunlar çocuğa bu deneyimi sağlamaktadır (Akandere, 2013, s. 18). Etkin olarak öğrenmeyi sağılayan eğitsel oyun, öğrenciye özgür ve doğıal öğrenme ortamı sunmakta ve öğrenci için ruhsal bir besin kaynağı görevini görmektedir. Öğrenci bu sayede sosyalleşmeyi, kuralları ve yaşamın zorluklarıyla mücadele etmeyi öğrenmekte; öz

güven, saygı, adalet, sorumluluk, dürüstlük duygusu geliştirmektedir (Yılmaz ve Erduran, 2015, s. 19 -20).

Eğitsel oyun tekniği ile öğrenciler birbirlerini, öğretmenler ise öğrencileri daha yakından tanıma fırsatı bulurlar (Gökçeğöz Karatekin, Durmuş ve Işılak, 2005, s. 7). Eğitimciler oyun sayesinde çocuğun kişisel özelliklerini güçlü ve zayıf yönlerini öğrenir ve ona uygun önlemler alırlar (Hazar, 1997). Eğitsel oyunun uygulanması sırasında öğretmenin dikkat etmesi gerekenler şunlardır (Yılmaz ve Erduran, 2015, s. 19-20):

- Eğitsel oyunlar amaca uygun planlanmalı,
- Öğrencilere anlaşılır bir şekilde açıklanmalı ve öğretilmeli,
- Oyuna geçilmeden önce gerekli araç ve gereçler hazırlanmalı,
- Oyun kuralları öğrencilere oyuna geçilmeden açıklanmalı,
- Oyunlar kolaydan zora doğru oynatılmalıdır.

1.1.4.2.1. Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunların kullanımı

Disiplinler arası bir ders olan Sosyal Bilgiler, zengin bir içeriğe sahip olduğundan eğitsel oyunların kullanımına uygundur. Ancak öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde genellikle geleneksel öğrenme yöntemlerini kullanmakta ve öğrencileri ezbere yöneltmektedirler. Bu durum çocuğun Sosyal Bilgiler dersine olan ilgisini azaltmaktadır. Eğitsel oyunlar aracılığıyla eğlenceli hale getirilen dersler ile yaşanan bu sorunlar büyük ölçüde giderilmektedir (Pehlivan, 1997, s. 83-84). Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarını gerçekleştirmede eğitsel oyunlardan yararlanılması önerilmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde uygulanacak eğitsel oyunlar dersin amaçları göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Nitekim öğretmenlerin eğitsel oyunlarla ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmasının yanında oyunu iyi planlamaları ve uygulamaları da gerekmektedir (Yeşilkaya, 2013).

İlkokul basamağında oyun çağında olan küçük yaş gruplarındaki öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin kendilerini rahat hissedecekleri, eğlenecekleri, etkileşim kurabilecekleri bir ortamın olması hayatla iç içe olan Sosyal Bilgiler dersini öğrenmelerini kolaylaştırabilmektedir. Çocukların Sosyal Bilgiler dersine ilgisini çekmek ve dersin verimini arttırmak doğru seçilmiş bir oyunla sağlanabilmektedir. Oyunlar dersi eğlenceli bir hale getirmekte ve öğrenilenleri pekiştirmektedir. Oyunlar derse katılmayan öğrencileri de etkin hale getirmektedir (Altınbulak, Emir ve Avcı, 2006, s. 45-50).

Oyun eğlenmek için yapılan tüm etkinlikleri kapsamaktadır. Gönüllü olarak oynanan oyun, yetişkinleri taklit şeklinde kendini göstermektedir. Oyun çocuklarda kas gelişimini sağlarken; duygularını ifade etme, sorunları çözme gibi becerileri ve paylaşma, adil, dürüst ve ahlaklı olma gibi değerleri öğrenme imkânı vermektedir (Hurlock 2001' den akt. Erden, 2016, s. 35). Eğitsel oyunlar öğrencilere; kendine güvenme, karar verme, iletişim (Karadağ ve Çalışkan, 2005, s. 23), gözlem ve işbirliği yapma (Seyrek ve Sun, 1991, s. 55), problem çözme (Karasan, 2013), yaratıcılık (Sungur, 1997, s. 89), orijinal fikir ve çözüm önerileri geliştirme (Önder, 2006, s. 80), yeniliğe açık olma (Karadağ ve Çalışkan, 2005), sorun çözebilme, karar verme, mekânsal akıl yürütme, eleştirel düşünme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, planlama, özeleştir, ilişkilendirme ve çok yönlü düşünme (Yılmaz ve Erduran 2015, s. 20) gibi becerileri kazandırmaktadır. Tüm bunlar düşünüldüğünde oyunun kazandırdığı becerilere Şekil 1.5'te yer verilmiştir.

Şekil 1. 5. Eğitsel oyunların kazandırdığı beceriler

(Karslı, 2016; Erduran ve Yılmaz 2015; Yeşilkaya, 2013; Coşkun, 2012; Karasan, 2013; MEB, 2018; NCSS, 1992; Oxfam, 2006; Morais ve Ogden, 2011)

Şekil 1.5’te görüldüğü gibi, eğitsel oyunların kazandırdığı beceriler Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken becerilerle yakından ilişkilidir. Çünkü Sosyal Bilgiler; öğrencilere yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel bilgi, değer ve tutumları kazandırmanın yanında edindikleri bilgi ve farkındalıkları küçük yaşlardan itibaren beceriye dönüştürmelerine yardımcı olan bir derstir. Toplumda yaşanan aksaklık ve sorunların nedeni bireylere yeteri düzeyde bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmamasından kaynaklanmaktadır. Birbiriyle bağlantılı bu üç ögeden birinin eksikliği diğerlerini de olumsuz etkilemektedir (Köksal, 2016, s. 47-48). Bu sebeple Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrenme alanlarına dağıtılmış olan; araştırma, empati, eleştirel düşünme, girişimcilik, iletişim, işbirliği, karar verme, problem çözme, öz denetim, sosyal katılım, yenilikçi düşünme becerilerinin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Aslında bu becerilerin öğrencilere kazandırılması aynı zamanda daha yaşanılır bir dünya ve gelecek için çalışan küresel vatandaşlar için de önemli ve gereklidir. Öyle ki küresel vatandaşların; işbirliği (Özdemir, 2011), iletişim, yenilikçi düşünme, girişimcilik, bilim ve teknolojiyi etkili kullanma (Çelikten, 2015), araştırma, eleştirel ve çok boyutlu düşünme (Bolat ve Çelik, 2014, s. 165) , sosyal katılım, problem çözme (Oxfam, 2006) ,empati, öz farkındalık (Moraes ve Ogden, 2011) gibi becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu becerilerin kazandırılmasında etkili bir teknik olan eğitsel oyunlardan yararlanılabilir.

Aynı zamanda ortak düşünce, ahlaki ilke veya inançlar olarak tanımlanan değerler toplumun çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olarak kabul edilmektedir (Halstead, 1996, s. 5; MEB, 2005). İnsan davranışlarının temelini oluşturan değerler aynı zamanda toplumsal yaşamın düzenlenmesinde de önemli rol almaktadır (Akbaş, 2008; Güngör, 1998, s. 23). Hayatımıza yön veren değerler bireyden bireye ve toplumdan topluma farklılık göstermekte ve zamanla değişikliğe uğramaktadır (Akbaş, 2004, s. 44; MEB, 2018). Eğitsel oyunlarla öğrencilere; paylaşma, dayanışma (Seyrek ve Sun, 1991, s. 55), hak ve özgürlüklerini koruma (Karadağ ve Çalışkan, 2005), kendine ve başkalarına saygılı olma, (Çangır, 2008), hoşgörülü olma (Hazar, 1997), estetik, sorumluluk, duyarlılık, bilimsellik, farklılıklara saygı duyma, adil ve sabırlı olma, yardımseverlik (Erduran ve Yılmaz, 2015) gibi değerlerin kazandırıldığı görülmektedir. Aynı zamanda eğitsel oyunlar, yerel ve ulusal değerlerin yanında evrensel değerlerin kazanımında daha etkili olmaktadır. Bu değerler Şekil 1.6’da sunulmuştur.

Şekil 1. 6. Eğitsel oyunların öğrencilere kazandırdığı değerler

(Seyrek ve Sun, 1991, s. 55; Stokes, 2004; Karadağ ve Çalışkan, 2005; Oxfam, 2005; Hobbs ve Chernotsky, 2007; Çangır, 2008; Pashby, 2011; Unesco, 2014; Erduran ve Yılmaz, 2015; MEB, 2018, s. 8- 9).

Şekil 1.6’da görüldüğü gibi eğitsel oyunlar ile kazandırılabilen değerler aynı zamanda Sosyal Bilgiler Öğretim Programında da yer almaktadır. Nitekim Sosyal Bilgiler dersi toplumsal yaşamda gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri öğrencilere kazandırmayı amaçlayan önemli bir derstir (Yaşar ve Çengelci, 2012). Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi, çağdaş ve evrensel değerleri genç nesillere kazandırmada önemli roller üstlenmektedir (Safran, 2008). 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrencilere kazandırılması gereken değerler; adalet, bağımsızlık, barış, bilimsellik, dayanışma, duyarlılık, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik biçiminde sıralanmaktadır. Küresel vatandaşta bulunması gereken değerlere bakıldığında ise;

çeşitliğe bağlılık (UNESCO, 2014), sosyal adaleti savunma, tüm canlıları koruma ve onlara saygı duyma (Burman vd., 2013, s. 7 akt. Özden ve Erbay 2018), farklı kimliklere karşı uzlaşmacı olma (Pashby, 2011), dünyada yaşanan sorunlara duyarlı olma (Stokes, 2004), dayanışma, ortak gelecek ve ortak sorunların çözümünde sorumluluğu paylaşma (Starkey ve Osler, 2003), refah ve adaleti savunma (Hobbs ve Chernotsky, 2007), küresel çapta insani dayanışma (Falk, 2005), insan hakları ihlallerine karşı duyarlı olma (Kan, 2009a), farklılıklara saygı duyma ve değer verme (Oxfam, 2006) olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde, küresel vatandaşlık bağlamında kazandırılması hedeflenen değerlerle ve eğitsel oyunlar aracılığıyla kazandırılma hedeflenen değerler arasında paralellik gösterdiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

1.2. İlgili Araştırmalar

Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirilmeyi amaçlayan bu araştırmayla ilgili olarak gerek yurt içinde gerekse yurtdışında bu araştırma kapsamına uygun çok fazla çalışma gerçekleştirilmediği belirlenmiştir. Bu açıdan araştırma konusuyla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar iki altı başlık altında küresel vatandaşlık ve eğitsel oyunlar ayrımı yapılarak sunulmuştur.

1.2.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar

Bu başlık altında araştırma kapsamında ilk olarak küresel vatandaşlıkla daha sonra eğitsel oyunlara ilişkin yurt içinde yapılan çalışmalar sırasıyla verilmiştir.

Durmuş (2017) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adlı araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin küresel vatandaşlık ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarını farklı değişkenler açısından belirlenmesi amaçlanmıştır. Göl (2013) tarafından geliştirilen “Küresel Vatandaşlık Tutum Ölçeği” ile Yavuz ve Anıl (2010) tarafından oluşturulan “Öğretmen Adayları İçin Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği” 192 Sosyal Bilgiler öğretmen adayına uygulanarak elde edilen veriler Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin küresel vatandaşlık tutumlarında yaş ve cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olduğu; sınıf düzeyi, mezun olunan lise, anne baba eğitim durumu ve mesleği, yerleşim yeri, gazete

ve kitap okuma sıklığı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ile küresel vatandaşlık tutumları arasında orta seviyede anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Balbağ (2016) tarafından gerçekleştirilen “İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında Öğrenci ve Öğretmenlerin Küresel Vatandaşlık Algıları” adlı araştırma ilkokul 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ve öğretmenlerinin küresel vatandaşlık algılarını ve Sosyal Bilgiler dersinde yer alan uygulamaların ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Karma model ve ardışık açıklayıcı desenin kullanıldığı çalışmada “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” ile nicel veriler, öğrenci ve öğretmen görüşmeleriyle ise nitel veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin yüksek seviyede küresel vatandaşlık algısına sahip oldukları, aile ve okulun sosyo-ekonomik düzeyi ve yurt dışına çıkma değişkenlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir

Çermik, Çalışoğlu ve Tahiroğlu (2016) “Sınıf Öğretmenlerinin Küresel Vatandaşlık Eğitimi İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmalarında küresel vatandaşlık eğitimiyle ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. 110 sınıf öğretmenin katılımcı olduğu araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Küresel vatandaşlık eğitimi konusunda öğretmenlerin kendilerini yeterli görmedikleri ancak küresel vatandaşlık eğitimini vermede istekli oldukları; lisans eğitimleri süresince bu konuyla ilgili yeterli eğitim almadıklarını; ilkokulda bu eğitime yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Çelikten (2015) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin Küresel Vatandaşlık Düzeyleri İle Öğrencilere Aktarmak İstedikleri Değerlere İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki” adlı çalışmada sınıf öğretmenlerinin öğrencilere aktarmak istedikleri değerlere ilişkin görüşleri ile küresel vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından hazırlanan “Değer Tercihleri Ölçeği”; Şahin ve Çermik (2014) tarafından hazırlanan “Küresel Vatandaşlık Ölçeği” kullanılarak elde edilen veriler; t-Testi, Many Whitney U testi, korelasyon analizi yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin küresel vatandaşlık düzeylerinin mesleki kıdem ve sivil toplum örgütlerine üyelik değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu; ayrıca evrensellik, yönelim, güç, geleneksellik, güvenlik ve uyarılım değerleri arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çolak (2015) “Sosyal Bilgiler ile Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Derslerinde Küresel Vatandaşlık Eğitimi” adlı araştırmada Sosyal Bilgiler dersinin tüm sınıf düzeylerinde ve vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitiminin nasıl gerçekleştirildiğini belirlemek amacıyla yapmıştır. Araştırmada 4-5 ve 6-7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ve vatandaşlık ve demokrasi eğitim programlarında öğretim programları için analiz formu kullanılmış; “Küresel Vatandaşlık Hakkında Öğrenci Görüşleri Anket Formu” ve “Açık Uçlu Anket Formu, Küresel Vatandaşlık Hakkında Öğretmen Görüşleri Anket Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu” kullanılarak veriler toplanmıştır. İncelenen öğretim programlarının küresel vatandaşlık eğitimi konusunda yetersiz olduğu; öğretmenlerin ve öğrencilerin küresel vatandaşlık hakkında olumlu görüşlere sahip oldukları ancak yeterli bilgiye sahip olmadıkları; öğretmen ve öğrenciler araştırılan dersler de küresel vatandaşlık eğitimine yeterince yer verilmediğini ifade etmişlerdir.

Engin ve Sarsar (2015) tarafından gerçekleştirilen “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Küresel Vatandaşlık Düzeylerinin İncelenmesi” adlı araştırma sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. 188 sınıf öğretmeni adayının katılımcı olarak belirlendiği tarama modelindeki araştırmada Şahin ve Çermik (2014) tarafından geliştirilen “Küresel Vatandaşlık Ölçeği” ile veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda gazete ve dergileri düzeni olarak takip edenlerin küresel vatandaşlık düzeylerinin düşük, sosyal medya kullananların yüksek olduğu ayrıca televizyon ve internete kullanımında da harcanan sürenin fazla olduğu tespit edilmiştir.

Uydaş ve Genç (2015) “Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çok Kültürlülük Hakkındaki Görüşlerini Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmalarında küresel vatandaşlık bağlamında ortaöğretim öğrencilerinin çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada 12. sınıfta okuyan 618 öğrenciye “Aktif Vatandaşlık Anketi” uygulanarak toplanan veriler t-testi ve ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülükle ilgili öğrencilerin eğitim gördükleri okul türü, cinsiyet, ailenin sosyo ekonomik durumu, boş zaman etkinlikleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Gürdoğan Bayır, Göz ve Bozkurt (2014) “Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Küresel Vatandaşlık” adlı araştırmalarında Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini incelenmeyi amaçlamışlardır. Yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 78 sınıf öğretmeni adayından elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler dersinin küresel vatandaşlık eğitime katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Ersoy (2013) “Sosyal Bilgiler Dersinde Küresel Vatandaşlık Eğitimi: Uluslararası Çatışma ve Savaşlara İlişkin Türk Öğretmen ve Öğrencilerin Deneyimleri” adlı araştırmasında Türk öğretmen ve öğrencilerin uluslararası düzeyde yaşanan çatışma ve savaşları nasıl algıladıkları ve bu konulara Sosyal Bilgiler dersinde nasıl yer verildiğini ve karşılaşılan sorunları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Nitel yöntemlerden durum çalışması desenin kullanıldığı araştırma da katılımcı gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme ile veriler 25 öğrenci ve 4 öğretmenden elde edilmiş, veriler tematik analiz ile çözümlenmiştir. Araştırmada uluslararası çatışma ve tartışmalı konuların öğretiminde öğretmenlerin yeterli bilgi ve deneyime sahip olup olmamaları; öğrencilerin tartışmalı konuları öğrenmelerinde yaş, cinsiyet, olgunluk, ekonomik ve kültürel düzey gibi değişkenlerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Göl (2013) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Tutum Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tutum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelemesi amaçlanmıştır. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı araştırmada 183 öğretmen adayına uygulanan “Küresel Vatandaşlık Tutum Ölçeği” ile veriler elde edilmiş; Mann-Whithney U ve Krauskal –Wallis H testleri ile veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık tutum düzeylerinin olumlu olduğu ortaya koymuştur. Cinsiyet, coğrafi bölge, sivil toplum kuruluşlarına katılım, politik olayları takip etme, okuduğu bölümde bulunduğu sınıf farkı ve babanın eğitim seviyesi değişkenlerin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık tutum düzeylerini anlamlı şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya ve Kaya (2012) “Teknoloji Çağında Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Algıları” başlıklı araştırmalarında farklı bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarını çeşitli değişkenler açısından incelemeyi

amaçlamışlardır. Clorisse Olivier Lima (2006) tarafından geliştirilen “Teknoloji Çağında Küresel Vatandaşlık Ölçeği” Kaya ve Kaya (2001) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Farklı bölümlerde okuyan 446 öğretmen adayına Türkçeye uyarlanan ölçeğin uygulanmasıyla veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda uluslararası gündemi takip etme, küresel sosyal sorunları öğrenme ve takip etmede kız öğrencilerin lehine; başkalarına yardım etme ve küreselleşmenin olumlu etkileri konusunda erkekler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca yabancı dil bilenlerin uluslararası gündemi daha fazla takip ettikleri ve küresel vatandaşlık algılarının daha yüksek olduğu; bilgisayar öğretmenliği bölümünde okuyanların diğer bölümlerde okuyanlardan daha fazla internet okuryazarlığı bilgisine sahip oldukları; interneti daha fazla kullananların küresel vatandaşlık algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin ve Yıldız (2012) “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Dünya Vatandaşlığı (Kozmopolitiz) Kavramı Açısından İncelenmesi” başlıklı araştırmalarında Türkiye’deki Sosyal Bilgiler öğretmenliği programının dünya vatandaşlığı kavramı açısından incelenmeyi ve bu kavrama yönelik öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören 7 farklı üniversiteden 367 son sınıf öğrencisi katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmada “Dünya Vatandaşlığı Göstergeleri Algı Ölçeği” ile veriler toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin dünya vatandaşlığı algılarında anne baba eğitim düzeyi, mezun olunan lise ve okuduğu üniversiteye göre anlamlı bir farklılık olduğu fakat cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tuncel ve Uğur (2009) “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Kavramına Yükledikleri Anlamlar Üzerine Bir Değerlendirme” adlı araştırmalarında küresel vatandaşlık kavramına sekizinci sınıf öğrencilerin yükledikleri anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. 500 öğrenci katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Araştırmalarında öğrencilerin küresel vatandaşlık hakkında belli bir seviyede bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kan (2009c) “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık” başlıklı araştırmasında Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin neden yer alması gerektiğinin sebeplerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Literatür tarama yöntemi kullanılan araştırma sonucunda küresel vatandaşlık eğitiminin Sosyal Bilgiler Programının amacına uygun olduğu ancak küresel vatandaşlık eğitime programda

daha fazla yer verilmesi gerektiğini aynı zamanda eğitim sistemi içinde öğretmen, okul gibi alanlarda yenilik yapılması gerektiğini belirlemiştir.

Selvi ve Çosan (2018) “Canlı Oyun Krallıklarının Öğretiminde Eğitsel Oyun Kullanmanın Etkisi ” adlı araştırmalarında bilimsel eğitim oyunlarının öğretimdeki etkililiğini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma 68 dokuzuncu sınıf öğrencisiyle 7 hafta sürmüştür. Öntest – sontest kontrol gruplu yarı deneysel yöntemin kullanıldığı araştırma sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2017) tarafından yapılan “4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Eğitsel Oyun Yöntemiyle Öğretim” başlıklı araştırmada 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde eğitsel oyun yönteminin öğrencilerin tutum ve başarılarına etkisi ortaya koymak amaçlanmıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı araştırmada başarı testi, tutum ölçeği, öğrenci öz değerlendirme formu ve veli gözlem formu kullanılarak elde edilen veriler, t testi ile analiz edilmiştir. Araştırmada deney ve kontrol grubu arasında öğrencilerin tutumları açısından istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu; ancak başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Babayiğit (2016) “İlk Okuma Yazma Öğretiminde Oyunla Öğretim Yöntemi Uygulamaları” adlı araştırmasında oyunla öğretimin ilk okuma yazma öğretimine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmada “Sesli Okuma Hızı Formu, Yazma Hızı Formu, Okuduğunu Anlama Testi”, gözlem, öğretmen, öğrenci ve velileri ile görüşmeler sonucu toplanan verilerin analizinde Mann Whitney U testi ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yazma, sesli okuma ve okuduğunu anlama hızı ile okuduğunu anlama becerisi arasında anlamlı bir fark olmadığı; öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda oyunla öğretim yönteminde; bilgilerin daha kısa sürede verildiği, öğretimin etkili, verimli, dikkat çekici ve zevkli olduğu; öğrencilerin sıkılmasını önlediği, hayal dünyasını, düşüncesini ve hafızasını güçlendirdiği; motivasyonunu, kalıcılığını, özgüvenini, sosyalleşmesini ve başarısını arttırdığını; stresten uzaklaştırdığını ifade etmişlerdir.

Demir (2016) tarafından gerçekleştirilen “Farklı Oyun Türlerine Dayalı Matematik Öğretiminin 1. Sınıf Öğrencilerinin Erişi ve Kalıcılık Düzeylerine Etkisi” adlı araştırmanın amacı, birinci sınıf öğrencilerinin matematik öğretiminde erişimi ve kalıcılık düzeyine farklı oyun türlerinin etkisinin incelenmesidir. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmanın nicel kısmında öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen

uygulanmış; başarı ve kalıcılık testi ile veriler elde edilmiş; t testi ve Kovaryans ile analiz edilmiştir. Nitel kısmında gözlem ve öğrencilerle yapılan odak grup görüşmesinden elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin başarı, erişim ve kalıcılık ortalaması kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı bir farklılık gösterdiği; öğrenci görüşmeleri sonucunda çoktan aza doğru bahçe yarışı, manipülatif ve kart oyunları ile eğlendiklerini; gözlem sonucunda çocukların kontrolün kendilerinde olduğunu hissettikleri oyunları daha fazla oynamak istedikleri tespit edilmiştir.

Işık (2016) “İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerine Eğitsel Oyunlar İle İngilizce Kelime Öğretiminin Akademik Başarıya Etkisi” adlı araştırmasında eğitsel oyunların İngilizce kelime öğretiminin akademik başarıya etkisini incelenmeyi amaçlamıştır. Ön-test son-test kontrol gruplu yarı deneysel modelin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu 70 üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çoktan seçmeli kelime başarı testiyle toplanan veriler SPSS paket programı ve t testi ile analiz edilmiştir. Beş hafta boyunca ısındırıcı, hareketli ve dinlendirici eğitsel oyunlar aracılığıyla deney grubunda İngilizce kelime öğretimi yapılırken kontrol grubunda ders kitabında yer alan etkinlikler ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunun akademik başarıları ile kontrol grubunun başarıları arasında deney grubunun lehinde anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir.

Bayram (2015) “8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Harita Üzerinde Oynanan Kutu Oyunları Kullanımının Öğrenci Başarıları ve Hatırdaki Tutmaya Etkisi” başlıklı araştırmasında harita üzerinde oynanan kutu oyunlarının kullanımının 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğrencinin başarılarına ve kalıcılığına etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Öntest-son-test ve kontrol gruplu deneysel desen ve öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak karma yöntem kullanılmıştır. Başarı ve kalıcılık testi ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada gruplar arasında başarı testleri sonucuna göre öğrencilerin ders başarıları açısından anlamlı bir fark bulunmamış; öğrenci görüşmeleri sonucunda oyunlarla işlenen dersin güdülemeyi arttırdığı ve dersi eğlenceli hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karabağ ve Aydoğan (2015) “Oyun Yöntemi İle Tarih Öğretiminin Öğrenci Erişimine ve Kalıcılığına Etkisi” adlı araştırmalarında 9. sınıf tarih derslerinde oyunla öğretimin kalıcılığa ve erişime etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Öntest-son-test, kalıcılık testli, kontrol gruplu yarı deneysel yöntem kullanıldığı araştırma da başarı testi

ve kalıcılık testi uygulanarak elde edilen veriler t-testi ve SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada oyun yönteminin uygulandığı deney grubunun, kontrol grubuna göre erişimi ve kalıcılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Torun ve Duran (2014) tarafından yapılan “Çocuk Hakları Öğretiminde Oyun Yönteminin Başarıya, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi” başlıklı araştırmada çocuk hakları öğretiminde öğrencilerin başarı, kalıcılık ve tutumuna oyun yönteminin etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Karma yöntemin kullanıldığı, öntest sontest kontrol gruplu deneme modelinin uygulandığı araştırmada başarı testi, “Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” ve öğrenci günlükleriyle toplanan veriler içerik analizi ve t-testi ile analiz edilmiştir. Araştırmada kontrol grubu ve deney grubu öğrencileri arasında çocuk haklarına yönelik tutumları ve akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu ancak grupların kalıcılıkları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yeşilkaya (2013) “7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Zaman İçinde Bilim Ünitesinin Eğitsel Oyun Yöntemiyle Öğretimi” başlıklı araştırmasında derste kullanılan eğitsel oyun yönteminin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel modelin uygulandığı araştırma da veriler tutum ölçeği ve başarı testi uygulanarak toplanmış; t testi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubunun tutumlarında olumlu yönde anlamlı farklılık gözlenmiş fakat başarı testi sonuçlarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Altınbulak, Emir ve Avcı (2006) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitsel Oyunların Erişime ve Kalıcılığa Etkisi” adlı araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde kalıcılığa ve erişime eğitsel oyunların etkisi araştırılmıştır. 5. sınıf öğrencileriyle çalışılan araştırma da öntest-sontest kontrol gruplu deneysel model ve kalıcılık testi kullanılmış; veriler t testi, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda geleneksel yöntem ile eğitsel oyun arasında başarı ve kalıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Pehlivan (1997) tarafından gerçekleştirilen “Örnek Olay ve Oyun Yoluyla Öğretimin Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenme Düzeyine Etkisi” adlı araştırma Sosyal Bilgiler dersinde oyun ve örnek olay yoluyla öğretimin öğrencilerin öğrenme düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. 4. sınıf öğrencileriyle çalışılan araştırmada 3 gruplu deney modeli uygulanmıştır. Birinci grupta örnek olay, ikinci grupta eğitsel oyun

ve üçüncü grupta ise geleneksel öğretim yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda eğitsel oyun uygulanan grup ile geleneksel yöntemin kullanıldığı kontrol grubu arasında ve örnek olay yönteminin kullanıldığı grup arasında eğitsel oyun lehine anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir.

Karabacak (1996) “Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunların Öğrencilerin Erişi Düzeyine Etkisi” adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler 4. Sınıf öğrencilerinin erişiş düzeyine eğitsel oyunların etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı araştırmada veriler 46 öğrenciye çoktan seçmeli testler uygulanarak elde edilmiş; verilerin analizinde t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin erişiş düzeylerini eğitsel oyunların olumlu yönde etkilediğı belirlenmiştir.

1.2.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Bu başlık altında ise araştırma kapsamında ilk olarak küresel vatandaşlıkla daha sonra eğitsel oyunlara ilişkin yurt dışında yapılan çalışmalar sırasıyla verilmiştir.

Tıdıkıs ve Dunbar (2019) “Tecrübe ve Yaratıcılığa Açıklık: Küresel Vatandaşlık Ne Zaman Önemlidir? ” adlı araştırmalarında küresel vatandaşlığın yaratıcılığa etkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Ağırlıklı olarak kadın, Avrupalı Amerikan ve geleneksel olarak yetişmiş üniversite öğrencilerinden oluşan katılımcılara anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarından sonra Kaufman Yaratıcılık Ölçeğı kullanılmıştır. Araştırmada küresel vatandaşlığın yaratıcılığı olumlu yönde etkilediğı sonucuna ulaşılmıştır.

Cavalho, Beltramini ve Bossolan (2019) “Lise Öğrencilerine Protein Sentezi Öğretmek İçin Bir Tahta Oyunu Kullanma ” adlı araştırmalarında sentezleme proteinlerinin oyunla aktarımını amaçlamaktadır. Araştırma 15 öğrenciyle yapılan ön görüşme, eğitsel oyunların uygulanması ve uygulama sonrası tekrar görüşme olmak üzere üç aşamalı gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplanan veriler nitel içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda beklenen kazanımlara ulaşıldığı sonucuna varılmıştır.

Jakos ve Verber (2017) “Eğitsel Oyunlar ile Temel Programlama Becerilerini Öğrenme: Slovenya'da Bir İlkokul Örneğı ” adlı çalışmalarında eğitimde kullanılan oyunların etkililiğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Alahattin'in uçan halısı adlı oyun sınıf ortamında 107 altıncı sınıf öğrencisi üzerinde denenmiştir. Yarı deneysel yöntemin

kullanıldığı araştırmada öğrencilerin çoğunun hedeflenen bilgi standardına ulaştığı sonucuna varılmıştır.

Iten ve Petko (2016) “Ciddi Oyunlarla Öğrenme: Oyun Oynamak Eğlenceli ve Öğrenme Başarısının Belirleyicisi midir?” adlı araştırmasında oyunlarda motivasyon ve öğrenme kazanımları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma beş ilkokuldan 74 çocukla gerçekleştirilmiştir. Öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel yöntemin kullanıldığı araştırma sonucunda elde edilen veriler çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir fark gözlenmiştir.

Qian ve Clark (2016) “Oyun Temelli Öğrenme ve 21. Yüzyıl Becerileri: Son Araştırmalara Genel Bakış” adlı araştırmalarında eğitsel oyun temelli öğrenmeyle alakalı son çalışmaları incelemişlerdir. Araştırma kapsamında 137 bildiri incelenmiştir. Analiz sonucunda eğitsel oyunların 21. yüzyılda gerekli becerilerin gelişimini desteklediği, oyun temelli öğrenmenin büyük ilgi gördüğü, eğitsel oyunların öğrenmeyi pozitif yönde etkilediği, araştırmacıların öğrenci becerilerini geliştirecek eğitsel oyunlar geliştirdikleri, oyunların öğrencilerin beceri gelişimini kolaylaştırdığına ulaşılmıştır.

Su, Cheng ve Lin (2014) “İnsan İmmünolojisinin Nasıl Düzenlendiğini Öğrenmek İçin Bir Eğitim Kartı Oyununun Etkinliğinin Araştırılması” adlı araştırmalarında eğitim kartı oyununun etkinliğini değerlendirmek amaçlanmıştır. On birinci sınıftan 72 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen ve karma yöntemin kullanıldığı araştırmanın nicel kısmında öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Öğrenci görüşmeleri, çoktan seçmeli 30 sorudan oluşan bir bilgi testi ve Öğrenci Algı Anketi aracılığıyla toplanan verilerin analizinde kovaryans analizi ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada eğitsel oyun yöntemiyle gerçekleştirilen öğrenmenin geleneksel derslerden çok daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler eğitsel oyun yönteminin motivasyonu arttırdığını ve öğrenmeyi kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Boeker vd., (2013) “Oyuna Dayalı E-Öğrenme Konvansiyonel Bir Öğretim Yönteminden Daha Etkili: Üçüncü Sınıf Tıp Öğrencileri ile Randomize Kontrollü Bir Deneme ”adlı araştırmalarında oyun tabanlı öğrenmenin, öğrenme çıktısı üzerindeki etkililiğini karşılaştırmalı olarak ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yarı deneysel araştırmada veriler 145 üniversite öğrencisine 34 maddelik bilgi testi uygulanarak

toplanmıştır. Araştırmada geleneksel öğretim yaklaşımına kıyasla oyun tabanlı öğrenmede öğrencilerin daha yüksek performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Chee, Mehrotra ve Liu, (2013) “Yeni Medya Çağında Etkili Oyun Temelli Vatandaşlık Eğitimi” adlı araştırmalarında oyun temelli Statecraft X programı ile geleneksel öğretim yöntemine göre öğrenme çıktıları açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Singapur’da bir ortaokulda okuyan 42 öğrencinin katıldığı araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde Statecraft X programı uygulanmıştır. Kontrol gruplu deneysel çalışmada, deney grubunun kontrol grubundan daha iyi performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Connolly, Stansfield ve Hainey (2011) “Dil Öğrenimi İçin Alternatif Bir Gerçeklik Oyunu: Çok Dilli Motivasyon İçin Tartışma” adlı araştırmalarında öğrencilerin dil öğrenimini kolaylaştırma ve motivasyonunu artırma amaçlanmıştır. Bunun için geliştirilen alternatif gerçeklik oyunları uygulanmıştır. Öntest-sontest gruplu yarı deneysel desenin kullanıldığı araştırma, Avrupa’da 17 ülkeden 328 ortaokul öğrencisi ve 95 dil öğretmeninin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, alternatif gerçeklik oyunlarının öğrencilerin dil öğrenimini ve motivasyonunu arttırmada etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilere işbirliği, yardımlaşma ve grup çalışması becerilerini kazandırdığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda ARG oyununun politika, dünya sorunları ve uluslararası ilişkiler konuları içinde uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Kasai (2007) “Uygulamada Küresel Eğitim: Bir Japon Lisesinde Vaka Çalışması” başlıklı araştırmasında Fuji Okulu öğretmenleri küresel perspektifleri nasıl öğretiyor sorusunu cevaplamayı amaçlamıştır. Gözlem ve görüşmelerle toplanan veriler sonucunda Fuji Okulu öğretmenlerin; kendini anlama ve eğilim, dünya sorunları ve yerel eylemler, küresel-yerel bağlantılar, çeşitli kültürler ve kültürlerarası iletişim yetenekleri, eleştirel düşünme becerileri, küresel tarih ve çoklu bakış açıları olmak üzere küresel perspektifleri 7 unsur çerçevesinde açıklamışlardır. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilere etkin olarak küresel perspektifleri programlar ve ders dışı etkinlikler aracılığıyla öğrettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye ilişkin yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde genellikle görüş alındığı, algı ve tutuma bakıldığı, çalışmaların farklı yaş ve sınıf düzeylerinde gerçekleştirildiği, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve öğretmen

yetiştirme programlarının çalışıldığı belirlenmiştir. Ayrıca kuramsal ve kavramsal araştırmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Küresel vatandaşlıkla ilgili deneysel çalışmaların çok az olduğu, eğitsel oyunlarla ilgili yapılan araştırmalarda ise çoğunlukla deneysel desenin kullanıldığı, öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve kalıcılığına bakıldığı grlmştir. Alanyazına bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye ilişkin uygulamalı bir çalışmanın olmadığı grlmştir.

1. 3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler ğretiminde ilkokul ğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesine yönelik verilen eğitim, öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını anlamlı bir şekilde etkilemiş midir?
2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
 - Öğrencilerin vatandaşlığa ilişkin görüşleri nelerdir?
 - Öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleri nelerdir?
 - Öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler ğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?
 - Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin nerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın nemi

Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler; iletişim olanaklarının artmasına ve bu duruma paralel olarak küreselleşmenin hız kazanmasına, toplumlar ve ülkelerin yakınlaşmasına, sınırların belirsizleşmesine ve küresel boyutta meydana gelen sorunların artış göstermesine neden olmaktadır. Küreselleşme bir yandan farklılıkları ön plana çıkarırken, diğer yandan da toplumların bütünleşmesini sağlamaktadır (Tezcan, 2002). Bu kapsamda küreselleşme sonucu vatandaşlık algısı değişmiş, vatandaşlık sadece ulusal boyutta değil küresel boyutta da ele alınmaya başlanmıştır. Bunun sonucunda küresel vatandaşlık olgusu ortaya çıkmıştır. Küresel vatandaş; sorumluluklarının bilincinde olan, farklılıklara değer veren, saygı duyan, sosyal

adaletsizliğe karşı direnen, dünyanın daha adil bir yer olması için çaba harcayan, sürdürülebilir bir dünya için harekete geçen, küresel sorunların çözümünde etkin rol oynayan bireydir (Gürdoğan Bayır, Göz ve Bozkurt, 2014). Aynı zamanda küresel vatandaş, hem ulusal hem de uluslararası boyutta sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda karar alabilen kişidir (Oxfam, 2006). Küreselleşmeyle hız kazanan dünya sorunlarının farkında olan ve bu sorunların çözümünde etkin rol oynayan küresel vatandaşların yetiştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda küresel vatandaşların yetiştirilmesi de ancak eğitimle olanaklıdır.

Eğitimin görevleri arasında yerel, ulusal ve küresel boyutta dünyanın birbirine bağlı sistemler halinde olduğunun farkında olma, çok boyutlu düşünme, insan haklarına saygılı, çevreye duyarlı, işbirliğine yatkın, eleştirel düşünen, sorunları barışçıl yollarla çözen, küresel düzeyde sorumluk alabilen, empati becerisine sahip, yeni fikirlere açık, sivil katılım becerisi gelişmiş demokratik bireyler yetiştirme yer almaktadır (Andrzejewski, 1998; Oxfam, 1997). Bireylerin küreselleşmenin olumlu etkilerinden yararlanması, olumsuz etkilerinden de sakınmaları için küresel vatandaşlık eğitiminin verilmesi gerekmektedir.

Ülkeler hem kendi toplumlarının hem de dünyanın ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak bireylerin yetiştirilmesi için eğitim sistemlerinde değişikliğe gitmektedirler (Özgür, 2000). Nitekim yaşanan küresel olaylar toplumun beklentilerini değiştirmekte bu durum eğitim sistemine yansımaktadır. Birçok ülke dünyada değişen koşullara öğrencileri hazırlamak amacıyla eğitim programlarında değişime gitmektedir. Yaşanan değişimler sonucu birçok ülke gibi Türkiye’de toplumun ve dünyanın beklentilerine cevap verebilen bireylerin yetiştirilmesi için eğitim programında değişiklik yapmaktadır.

Vatandaş yetiştirmede önemli bir yere sahip olan Sosyal Bilgiler dersinde hem ulusal hem de küresel vatandaş yetiştirmek amaçlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersi genel amaçlarına bakıldığında, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlı, milli manevi değerleri temel alarak ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri gibi amaçlarının küresel vatandaşlık anlayışıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir (MEB, 2018). Toplumun ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler dersinin, içeriği de göz önüne alındığında küresel vatandaşlık eğitiminin verilmesi için uygun bir ders olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi küresel vatandaşların yetiştirilmesinde

ilkokul düzeyinde öne çıkan derslerden biridir. Küresel vatandaşlık için gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında ilkokul düzeyinde en çok değinilen ders Sosyal Bilgiler dersidir (Banks, 2008).

İlkokul düzeyindeki öğrencilerin gelişim aşamaları dikkate alındığında küresel vatandaşlık kavramlarının soyut kaldığı ve aynı zamanda öğrencilerin uzun süre derse odaklanamadıkları görülmektedir. Ülkemizde uygulanan yapılandırmacı yaklaşımın desteklediği etkin öğrenme ortamları eğitsel oyunlar aracılığıyla sağlanabilir. Eğitsel oyunlar yoluyla öğrenciler doğal öğrenme ortamlarında yaparak-yaşayarak öğrenme imkânı bulmakta, öğrencinin derse ilgi ve başarısını arttırmakta, öğrenmenin daha kalıcı, etkili, eğlenceli, güdüleyici olmasını desteklemektedir (Akandere, 2013, s. 18). Eğitsel oyunlar, öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, sosyal, kültürel, dil ve psikolojik gelişimini de desteklemektedir (Karabacak, 1996, s. 19; Sevinç, 2004, s. 19; Akandere, 2013, s. 67-68; Yılmaz ve Erduran, 2015, s. 11).

Sosyal Bilgiler dersinin toplumun ve dünyanın ihtiyaç duyduğu etkin vatandaşların yetiştirilmesinde önemli bir ders olduğu düşünülmektedir. İlgili alanyazın taramasıyla sınırlı olmakla birlikte, Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık algılarının eğitsel oyunlarla geliştirilmesine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu derste öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirecek eğitsel oyunların oluşturulması ve bu sürecin derinlemesine incelenmesi, öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarının ortaya konması açısından önemli görülmektedir. Bu süreçte geliştirilen eğitsel oyun etkinliklerinin alana katkı sağlayacağı, bu ders planlarının öğretmen ve öğretmen adaylarına örnek oluşturacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarının ne düzeyde olduğunun belirlenmesi, verilecek eğitimin içeriği bakımından gerekli görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırma küresel vatandaşlık algılarının eğitsel oyunlarla geliştirilip-geliştirilmediğini ve uygulamalı süreçleri derinlemesine incelemeyi amaçladığı için önemli görülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma:

- 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Eskişehir il merkezinde yer alan bir ilkokullun 4. sınıfında öğrenim gören öğrencilerden elde edilen verilerle,
- Sosyal Bilgiler dersinde gerçekleştirilen eğitsel oyunlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Küresel Vatandaş: Tüm dünyanın farkında olan ve dünyada kendi rolünün bilincinde olan, farklılıklara saygı duyan ve değer veren, sosyal adaletsizliğe karşı yerel ve evrensel düzeyde karşı koyan, yaşanılabilir bir dünya için çalışan ve sorumluluk sahibi bireyler (Oxfam, 2006, s. 3).

Sosyal Bilgiler: Bireylere ulus vatandaşlığının yanında küresel vatandaşlık yeterliliklerini de kazandıran, gerçek hayatla örtüşen, ideal insan kimliğini taşıyan, disiplinler arası bakış açısına sahip ve değişen dünyanın gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış, eleştirel düşünebilen, karar alabilen ve sorun çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir öğretim programı (Bektaş Öztaşkın, 2016, s. 6).

Eğitsel Oyun Tekniği: Bireyin yeteneklerini fark ettiği, yaratıcılığının geliştiği, haz ve mutluluk kaynağı olan, tüm gelişim alanlarını destekleyen, yeteneklerini ortaya çıkaran, duyularını geliştiren bir öğrenme sanatı (Yıldız, 2003).

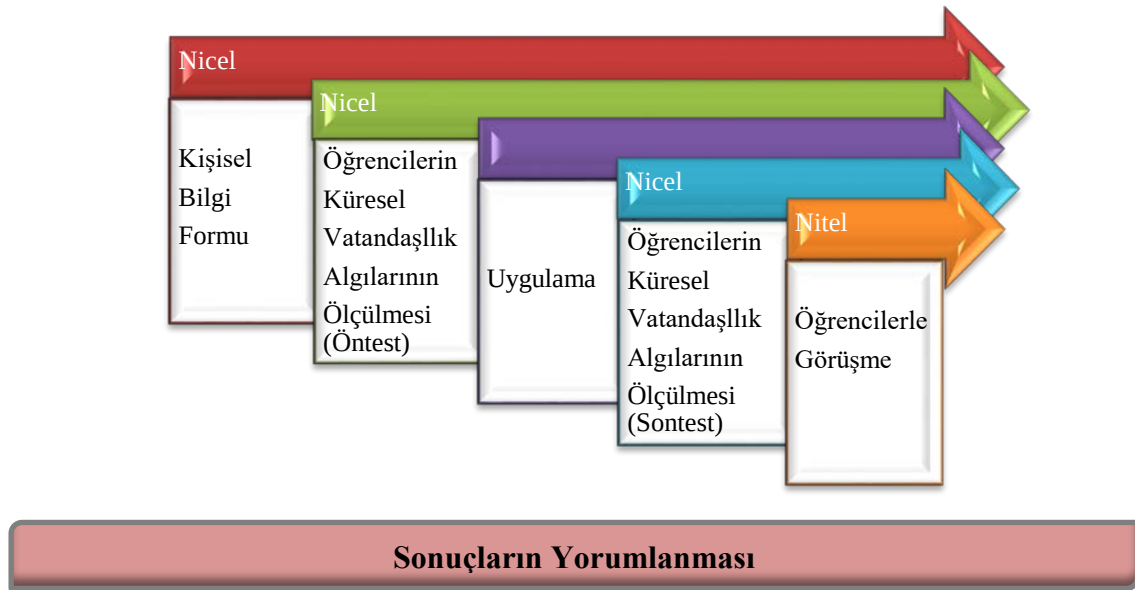
2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, denel işlem süreci, veri analizi, geçerlik ve güvenirlik yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Öğrencilerin eğitsel oyunlarla Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeyi amaçlayan bu araştırma karma yöntemle gerçekleştirilmiştir. Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntemde amaç araştırma sorusunu genişleterek açıklamaktır (Creswell, 2009). Karma yöntemin çeşitleme, gömülü, ardışık açıklayıcı ve ardışık keşfedici olmak üzere dört ana araştırma deseni bulunmaktadır. Araştırmada karma yöntem desenlerinden tek gruplu gömülü desen kullanılmıştır. Tek gruplu gömülü desende iki çeşit veri türü bulunmaktadır. Bunlardan biri nicel yaklaşıma dayalıyken diğeri nitel yaklaşıma dayanmaktadır. Bu verilerden biri ana veri setini oluştururken diğeri destekleyici veri setini oluşturmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2011).

Araştırmanın nicel yaklaşıma dayalı olarak toplanan veriler, ana veri setini; nitel yaklaşıma dayalı veriler ise destekleyici veri setini oluşturmaktadır. Nicel veriler uygulama öncesi ve sonrasında nicel ölçümler ile sağlanmıştır. Nitel veriler ise araştırma sonunda öğrencilerle yapılan görüşme ile elde edilmiştir. Araştırmada gerçekleştirilen süreç Şekil 2.1’de gösterilmiştir.

Şekil 2.1. Tek gruplu gömülü deneysel desen araştırma sürecine uyarlanması

Şekil 2.1’de görüldüğü gibi, araştırmada deneysel uygulama öncesinde öğrencileri tanımak ve öğrencilerin alışmalarını sağlamak amacıyla gözlemler yapılmış ve derslere katılım sağlanmıştır. Daha sonra ise öğrencilere kişisel bilgi formu ve Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği uygulanmıştır. Uygulama öncesi gerekli açıklamalar yapılmış ve uygulama sürecinde öğrencilerin anlamadığı noktalar açıklanmış ve konuyla ilgili soruları yanıtlanmıştır. Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği öntest olarak uygulanmasının ardından Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlar aracılığıyla sınıf içi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde yapılan uygulamaların ardından öğrencilere Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği son test olarak uygulanmıştır. Öğrencilerle gerçekleştirilen uygulamaları değerlendirmek için görüşmeler yapılmıştır. Analiz sürecinden sonra ise veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda yorumlanmıştır.

2.1.1. Çalışma grubu

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarını geliştirilmesini amaçlayan araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Eskişehir ilinde bulunan bir devlet okulunun 4. sınıfında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda örneklem türü olarak yansız atama yöntemi kullanılmıştır. Nitel boyutunda ise çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi tercih edilmiştir. Amaçlı örneklem derinlemesine araştırma yapabilmek için çalışmanın amacına, uygun bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Araştırma sorularının cevaplarıyla ilişkilendirilmiş belli amaçlara dayanarak birey, grup ya da kurum seçme işlemi olarak açıklanabilir. Amaçlı örneklem; aykırı durum, benzeşik, tipik durum, maksimum çeşitlilik, tabakalı amaçsal ve ölçüt örneklem olmak üzere farklı türlere ayrılmaktadır (Creswell, 2012, Büyüköztürk, 2012, s. 9-10). Araştırmada maksimum veri çeşitliliğinin tercih edilme nedeni, farklı katılımcılardan çok yönlü görüş alabilmektir. Araştırma kapsamında Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü’nden (EK-1), öğrencilerden (EK-4), sınıf öğretmeninden (EK-5) ve velilerden (EK-6) yazılı izin alınmıştır.

Araştırmanın yapılacağı sınıfın belirlenmesinde okul yönetiminin ve öğretmenin araştırmaya gönüllü olarak katılacaklarını belirtmeleri, Sosyal Bilgiler dersini araştırmacının yürütmesini kabul etmeleri; araştırma yapılacak sınıftaki öğrenci velilerinin araştırmaya onay vermeleri etkili olmuştur. Araştırmanın katılımcılarına ilişkin bilgiler Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. *Öğrencilerin kişisel bilgileri*

Katılımcılar	Cinsiyet	Kardeş sayısı	Ailedeki birey Sayısı	Anne öğrenim durumu	Baba öğrenim durumu	Anne Mesleği	Baba Mesleği
Zehra*	Kız	4	12	İlkokul	İlkokul	Ev hanımı	Esnaf
Hüseyin*	Erkek	2	4	Fakülte	Fakülte	Ev hanımı	Fabrikatör
Miray*	Kız	4	6	Ortaokul	Ortaokul	Ev hanımı	Saatçi
Hasan*	Erkek	2	6	Ortaokul	Ortaokul	S. temsilci	Marangoz
Gülsüm*	Kız	3	5	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	Emekli
Ömer*	Erkek	2	4	Ortaokul	İlkokul	S. temsilci	S. temsilci
Büşra*	Kız	3	5	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	Emekli
Abdullah	Erkek	4	6	Ortaokul	Ortaokul	Ev hanımı	İnşaatçı
Emine*	Kız	2	5	Lise	Fakülte	Ev hanımı	İşçi
Ela	Kız	3	5	Ortaokul	Ortaokul	Ev hanımı	İnşaatçı
Mehmet*	Erkek	2	4	Lise	Fakülte	Ev hanımı	Polis
Yusuf*	Erkek	2	4	Lise	Fakülte	Ev hanımı	Tamirci
Ömür	Kız	2	4	İlkokul	Fakülte	Ev hanımı	Polis
Yağmur*	Kız	2	3	İlkokul	İlkokul	Ev hanımı	Serbest
Yavuz	Erkek	3	3	İlkokul	Lise	Ev hanımı	Teknisyen
Okan*	Erkek	2	4	Fakülte	Ortaokul	Ev hanımı	Hurdacı
Nisa*	Kız	2	3	Ortaokul	Lise	İşçi	İşçi
Yalçın*	Erkek	1	3	Okuryazar	Okuryazar	Aşçı	Aşçı
Zeynep	Kız	2	4	Ortaokul	Ortaokul	İşçi	Tesisatçı
Uğur*	Erkek	8	12	Ortaokul	Ortaokul	İşçi	Spotçu
Can	Erkek	2	4	Lise	Okuryazar	Ev	İşçi
Efe	Erkek	2	3	İlkokul	Lise	Hanımı	Hurdacı
						Ev hanımı	

Tablo 2.1 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayıları ve eğitim düzeylerinin benzerlik gösterdiği, ailede yaşayan kişi sayısı ve mesleklerin çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Araştırmada görüşme yapılan öğrenciler tabloda “*” işareti ile gösterilmiştir. Görüşme yapılan öğrenciler maksimum çeşitlilik örneklemesi ile seçilmiştir. Cinsiyet, kardeş sayısı, evdeki birey sayısı, anne-babaların eğitim düzeyleri ve meslekleri gibi değişkenler göz önünde bulundurulmuştur. Öğrencilerin kişisel bilgilerine göre sınıf içerisindeki dağılımı Tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. *Kişisel bilgilere göre öğrencilerin sınıfı içindeki dağılımı*

Değişken		f
Cinsiyet	Erkek	12
	Kız	10
Kardeş sayısı	1	1
	2	13
	3	4
	4	3
	8	1
Ailede yaşayan birey sayısı	3	5
	4	8
	5	4
	6	3
	12	2
Anne öğrenim durumu	Okuryazar	1
	İlkokul	6
	Ortaokul	10
	Lise	3
	Üniversite	2
	Yüksek lisans	-
Baba öğrenim durumu	Okuryazar	2
	İlkokul	5
	Ortaokul	5
	Lise	6
	Üniversite	3
	Yüksek lisans	1
Anne meslek	Ev hanımı	17
	Satış temsilcisi	2
	Belediye işçisi	2
	Aşçı	1
Baba meslek	Esnaf	5
	İşçi	4
	Tamirci	3
	Polis	2
	Emekli	2
	İnşaatçı	2
	Uçak teknisyeni	1
	Aşçı	1
Toplam		22

Tablo 2.2’de görüldüğü gibi, araştırmanın yapıldığı sınıftaki öğrencilerin 12’si erkek, 10’u ise kızdır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu iki kardeş olup, ailede dört kişi yaşamaktadırlar. Annelerin öğrenim durumuna bakıldığında en fazla ortaokul mezunu,

babaların öğrenim durumuna bakıldığında ise çoğunlukla lise mezunu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Meslekler açısından incelendiğinde annelerin çoğunlukla ev hanımı oldukları, babaların ise en fazla esnaf oldukları görülmektedir.

2.1.2. Veri toplama araçları

Karma modelin uygulandığı araştırmada veriler araştırma amacına uygun olarak farklı veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. İlk olarak öğrencileri tanımak amacıyla kişisel bilgi formu ve öntest olarak “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” katılımcılara uygulanmıştır. Sonraki süreçte eğitsel oyun ders planları uygulandıktan sonra sontest olarak tekrar “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” katılımcılara uygulanarak; öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarının nasıl geliştiğini ve eğitim sürecinin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymak amacıyla hazırlanan ders planlarından ve eğitim sürecinin değerlendirilmesi amacıyla öğrencilerin görüşlerinden yararlanılmıştır.

2.1.2.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından, araştırma grubuna ilişkin kişisel bilgileri ortaya koymak amacıyla kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Bu bağlamda kişisel bilgi formunda cinsiyet, kardeş sayısı, ailede yaşayan kişi sayısı, anne baba eğitim durumu ve mesleği gibi araştırmanın amacı bakımından önem taşıyan altı bağımsız değişkenden oluşan kişisel bilgilere yer verilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda forma son biçimi verilmiştir (EK-7).

2.1.2.2. Küresel vatandaşlık algı ölçeği

Araştırmada öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını ölçmek amacıyla ölçeğe gereksinim duyulmuştur. Bu nedenle, alanyazın taraması yapılmış ve var olan ölçekler bu anlamda incelenmiştir. Alanyazında öğrencilerin yaş grubuna uygun, 18 sorudan oluşan ve Balbağ (2016) tarafından geliştirilen Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği kullanılmıştır. Tek faktörlü yapıdan oluşan Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeğinin faktör yükleri, 84 ile 48 arasında değer almaktadır. Toplam varyansın % 45.41 ‘ini karşılayan ve dördümlük likert şeklinde 18 maddeden oluşan ölçeğin güvenirliğini sağlamak amacıyla hesaplanan iç tutarlılık katsayısı $\alpha=0.92$ olarak bulunmuştur. Hesaplanan iç tutarlılık katsayısı ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenirliğini hesaplamak amacıyla ayrıca test yarılama yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntemle 234 öğrencinin puanlarıyla elde edilen analiz sonuçlarının ilk boyutunda .85, ikinci boyutunda ise .88 bulunmuştur. Nitekim elde edilen değerlerin

birbirine yakın ve yüksek olması soruların birbirini izlediğini göstermektedir. Ölçeğin ölçmek istediği özelliği ölçüp ölçmediğini ortaya koymak için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Uygulanan faktör analiz sonucunda; χ^2 'nin serbestlik derecesine oranı $(214.08 < 270)$ 2 'nin altında olduğu için mükemmel uyum, P value değerinin .00 ile $0.05 \leq p \leq 1.00$ değerleri arasında olduğundan anlamlı bir fark olduğu, yaklaşık hataların ortalama kare kökü (RMSEA) $\leq .05$ belirlenen değerin altında olduğu için 0.38 ile mükemmel uyum, SRMR 'si 0.062 ile iyi uyum, normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI) 0.97 ile kabul ölçütleri olan $0.95 \leq NNFI \leq 1.00$ aralığında olduğundan mükemmel uyum gösterdiği karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) 0.98 ile $0.95 \leq CFI \leq 1.00$ arasında değer aldığından mükemmel uyum, iyilik uyum indeksi (GFI) 0.58 ile orta düzeyde uyum, uyarlanmış uyum iyiliği indeksi (AGFT) .88 ile $> .85$ ' ten büyük olduğu için orta düzeyde uyum, normlaştırılmış uyum indeksi (NFI) 89 ile $> .90$ iyi uyum değerine yakın olduğu ortaya konulmuştur. Bu açıdan, açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yapısının doğrulandığı sonucuna varılmıştır. Bu araştırma kapsamında Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeğinin kullanılabilmesi için izin alınmıştır (EK-3). Ölçekten denel işlem öncesinde öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarının ölçülmesinde öntest olarak ve denel işlem sonrasında küresel vatandaşlık algılarının ölçülmesinde sontest olarak yararlanılmıştır.

2.1.2.3. Görüşme

Görüşme birden fazla kişi arasında sözlü olarak yapılan bir iletişim sürecini kapsamaktadır. Yanıtı aranılan sorular ile ilgili bireylerden veri toplama sürecini ifade eden bu yöntem ile araştırmanın konusu hakkında derinlemesine bilgiler elde edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2016, s. 153). Görüşmeler, elde edilmek istenen verilerin özelliklerine göre yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olmak üzere 3 farklı şekilde yapılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmenin bir kısmı yapılandırılmış bir kısmı ise yapılandırılmamış şekilde bulunurken, kişilerin kendini rahatça ifade etmesini sağlayan sorulardan oluşmaktadır (Erkuş, 2005, s.101). Yarı-yapılandırılmış görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsamını güvenceye almak için geliştirilen bir yöntemdir. Bu form, benzer konulara yönelerek farklı kişilerden aynı tür bilgilerin toplanması amacıyla hazırlanmaktadır. Böylece araştırmacı, görüşme sırasında önceden hazırladığı soruları sormanın yanı sıra,

soruların sırasını değiştirebilir veya daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorabilir (Yıldırım ve şimşek, 2008).

Bu araştırmada öğrencilerle denel işlem sürecini değerlendirmek amacıyla yapılan görüşmelerde yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Önceden belirlenen görüşme soruları alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Ayrıca, üç sınıf öğretmenine ve 4. sınıf öğrencilerine sorular gösterilerek anlaşılmayan noktalar olup olmadığı sorulmuştur. Öğrenci, öğretmen ve uzman görüşlerinden alınan öneriler doğrultusunda görüşme sorularına son hali verilmiştir (EK-8). Öğrencilere derste uygulanan eğitsel oyunlara ve önerilerine ilişkin altı soru sorulmuştur. Yapılan görüşmelerde veri kaybını önlemek amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler okulun kütüphanesinde yapılmış ve 15- 45 dakika arası sürmüştür.

2.1.3. Denel işlem

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarını geliştirmenin amaçlandığı araştırmada öğretmenler, öğrenciler ve alan uzmanlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerinin ihtiyaçları belirlenmiştir. Bu ihtiyaçlar da göz önünde bulundurularak küresel vatandaşlık kazanımlarına uygun olarak eğitsel oyun planları ve öğrenme materyalleri geliştirilmeden önce Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarında yer alan kazanımlar belirlenmiştir. Bu kazanımlara uygun ve öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirecek eğitsel oyun planları ve materyalleri oluşturulmuştur. Eğitsel oyunlarla ilgili ilk olarak alanyazın incelenmiş ve öğrenci eğitsel oyunların küresel vatandaşlık algılarını geliştirmelerini sağlamak amacıyla öğrencilerin sınıf düzeyleri ve gelişim aşamaları göz önünde bulundurularak, yaparak-yaşayarak ve somutlaştırarak öğrenmelerini sağlayacak şekilde 16 eğitsel oyun ders planı araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Eğitsel oyunlar kazanımlara uygun materyallerden de yararlanılarak zenginleştirilmiştir.

Eğitsel oyunların uygunluğunun kontrol edilmesi sürecinde yedi sınıf öğretmenliği alan uzmanı ile görüşülmüştür. Alan uzmanlarından alınan görüşler doğrultusunda eğitsel oyunlar üzerinde düzenleme yapılmış ve son şekli verildikten sonra (EK-10) 2017-2018 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde pilot uygulamaya yapılmıştır. Araştırmanın esas uygulamasının yapılacağı okul ve sınıf yansız atama yöntemiyle belirlendikten sonra; gerekli izinler alınarak (EK-1 ve EK-2) okul yönetimi

ve öğretmene araştırma kapsamında sınıfta uygulanacak ders planlarıyla ilgili bilgi verilmiştir. Derslerin araştırmacı tarafından yürütüleceği ve bu süreçte nasıl bir yol izleneceği konusunda öğrencilere açıklamalar yapılmıştır. Araştırmacı denel işleme başlamadan önce sınıfta gözlem yapmaya başlamıştır. Bu sayede öğrencilerin araştırmacıya alışması sağlanmıştır. Yapılan gözlemlerin ardından öğrencilere kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Denel işlem süreci, öğrencilere Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği' nin öntest olarak uygulanmasıyla başlamıştır. Eğitsel oyun uygulama takvimi Tablo 2.3'te gösterilmiştir.

Tablo 2.3. *Eğitsel oyun uygulama takvimi*

Öğrenme Alanı	Konu	Eğitsel oyun	Tarih	Süre	Oyun No
Etkin Vatandaşlık	Çocuk Olmaya Hakkım Var	Sen Olsan Oyunu	09-13. 04. 2018	80	1
	Çocuk Olmaya Hakkım Var	Bilse Bilse Oyunu	09-13. 04. 2018	40	2
	Sorumluluklarım	Üç Tavşan Oyunu	16-20. 04. 2018	80	3
	Sorumluluklarım	Sosyopoli Oyunu	16-20. 04. 2018	40	4
	Katılmak İstiyorum	Uzay Makinası ile Etkinlik Dünyasına Yolculuk Oyunu	23-27 04. 2018	80	5
	Katılmak İstiyorum	Bir Fikrim Var	23-27 04. 2018	80	6
	Özgürlük ve Bağımsızlık Karakterimizdir	Bağımsızlık Nöbetçileri	30-04. 05.2018	80	7
	Özgürlük ve Bağımsızlık Karakterimizdir	Basın Açıklaması Oyunu	30-04. 05.2018	40	8
Küresel Bağlantılar	Keşfe Çıkalım	Ülkemi Bul Oyunu	14-18. 05.2018	80	9
	Keşfe Çıkalım	Yön Bulma Oyunu	21-26. 05.2018	40	10
	Yollar Birbirine Bağlıyor	Başka Nesi var	21-26. 05.2018	80	11
	Yollar Birbirine Bağlıyor	Mektup-Telgraf Oyunu	28-01. 06.2018	40	12
	Dünyada Yaşam	Özdeşleşme Oyunu	28-01. 06.2018	40	13
	Dünyada Yaşam	Meyve Toplama Oyunu	28-01. 06.2018	40	14
	Dünyada Yaşam	Yap- Boz Oyunu	28-01. 06.2018	40	15
	Dünyada Yaşam	Kültürlerin Sesi	28-01.	40	16

Tablo 2.3' te görüldüğü gibi araştırmacı tarafından geliştirilen eğitsel oyunlar 09.04.2018- 01.06.2018 tarihleri arasında uygulanmıştır. Araştırmacı 22 öğrenciden

oluşan deney grubu ile her hafta pazartesi ve çarşamba günleri üç ders saati olmak üzere 8 hafta ve toplamda 24 saat ders işlemiştir. Araştırmada, küresel vatandaşlık ile ilgili öğretim etkinlikleri ile zenginleştirilmiş Sosyal Bilgiler dersi 4. sınıf konuları işlenmiştir. Bu uygulamada, küresel vatandaşlık kazanımlarının yoğun olarak bulunduğu 6. ve 7. üniteler (Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar) çalışma kapsamına alınmıştır. İlkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersi 6. ünitesinde yer alan konular şunlardır: Çocuk Olmaya Hakkım Var, Sorumluluklarım, Katılmak İstiyorum, Özgürlük ve Bağımsızlık Karakterimizdir, 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü, Ülkemizde Yönetim; 7. Ünite Konuları: Keşfe Çıkalım, Yollar Birbirine Bağlıyor ve Dünyada Yaşamdır.

Eğitsel oyunların ilki olan “Sen Olsan Oyunu” 2018 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan “Çocuk Olmaya Hakkım Var” konusunda, “çocuk olarak haklarının farkına varır” kazanımına yöneliktir. Araştırmacı tarafından ise küresel vatandaş yetiştirmeye yönelik diğer ülkelerdeki çocuklarında aynı haklara sahip olduğunun farkına varır kazanımı eklenmiştir. Aynı zamanda problem çözme, eleştirel düşünme, karar verme ve empati becerisi ile duyarlılık ve yardımseverlik değerleri öğrencilere kazandırılmıştır. Bu kazanımlar akıllı tahta, oyun kartları, renkli zarflar, isim çarkı, ders kitabı EBA, örnek olay gibi araç-gereçler ve kaynakların kullanıldığı eğitsel oyunlar aracılığıyla öğrencilere 09-13.04. 2018 tarihleri arasında 80 dakika boyunca aktarılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Çocuk Olmaya Hakkım Var” konusunda yer verilen çocuk olarak haklarının farkına varır kazanımına ek olarak araştırmacı tarafından diğer ülkelerdeki çocuklarında aynı haklara sahip olduğunun farkına varır ile çocuk haklarını koruyan kurum ve kuruluşları tanıtır kazanımları belirlenmiştir. Bu kazanımları öğrencilere aktarmak amacıyla 09-13.04. 2018 tarihleri arasında sınıfta uygulanan “Bilse Bilse Oyunu” (2. Eğitsel Oyun Ders Planı) ile problem çözme, iletişim, empati ve eleştirel düşünme gibi beceriler ile duyarlılık, eşitlik ve saygı gibi değerler öğrencilere kazandırılmıştır. Çocuk haklarıyla ilgili şarkı, akıllı tahta gibi materyaller kullanılarak aktarılan eğitsel oyun 40 dakika süresince verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan “Sorumluluklarım” konusunda, aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır kazanımıyla araştırmanın amacına uygun olarak küresel bağlamda

söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır kazanımı eklenerek geliştirilen “Üç Tavşan Oyunu” (3. Eğitsel Oyun Ders Planı) 16-20.04.2018 tarihinde 80 dakika boyunca okul bahçesinde uygulanmıştır. Sorumlulukların animasyonu, akıllı tahta gibi araç-gereçlerin kullanılan eğitsel oyunla öğrencilere; araştırma, eleştirel düşünme, sosyal katılım ve karar verme becerileri ile yardımseverlik, duyarlılık ve sorumluluk değerleri kazandırılmıştır

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Sorumluluklarım” konusunda, aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır kazanımına yer verilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda küresel bağlamda söz ve eylem sorumluluğunu alır kazanımı ise araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Aynı zamanda problem çözme, karar verme ve iletişim gibi beceriler ile duyarlılık, sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik gibi değerler “Sosyopoli Eğitsel Oyunu”(4. Eğitsel Oyun Ders Planı) aracılığıyla öğrencilere 40 dakika olarak 16-20.04. 2018 tarihinde aktarılmıştır. Uygulama sırasında Sosyopoli Oyunu (oyun kartları, zar, satranç taşları), renkli şapka gibi araç-gereçler kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Katılmak İstiyorum” konusunda okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir kazanımına yer verilmiştir. Öğrencilerde küresel vatandaşlık algısının geliştirilmesi amacıyla programda yer verilen kazanıma ek olarak farklı ülkelerde de eğitsel sosyal etkinlikler olduğunu fark eder ile farklı ülkelerde var olan eğitsel ve sosyal etkinliklerin benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırır kazanımları belirlenmiştir. Bu kazanımlar “Uzay Makinası ile Etkinlik Dünyasına Yolculuk Eğitsel Oyunu” (5. Eğitsel Oyun Ders Planı) aracılığıyla 23-27.04.2018 tarihinde 80 dakika süresince verilmiştir. Öğrencilere yenilikçi düşünme, sosyal katılım, problem çözme, karar verme, iş birliği, iletişim, girişimcilik ve araştırma becerileri ile sorumluluk, saygı, duyarlılık, dayanışma değerleri; uzay makinası, eğitsel ve sosyal etkinliklerin yer aldığı kartlar, çizgi film, akıllı tahta gibi materyaller kullanılarak aktarılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında bulunan “Katılmak İstiyorum” konusunda okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir kazanımı öğrencilere kazandırmak hedeflenmiştir. Araştırmacı tarafından ise toplum yaşamında çevreyi koruyan eğitsel ve sosyal etkinliğe katılır ve toplum yaşamında gerekli gördüğü eğitsel ve sosyal etkinlikler önerir kazanımları araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde hazırlanmış “Bir Fikrim Var

Eğitsel Oyunu” (6. Eğitsel Oyun Ders Planı) aracılığıyla okul bahçesinde uygulanarak öğrencilere kazandırılmıştır. Bu eğitsel oyunda; fidan ve fidan ekimi için gerekli malzemeler, çevreyi koruma çarkı, karton, renkli kalemler ve kartlar gibi araç-gereçler kullanılmıştır. Yenilikçi düşünme, sosyal katılım, işbirliği, iletişim, çevre okuryazarlığı becerileri ile çalışkanlık, duyarlılık, sorumluluk, tasarruf ve sevgi değerlerin öğrencilere kazandırılmasını kapsayan bu süreç 23-27.04.2018 tarihinde 80 dakika sürmüştür. Bu sayede öğrencilerin doğa sevgisi kazanması için okul bahçesinde kendilerine ait bir çiçek bahçesi oluşturulmuştur.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Özgürlük Ve Bağımsızlık Karakterimizdir” konusunda ülkenin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıkla kazanımına yer verilmiştir. Bu kazanıma ek olarak dünyadaki ülkelerin birbirlerini etkilendiğini diğer ülkelerinde bağımsızlığına saygı duyulması gerektiğini öğrenir kazanımı öğrencilere “Bağımsızlık Nöbetçileri Eğitsel Oyunu”(7. Eğitsel Oyun Ders Planı) ile 30 Nisan- 4 Mayıs.2018 tarihinde 80 dakika boyunca verilmiştir. Bu kapsamda öğrencilere; araştırma, eleştirel düşünme, empati, iletişim, işbirliği, karar verme, problem çözme ve yenilikçi düşünme becerileri ile bağımsızlık, dayanışma, duyarlılık, özgürlük ve sorumluluk değerleri, farklı duyguları içeren emojiilerin kullanıldığı eğitsel oyunlar ile aktarılmıştır. Bu eğitsel oyunda dramadan yararlanarak empati kurmayı ve yaşam içerisindeki rollere bürünerek onları anlamayı öğrenmişlerdir.

Sosyal bilgiler ders programında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Özgürlük ve Bağımsızlık Karakterimizdir” konusunda yer alan Ülkenin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıkla kazanımı bulunmaktadır. Araştırmacı tarafından üzere ülkemiz ve diğer ülkelerin yönetim şekillerini bireyler üzerindeki etkisini karşılaştırır kazanımı araştırmanın amacı doğrultusunda eklenmiştir. Bu kapsamda zaman ve kronolojiyi algılama, politik okuryazarlık, karar verme, iletişim, değişim ve sürekliliği algılama becerileri ile vatanseverlik, özgürlük, eşitlik ve bağımsızlık değerleri 40 dakika olarak 07-11.05.2018 tarihinde “Basın Açıklaması Eğitsel Oyunu” (8. Eğitsel Oyun Ders Planı) aracılığıyla; yönetim şekillerini temsil eden sembollerden (taç, seçim pusulası) yararlanılarak öğrencilere aktarılmıştır.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4. sınıfta “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında “Keşfe Çıkalım” konusunda yer verilen dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır kazanımı temel alınarak hazırlanan “Ülkemi Bul Eğitsel Oyunu” (9.

Eğitsel Oyun Ders Planı) uygulanmıştır. İşbirliği, iletişim, empati, eleştirel düşünme, karar verme ve araştırma becerileri ile saygı, dayanışma, duyarlılık, sevgi ve sorumluluk değerleri konuyla ilgili belgesel, akıllı tahta, konuyla ilgili müzik ve dünya haritası gibi ders materyallerinden yararlanarak 14-18.05.2018 tarihleri arasında 80 dakika süresince öğrencilere kazandırılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında “Keşfe Çıkalım” konusunda, dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır kazanımı yer almaktadır. Aynı zamanda öğrencilere; karar verme becerisi ile duyarlılık, dayanışma ve sorumluluk değerleri 21-26.05.2018 tarihinde süre olarak 40 dakikanın ayrıldığı “Yön Bulma Eğitsel Oyunu” (10. Eğitsel Oyun Ders Planı) kullanılarak aktarılmıştır. Bu aktarımda ders materyali olarak isim çarkı, soru zarfları ve sayı kartlarından yararlanılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi 4. sınıf Öğretim Programının “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında “Yollar Birbirine Bağlanıyor” konusunda Türkiye’nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar kazanımı temel alınarak geliştirilen “Başka Nesi Var Eğitsel Oyunu” (11. Eğitsel Oyun Ders Planı) aracılığıyla iletişim, işbirliği ve karar verme becerisi ile eşitlik, saygı, barış, özgürlük değerleri 21-26.05.2018 tarihinde 80 dakikada haritalardan yararlanılarak öğrencilere aktarılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında “Yollar Birbirine Bağlanıyor” konusunda Türkiye’nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar kazanımına yer verilmiştir. Girişimcilik, iletişim, işbirliği, karar verme, problem çözme, sosyal katılım ve yenilikçi düşünme becerileri ile dayanışma, duyarlılık, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri karton, renkli kalemler, el işi kâğıtları, yapıştırıcı, makas ve renkli zarflar gibi ders materyalleri kullanılarak zenginleştirilen “Mektup-Telgraf Eğitsel Oyunu”(12. Eğitsel Oyun Ders Planı) ile öğrencilere kazandırılmıştır. Eğitsel oyun ders planı 28-01.06.2018 tarihleri arasında 40 dakikada öğrencilere uygulanmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının “Küresel bağlantılar” öğrenme alanında “Dünyada Yaşam” konusunda farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır ve farklı kültürlerle saygı gösterir kazanımlarına yer verilmiştir. Araştırma, eleştirel düşünce, empati, iletişim, işbirliği, karar verme, sosyal katılım, yenilikçi düşünme becerileri ile duyarlılık, barış, kültürel mirasa duyarlılık ve kültürel mirasa saygı değerleri “Özdeşleşme Eğitsel Oyunu” (13.

Eğitsel Oyun Ders Planı) aracılığıyla öğrencilere aktarılmıştır. 28-01.06.2018 tarihinde 40 dakika boyunca uygulanan eğitsel oyunda farklı ülkelere ait kostümler, simgeler ve semboller gibi ders materyallerinden de yararlanılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi İlkokul 4.sınıf Öğretim Programının “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının “Dünyada Yaşam” konusunda, farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır ve farklı kültürlerle saygı gösterir kazanımlarına yer verilmiştir. Bu kazanımlar ile işbirliği, karar verme, iletişim becerileri ile sorumluluk ve çalışkanlık değerlerinin öğrencilere aktarılmasında; meyve toplama ağacı, soru kartları, görüş geliştirme kartonları gibi ders materyalleri kullanılarak zenginleştirilmiş “Meyve Toplama Eğitsel Oyunundan” (14. Eğitsel Oyun Ders Planı) yararlanılmıştır. Bu süreç 28-01.06.2018 tarihleri arasında 40 dakika sürmüştür.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında “Dünyada Yaşam” konusunda öğrencilerin farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır ve farklı kültürlerle saygı gösterir kazanımlarını edinmelerini sağlamak amacıyla 4-8.06.2018 tarihleri arasında 40 dakika süresince yap-boz kartlarının kullanıldığı “Yap-Boz Eğitsel Oyunu” uygulanmıştır (15. Eğitsel Oyun Ders Planı). Bu süreçte öğrencilere; işbirliği, karar verme ve problem çözme becerileri ile kültürel mirasa duyarlılık değeri kazandırılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında “Dünyada Yaşam” konusunda öğrencilere farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır ve farklı kültürlerle saygı gösterir kazanımlarını edinmelerini sağlamak amacıyla “Kültürlerin Sesi Eğitsel Oyunu” (16. Eğitsel Oyun Ders Planı) 4-8.06.2018 tarihlerinde 40 dakika boyunca uygulanmıştır. Empati, iletişim, işbirliği ve sosyal katılım becerileri ile duyarlılık, sevgi, saygı ve eşitlik değerleri öğrencilere ülkelerin kendilerine özgü kostümleri ve müzikleri aracılığıyla kazandırılmıştır.

Eğitsel oyun ders planlarının uygulandığı tüm aşamalarda öğrencilerin derse etkin katılmalarına özen gösterilmiştir. Dersler sadece sınıfla sınırlı tutulmamış okul bahçesi de kullanılmıştır (Eğitsel Oyun Ders Planı 3 ve 6). Öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ortam, oyunla oluşturulmaya çalışılmıştır. Öğrenciler bazen yarım bırakılan örnek olay metinlerini tamamlamış, bazen olaylara ilişkin soruları yanıtlamış, bazen canlandırma tekniğinden yararlanılarak hissettiklerini anlatmışlar, bazen de olay akışını kendileri yeniden kurgulamışlardır. Süreç boyunca konuyla ilgili dünyada

yaşanan güncel olaylardan örnekler verilmiş öğrencilerin konuyla ilgili görüşlerini tartışmaya açık bir şekilde sunmaları istenmiştir. Öğrenciler örnek olaylara ilişkin verilen olası çözüm önerilerini değerlendirmiş, kendilerine uygun çözümü seçip nedenleri ile açıklamışlardır. Bu süreçte öğrencilerin empati kurmaları da önemsenmiştir. Bu kapsamda öğrenciler; kendilerini hakları çiğnenen, farklılıkları nedeniyle kötü muameleye maruz kalan, çevre kirliliğinin yoğun olduğu bir ülkede yaşayan kişilerin yerlerine kendilerini koymuş ve çözüm önerilerini sunmuşlardır. Ayrıca öğrenciler küresel vatandaşlığın önemi hakkında oluşturulan diyalogları tamamlamışlar, diyalogları neden o şekilde tamamladıklarına ve kendi çözüm yollarına ilişkin açıklamalarda bulunmuşlardır. Etkinliklerde öğrencilerden küresel vatandaşlıkla ilgili slogan üretmeleri, karikatür çizmeleri, afiş oluşturmaları vb. sağlanmıştır. Küresel vatandaşlığa ilişkin hazırlanan çalışma kâğıtlarından hem sınıf ortamında, hem de ev ödevi olarak yararlanılmıştır. Çalışma kâğıtlarında çok boyutlu düşünmeye yönlendiren sorular yer almış ve öğrencilerden bu sorulara kendi yanıtlarını nedenleriyle beraber açıklamaları istenmiştir. İşbirliği ve iletişim becerilerini güçlendiren grup çalışmaları denel işlem süreci boyunca devam etmiştir.

Araştırma kapsamında bilgi içeren konularda powerpoint sunumlarından, eğitici çizgi filmlerden, güncel gazete haberlerinden de yararlanılmıştır. Ayrıca farklı ülkelerin kendilerine özgü kıyafetleri, yemekleri, sembol ve müziklerinden de faydalanılmıştır. Etkinliklerde ele alınan konulara ilişkin öğrencilerin yorum yapmaları, sorunlara karşı kendi çözüm önerilerini üretmeleri ve konuyu değerlendirmeleri istenmiştir. Ünite sonlarında öğrencilere genel değerlendirme kapsamında çalışmalar yaptırılmış; aynı zamanda öğrencilerin oluşturdukları ürünler toplanıp okul ortamında sergilenmiştir. Eğitsel oyunlar sırasında tüm öğrencilerin; sınıf arkadaşlarını, öğretmeni ve derste kullanılan materyalleri görmelerini sağlayacak şekilde sınıf düzenlenmiştir. Aynı zamanda sınıf düzenlenirken; ele alınan konu, uygulanan teknik ve öğrenci sayısı dikkate alınmıştır. Denel işlem süreci boyunca Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ve hazırlanan eğitsel oyun ders planlarına uygun biçimde hareket edildiğinden yaşanabilecek aksaklıkların önüne geçilmiştir. Ayrıca tüm öğrencilerin derse etkin katılımlarına da özen gösterilmiştir. Son aşamada ise öğrencilere “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” sontest olarak uygulanmış, analiz ve değerlendirmeye geçilmiştir. Bu uygulamalara yönelik yapılan çalışmalar Şekil 2.2’de verilmiştir.

Şekil 2.2. Araştırma kapsamında yapılan çalışmalara ilişkin akış şeması

Şekil 2.2’de görüldüğü gibi araştırmanın işlem basamakları; öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirilmesine duyulan ihtiyacın belirlenmesi ile başlamaktadır. Daha sonra konuya ilişkin alanyazın taraması ve ön incelemelerin yapılması ve İlkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye yönelik eğitsel oyun ders planlarının hazırlanması ile devam edilmiştir. Eğitsel oyunlara dayalı öğretimin öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye ilişkin gözlem formu, eğitsel oyunlar, kişisel bilgi formu ve görüşme sorularına ilişkin alan uzman görüşlerinin alınarak pilot uygulamaya geçilmiştir. Pilot uygulama sonrasında; alan uzmanı, öğrenci ve öğretmen görüşleri alınarak gözlem formuna, eğitsel oyunlara, kişisel bilgi formuna

ve görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Bu aşamada öntest olarak Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği ve kişisel bilgi formu öğrencilere uygulanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan eğitsel oyun ders planları uygulamaya konulmuştur. Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği öğrencilere son test olarak uygulandıktan sonra öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Veri analiz sürecinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Son aşama olarak elde edilen bulgular raporlaştırılmıştır.

2.1.4. Verilerin analizi

Sosyal Bilgiler öğretiminde eğitsel oyunlarla ilkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlık algılarını geliştirilmesini amaçlayan araştırmada, birden çok soruya cevap aranmıştır. Araştırmanın ilk sorusu eğitsel oyunların ilkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlık algılarını geliştirilmede etkililiği sorgulandığı için araştırmanın nicel boyutunu oluşturmaktadır. İkinci sorusunda ise öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşlerinin neler olduğu ortaya konulmuştur. Bu kapsamda ikinci soru araştırmanın nitel boyutunu oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubunu tanıtmak amacıyla kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır. Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilerin eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirip-geliştirilmediğinin ortaya konulması amacıyla Göz-Balbağ (2016) tarafından hazırlanan “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” öntest-sontest olarak uygulanmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım göstermediği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda nicel verilerin analizinde Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

Karma yöntemin kullanıldığı araştırmanın nitel boyutunda yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin temalara göre düzenlenmesi, özetlenmesi ve bulguların yorumlanmasını içeren, doğrudan alıntılara da başvurabilen bir nitel veri analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmanın veri analizi aşamasında; verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara göre düzenlenmesi ve tanımlanması ve bulguların yorumlanması kısaca anlatılmıştır. Bu aşamada öncelikle öğrencilerle yapılan

görüşmeler yazıya aktarılmıştır. Elde edilen veriler incelenip, anlamlı bölümlere ayrılarak düzenlenmiş daha sonra araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan sorular çerçevesinde öğrenci dökümleri ayrı ayrı kodlanmış, kodlar üç alan uzmanının görüşüne sunulurak görüş birliği sağlandıktan sonra kodlar birbiriyle ilişkilendirilip kategoriler oluşturmuş, kategorilerden temalara ve alt temalara varılmış temalar uzman görüşüne sunulup tekrar düzenlenmiş bulgular temalara uygun olarak okuyucunun anlayacağı bir dilde açıklanmış ve yazılmıştır. Verilerin raporlaştırılmasında birbiriyle ilişkili doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ayrıca verilere anlam kazandırmak ve ilişkileri ortaya çıkarmak için bulgulara açıklamalara ve yorumlara yer verilmiştir.

2.1.5. Geçerlik ve güvenirlik

Nitel ve nicel verileri kapsayan, doğası gereği veri çeşitliliği sağlayan karma yöntemde hem nitel hem de nicel yaklaşımlara uygun değerlendirme yapmak gerekmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2011). Nitel araştırmalarda ölçme aracının amaca uygun olması geçerliliği sağlarken, nitel araştırmalarda ise olgunun tarafsız bir şekilde gözlenmesi geçerliği arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Karma yöntemin uygulandığı araştırmanın nicel boyutunda Balbağ tarafından 2016 yılında güvenirlik ve geçerliği test edilerek geliştirilen “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” ile veriler elde edilmiştir. Eskişehir il merkezinde bulunan Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir ilkokulun 4. sınıfında öğrenim gören 20 öğrenci ile araştırmanın pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen verilerden olumlu sonuçlar elde edilmesiyle beraber esas uygulamaya geçilmiştir. Araştırmanın uygulanacağı örneklemin belirlenmesinde yansız atama yöntemi kullanılmıştır. Belirlenen okul yöneticileriyle görüşülmüş araştırma hakkında ayrıntılı şekilde bilgi verildikten sonra uygulamanın yapılacağı sınıf belirlenmiş ve sınıf öğretmeniyle görüşülerek sınıfta uygulama yapılması için izin alınmıştır (EK-5). Uygulamanın yapıldığı sınıfta öğrenim gören öğrencilere araştırmacı tarafından okul rehber öğretmeni eşliğinde araştırmanın konusu ve işlenecek süreç hakkında bilgi verilmiştir. Öğrenciler 18 yaşından küçük olduklarından dolayı ailelerinden izin almak amacıyla veli izin formlarının ebeveynlerin eline ulaşması sağlanmıştır. Veli izinleri alındıktan sonra (EK-6) öğrencilerden de araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına ilişkin izin alınmıştır. Öğrencilerin araştırmaya alışması ve doğal bir ortamın sağlanması amacıyla uygulama

öncesi araştırmacı sınıfta zaman geçirmiştir. Katılımcıların araştırmaya gönüllü katıldıklarına yönelik tüm izinler alındıktan sonra ön test olarak kişisel bilgi formu ve Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği öğrencilere araştırma konusu tekrar hatırlatılarak uygulanmıştır. Araştırmacı kişisel bilgi formunda ve küresel vatandaşlık algı ölçeğinde öğrencilerin anlamadıkları noktalarda açıklama yapmış ve öğrencilerin kendilerini rahat hissedecekleri ve birbirilerini etkilemeyecekleri bir ortam sağlanmıştır. Gönüllü katılım formları, kişisel bilgi formu ve küresel vatandaşlık algı ölçeği araştırmacı tarafından alınarak numaralandırılarak dosyalanarak saklanmıştır. Daha sonra öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye yönelik 8 hafta süresince 16 eğitsel oyundan oluşan ders planları uygulamaya konulmuştur. Bu süre sonunda son test olarak Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Araştırmacı öntest uygulanırken aldığı önlemleri aynen uygulamıştır. Öğrencilerin adları yerine kod ad kullanılmış ve araştırma kapsamında elde edilen bilgiler gizli tutulmuştur.

Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerini geliştirmek amacıyla yapılan eğitsel oyunlara dayalı eğitim-öğretim sürecinin değerlendirilmesine yönelik bir alan uzmanı, araştırmacı ile birlikte sınıfta yer almıştır. Alan uzmanı araştırmacının yürüttüğü dersleri değerlendirmek için hazırlanan gözlem formunu doldurarak bu işlemi gerçekleştirmiştir (EK-11). Eğitsel oyunlara dayalı öğretimin öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye ilişkin gözlem formu, araştırmacının eğitim-öğretim sürecini doğru şekilde uygulayıp-uygulamadığını test etmek amacıyla; iyi, orta ve zayıf üçlü derecelendirme şeklinde hazırlanmış ve 21. maddeden oluşmaktadır. Araştırmada alan uzmanın puanladığı gözlem formu sonuçları ile araştırmacının ön gördüğü eğitim-öğretim sürecinin birbiriyle benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Böylece araştırma kapsamında yapılan eğitim-öğretim sürecinin güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan öğrencilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanması aşamasında alan uzmanlarının görüşünden yararlanılmıştır. Bu durum araştırmanın güvenilirliğini arttırmaktadır. Nitekim araştırmanın nitel verileri için inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik ölçütleri sağlanmıştır (Merriam, 2013, s. 201). Uzun süreli etkileşim, derin odaklı veri toplama, çeşitleme ve uzman incelemesi gibi stratejiler nitel araştırmalarda inandırıcılığı arttırmaktadır. Bu bakımdan araştırmada karma yöntemin kullanılması ile zengin veri toplama ve çeşitlemenin sağlandığı, 09.04.2018-01.06.2018 tarihleri arasında

araştırmacının öğrencilerle bizzat kendisinin etkileşim içinde olması inandırıcılığı sağlamıştır. Ayrıca araştırma katılımcılarının özellikleri, sayıları, veri toplama araçları, seçildikleri örneklem yöntemi, veri toplama yöntemleri ve analiz tekniklerinin ayrıntılı şekilde açıklanması da nitel araştırmanın inandırıcılığını arttırmaktadır (Creswell ve Miller, 2000). Bu çalışmada katılımcıların seçildikleri örneklem yöntemi, sayıları ve özellikleri çalışma grubu başlığı altında detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Aynı şekilde veri toplama araçları ve veri analiz teknikleri de ayrı başlıklar altında sunulması da çalışmada inandırıcılığı arttırmaktadır. Ayrıca araştırmanın tutarlılığını sağlamak adına veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinden verilerin analizine kadar tüm süreçlerde uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için verilerin analizinde bir başka araştırmacıdan yardım alarak ulaşılan sonuçları teyit ettirmedi (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Çalışmada da analizler başka bir uzman tarafından da yapılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu kapsamda görüş ayrılığına düşülen noktalar üzerinde gerekli tartışmalar yapılmış ve temalara son şekli verilmiştir. Araştırmanın veri toplama araçlarının hazırlanmasından, bulguların yorumlanmasına, raporlaştırılmasına kadar her aşamasında başka bir araştırmacıyla eşzamanlı olarak çalışılmış, veriler ayrı ayrı analiz edilmiş dönüt ve düzeltmeler alınmıştır. Bu kapsamda görüşme dökümleri, alan uzmanları tarafından tekrar gözden geçirilmiştir. Araştırma sonucunda çıkan temalar, kodlar ve bunlara ilişkin alıntılar uzmanlara sunulmuş, yapılan tartışmalar sonucunda tema ve kodlara son biçimi verilmiştir. Çalışmada aktarılabilirlik ölçütünü sağlamak için verinin doğasına sadık kılınarak ve doğrudan alıntılara yer verilerek araştırma ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Bu çalışmada da nitel veri toplama araçlarının nasıl hazırlandığı, verilerin nasıl toplandığı ve nasıl analiz edildiğine ayrıntılı bir biçimde yöntem bölümünde açıklanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın problemleri temel alınarak toplanan verilerin analiziyle elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Eğitsel Oyunlara Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrencilerin Küresel Vatandaşlık Algılarını Geliştirmeye İlişkin Bulgular

Deneysel süreç kapsamında eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirip-geliştirmediğini ortaya koymak üzere uygulanan ölçek verilerinin normal dağılım göstermediği belirlenmiş; bu nedenle nonparametrik testlerden Wilcoxon İşaretili Sıralar testinden yararlanılmıştır. Buna göre öğrencilerin Küresel Vatandaşlık Alğı Ölçeğinden aldıkları öntest ve sontest puanları Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Öğrencilerin öntest-sontest puanlarına ilişkin betimsel değerler

Öğrenci	Öntest	Sontest
Okan	48	64
Abdullah	51	63
Ömer	49	70
Uğur	49	70
Hasan	54	71
Büşra	58	71
Yalçın	50	71
Zehra	51	70
Yağmur	54	68
Zeynep	47	68
Hüseyin	63	72
Mehmet	51	71
Yavuz	54	70
Miray	47	64
Gülsüm	62	72
Efe	59	69
Can	39	68
Ömür	36	69
Emine	34	66
Yusuf	38	69
Nisa	40	72
Ela	45	68
Ortalama	49	69

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi eğitsel oyunlara dayalı gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler öğretiminin ilkököl öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşleri adlı araştırmada öğrencilerin Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeğinden aldığı öntest puanları 34 ile 62 puan arasında değişiklik göstermektedir. Bu ölçekten alınan sontest puanları ise 63 ile 72 puan arasında değişiklik göstermektedir. Araştırma sonucunda elde edilen öntest puanlarının ortalaması 49 iken, sontest puanlarının ortalaması 69’dur. Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlara dayalı yapılan öğretimin öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirip geliştirmediği konusunda anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. *Küresel vatandaşlık algı ölçeğinden alınan öntest-sontest puanlarına ilişkin wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları*

Sontest-öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Negatif sıra	0	.0	.0	4.11*	.000
Pozitif sıra	22	11.50	253.00		
Eşit	0				
*Negatif sıralar temeline dayalı					

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi, öğrencilerin Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeğinden aldıkları öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=4.11$; $p<.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında gözlenen bu farkın pozitif sıralar yani sontest puanları lehinde olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminin ilkököl öğrencilerinin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmede anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir.

3.2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlarla Küresel Vatandaşlık Algılarının Geliştirilmesi Sürecine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın amaçlarından biri olan eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye ilişkin görüşlerinin ortaya konulmasıdır. Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretimi gerçekleştikten sonra; bu amaç kapsamında öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgulardan ulaşılan temalar şekil 3.1’de verilmiştir.

Şekil 3. 1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşleri

Şekil 3.1’de görüldüğü gibi öğrencilerle gerçekleşen görüşmeler sonucunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşleri; öğrencilerin vatandaşlığa, küresel vatandaşlığa, eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri ve Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin önerileri temaları altında sunulmuştur

3.2.1. Öğrencilerin vatandaşlığa ilişkin görüşleri

Öğrencilerin küresel vatandaşlık ile ilgili görüşlerini derinlemesine ortaya çıkarmak amacıyla vatandaşlığa ilişkin sorulara yer verilmiştir. Görüşmeler kapsamında öğrenciler vatandaşlığa ait görüşlerini kendi ifadeleri ile farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin vatandaşlığa ilişkin yaptıkları tanımlamalar Şekil 3.2’de sunulmuştur.

Şekil 3. 2. Öğrencilerin vatandaşlığa ilişkin görüşleri

Şekil 3.2’de görüldüğü gibi, öğrenciler vatandaşlığı; aynı ülkede yaşama, hak ve sorumluluklarını bilme, aynı dili konuşma, evrensel değerlere sahip olma ve doğayı koruma olarak tanımlamışlardır.

Vatandaşlığı aynı ülkede yaşamaya vurgu yaparak ele alan Yusuf görüşünü “*Bence vatandaşlık bir ülkede yaşayan toplumlara denir (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).*” şeklinde ifade etmiştir. Buna göre Yusuf toplumların bir arada aynı toprak parçası üzerinde yaşamasını vatandaşlık olarak görmektedir. Aynı ülkede yaşamayı dile getiren Yağmur ise vatandaşlıkla ilgili düşüncelerini “*Vatandaşlık bir yerde toplanması, aynı ülkeyi paylaşıp o ülkede yaşaması, insanların birbirine bağlı olması, bir devletle vatandaşlık kurması, aynı çalışması, bir bayrak altında toplanması...* (Yağmur, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde açıklamıştır. Vatandaşlıkla ilgili bayrağa vurgu yapan tek öğrenci Yağmur olmuştur. Bir bayrak altında toplanmayı vatandaşlık olarak gören Yağmur, vatandaşlığı ülke için çalışmak şeklinde ifade etmiştir. Aynı zamanda vatandaşların birbirlerine bağlılığına, birlikteliğine, vatandaşlık bağına, ülke için çalışmaya değinmiştir. Hasan ise aynı ülkede yaşamayla ilgili görüşünü “*Bir ülkenin insanı olmak, bir arada yaşamak bir arada olmak barış içinde yaşamak...* (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Aynı ülkede yaşamayı bir ülkeye mensup olma, bir ülkeye sahip olma, birlikte barış içinde yaşama olarak açıklamaktadır.

Vatandaşlık boyutlarından hak ve sorumlulukları bilmeye değinen Yalçın düşüncelerini bu şekilde belirtmiştir:

....hak ve sorumluluklarımız var mesela en temel hakkımız yaşamak. Hak ve sorumluluklarımız olmasa ne yapacağımızı bilemezdik korunamazdı kültürümüz. Eğitim hakkımız olmasa okula gidemezdik derslerden geri kalırdık okuma yazma öğrenemezdik cahil olurduk. O zaman da hiçbir bilgi öğrenmezdik hayatı bilemezdik o zamanda (Yalçın , Ö.G., 05.06. 2018).”

Yalçın vatandaşlığı hak ve sorumlulukları bilme kapsamında ele almaktadır. Hak ve sorumlulukların hayatı düzenlediğini, kültürü koruduğunu ifade etmektedir. Yaşamının en temel haklardan olduğunu ve eğitim hakkının önemini vurgulamaktadır. Büşra ise hak ve sorumlulukları bilmeyi şu sözlerle ifade etmektedir:

Aynı vatani paylaşan vatandaşlar hak ve sorumluluklara uyan bireyler hak ve sorumluluklara uymazsak tartışmazlıklar olur, savaş olur savaş esnasında eğitim hakkımız, yaşama hakkımız, oyun hakkımız çiğneniyor insanlar öldürülüyor. Savaşta olan ülkelere yardım gönderebiliriz çünkü bizde o durumda olabiliriz (Büşra, Ö.G., 05.06. 2018).”

Büşra hak ve sorumluluklara uyulmadığında yaşanabilecek sorunlara değinmektedir. Hak ve sorumlulukların yerine getirilmediği takdirde uyuşmazlıklar ve tartışmaların yaşanacağını bu durumun ise savaşırlara sebep olduğunu, savaş esnasında eğitim, yaşama gibi bazı haklarımızdan mahrum kaldığımızı belirtmektedir. Mehmet ise hak ve sorumlulukları bilmeyi vergi vermaye bağdaştırarak görüşlerini “*Vatandaşlık bir ülkeye vergi ödeyen o ülke için çalışan kişilerdir. Ülkemizdekilerle iyi anlaşılan kişilerdir* (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018).” şekilde açıklamıştır. Mehmet sorumluluklarımızdan vergi vermeyi ve ülke için çalışmayı vatandaşlık olarak ifade etmektedir. Vatandaşlığın tanımlarında vergi vermeye değinen tek öğrenci Mehmet olmuştur. Ömer ise hak ve sorumluluklarımızı bilme ile ilgili düşüncelerini “*Birbirimizin haklarına saygı duymak...Dünyadaki sorumluluklarımızı yapmak mesela birbirimize yardım etmek bağış yapmak, haklarımızı savunmak mesela özgürlük hakkı giyim hakkı seçim hakkı yaşama hakkı eşitlik hakkı* (Ömer, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Ömer burada vatandaşlığı, dünyadaki hak ve sorumluluklarımıza örnekler vererek açıklamıştır. Dünyadaki sorumluluklarımız kapsamında yardımlaşmayı bağış yapmak olarak vurgulamış, seçme seçilme, yaşama, eşitlik ve özgürlük haklarımızın savunulması gerektiğini de söylemiştir. Hasan ise hak ve sorumlulukları bilme ile ilgili görüşlerini “*Sorumlulukları bilen kişiye vatandaşlık denir mesela evdeki sorumluluklarımız var okuldaki sorumluluklarımız var küresel sorumluluklarımız var. Hayvanlara, bitkilere, canlılara karşı sorumluluklarımız var* (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Hasan sorumluluklarımızın sadece insanlara karşı olmadığını diğer canlılara karşıda sorumluluklarımızın olduğuna açıklamasında değinmiştir. Sorumluluklarımızı ev, okul ve küresel olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Zehra ise hak ve sorumlulukları bilmeyle ilgili görüşlerini “*Vatandaşlık insanların bir arada yaşaması bunun için hak ve sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz. Kişisel dokunulmazlık, yaşamak, eğitim, sağlık, eğlenme, farklılıklara saygı...*(Zehra, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Zehra diğerlerinden farklı olarak kişisel dokunulmazlığa, eğlence hakkına ve farklılıklara saygıya vurgu yapmıştır. Bir arada yaşamayı hak ve sorumluluklarımızı yerine getirmemize bağlamıştır. Nisa ise hak ve sorumluları bilme ile ilgili görüşlerini “*Ülkemizde yaptığımız önemli şeylere vatandaşlık denir. Hak ve sorumluluklarımız, ülkeyi korumamız, vatanımızı korumak* (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde açıklamıştır. Bu açıklamalara göre Nisa vatani korumayı bir sorumluluk olarak görmektedir.

Vatandaşlığı evrensel değerlere sahip olma olarak tanımlayan Emine, bu konudaki görüşlerini “*Vatandaşlık eşitlik, demokrasi demektir kendi sorumluluklarını karşılamalı, çevreye duyarlı olmalı, hoş görülmesi olmalı, bir arada yaşamalıyız* (Emine, Ö.G., 05.06. 2018).” biçiminde açıklamıştır. Emine açıklamasında evrensel değerlerden eşitliği, sorumluluğu, duyarlılığı ve hoşgörüyü ele almıştır. Vatandaşların bu özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Uğur ise evrensel değerlere sahip olma konusundaki düşüncelerini “*Vatandaşlık kavgaların olmaması, herkese eşit davranılması, eşitliliğin olması, kavga olmaması, barış olması demektir. Herkese iyi davranılması yemeğimizi arkadaşımızın yemeği yoksa onunla paylaşmalıyız çünkü o aç olabilir* (Uğur, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Uğur açıklamasında insanların eşit bir şekilde barış içinde yaşamalarını belirtmiştir. Aynı zamanda evrensel değerlerden empati becerisine de değinerek sahip olduğumuz kaynakları diğer insanlarla paylaşmamızı çünkü o insanların bunlara ihtiyaçları olabileceğini belirtmiştir. Okan ise evrensel değerler ile ilgili görüşlerini “*Birbirimize saygı duymak, kültüre saygı duymak, farklılıklara saygı duyma topluma saygı duymak birisi yanlış yaptığında ona gülmek kötü davranmamak biri bize yanlış yaptığında onlara aynısını yapmamak* (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Evrensel değerlerden saygıya değinen Okan saygıyı: birbirimize, topluma, kültürlere, farklılıklara, haklara saygı olarak dile getirmektedirler. Son olarak Gülsüm bu konudaki görüşlerini “*Vatandaşlık sevgi, saygıyla, birbirimizi düşünmektir. Birbirimizi nasıl düşünebiliriz? Haklarına saygı duyarak* (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Gülsüm birbirimizi düşünmeyi birbirimizin haklarına saygı duyma olarak yorumlamıştır. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, saygı, sevgi, hoşgörü, eşitlik, duyarlılık, yardımlaşma, paylaşma ve barış evrensel değerlerine değindikleri görülmektedir.

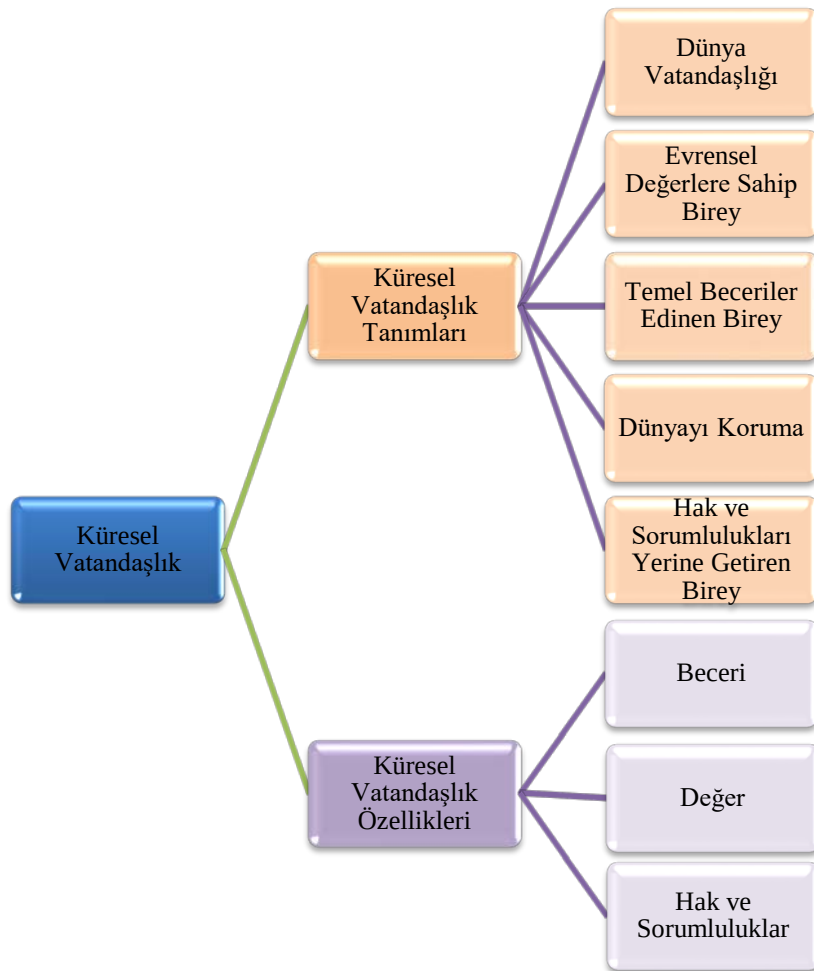
Vatandaşlığı doğayı koruma olarak betimleyen Zehra bu konudaki görüşlerini “*Vatandaşlık insanların bir arada yaşaması bunun için doğamızı korumaktır. Böylece oksijen alabiliriz* (Zehra, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmektedir. Zehra’nın açıklamasında vatandaşlığı doğayı koruma olarak gördüğü bu anlamda daha çok çevresel vatandaşlığa vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. Yusuf ise doğayı korumayla ilgili görüşünü “*Vatandaş olarak yerleri kirletmiyorum, denizleri kirletmiyorum, havaya çöp gibi atıkları bırakmıyorum* (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci görüşleri göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin doğaya karşı duyarlı oldukları görülmektedir. Öğrenciler doğanın korunması için deniz, toprak ve havanın

temiz tutulması ve kirletilmemesi gerektiğini, bu şekilde oksijen üretiminin olduğunu belirtmişlerdir.

Vatandaşlığı aynı dili konuşma olarak ele alan Okan düşüncelerini “*Vatandaşlık aynı ülkede aynı dilde konuşmaktır vakit geçirmektir* (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde açıklamıştır. Vatandaşlıkta dil konusuna değinen tek öğrenci Okan olmaktadır. Açıklamasında aynı dili kullanmayı ve birlikte vakit geçirmeyi vatandaşlık olarak görmektedir.

3.2.2. Öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleri

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgularda öğrencilerin küresel vatandaşlığın farklı boyutlarına vurgu yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerden elde edilen bulgular ışığında küresel vatandaşlık; küresel vatandaşlık tanımları ve küresel vatandaşlık özellikleri başlıkları altında Şekil 3.3’te sunulmuştur.

Şekil 3. 3. Öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleri

Şekil 3.3'te görüldüğü gibi görüşmelerden elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin küresel vatandaşlığa ait görüşleri küresel vatandaşlık tanımları ve küresel vatandaşlık özellikleri olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır. Küresel vatandaşlık tanımları başlığı altında; dünya vatandaşlığı, hak ve sorumlulukları yerine getiren birey, evrensel değerlere sahip birey, temel becerileri edinen birey ve dünyayı koruma ele alınmıştır. Küresel vatandaşlık özellikleri ana başlığı altında ise küresel vatandaşların sahip olması gereken beceri, değer, hak ve sorumluluklara değinilmiştir.

Küresel vatandaşlık tanımlarından dünya vatandaşlığına vurgu yapan Okan konuyla ilgili görüşünü “*Bütün dünyadaki herkes bir vatandaştır, mesela Suriye’den buraya gelenlerde bir vatandaş bizde oraya gidersek bizde bir vatandaşız.* (Okan, Ö.G., 05.06. 2018). ” şeklinde dile getirmiştir. Dünya üzerindeki tüm insanları vatandaş olarak ifade eden Okan bir ülkeden diğerine gidilse bile vatandaşlığın devam ettiğini belirtmektedir. Dünya vatandaşlığına vurgu yapan bir diğer isim olan Emine ise düşüncelerini “*Küresel vatandaşlık dünya vatandaşlığıdır dünya vatandaşı olmak için açlık susuzluk savaşta göç etmek zorunda kalan insanları da düşünmektir* (Emine, Ö.G., 05.06. 2018). ” biçiminde ifade etmiştir. Açlık, susuzluk, savaş ve göç gibi küresel sorunlara vurgu yapan Emine dünya vatandaşlığını zor durumda kalan insanlara yardım etmek olarak açıklamaktadır. Büşra ise dünya vatandaşlığına dair görüşlerini “*Küresel dünya demek dünyasal vatandaşlık mesela* (Büşra, Ö.G., 05.06. 2018). ” olarak dile getirmiştir. Büşra dünya vatandaşlığını küresel vatandaşlık olarak yorumlamaktadır. Öğrenciler burada dünya vatandaşlığının var olduğunu ve küresel vatandaşlıkla da ifade edildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca dünya vatandaşlığını tüm dünyayı kapsayan vatandaşlık ve bütün dünyadaki herkes bir vatandaşır şeklinde de yorumlamışlardır. Küresel vatandaşlık tanımlarında dünyayı korumaya değinen Yalçın bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

Küresel vatandaşlık insanların birbirine saygı duyup yerlere çöp atmayıp sigara içenleri uyarıp zararlı şeyleri yapanları uyarmak... hayvanlara da saygı duymak lazım çevre kirliliği oluyor onları engelleyebiliriz bide doğada atık maddeler oluyor bir ekip oluşturup onları toplayabiliriz. Çevreyi korumak adına şehir içindeki çevre kirliliğini azaltmalıyız (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).

Yalçın yerlere çöp atılmamasının ve atık maddelerin doğaya bırakılmamasının çevre kirliliğini önlediğini; bu sayede doğanın korunacağını belirtmektedir. Sigaranın zararlı olduğuna değinmiş ve içenlerin uyarılması gerektiğini dile getirmiştir. Küresel vatandaşlık tanımlarından dünyayı korumayı ele alan Okan ise görüşlerini “*Çöpleri*

yere atmamak mesela bahçeyi falan kirletmemek çim alanını korumak çöpleri yere atmamak dışardaki çöpleri toplamak daha çok ağaç dikilmesi geri dönüşüm kutularını belirlemek lazım kağıt, pil gibi hayvanlara saygı duymak lazım (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Okan dünyayı korumayı doğayı koruma olarak görmüştür. Doğayı korumak içinde yeşil alanların korunmasını bunun içinde ağaç ekilmesini ve çimlerin korunması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca yerlere çöp atılmaması ve geri dönüşüm kutularının kullanılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Uğur ise bu konudaki görüşlerini “Çevremizi ve doğamızı, dünyayı korumak, çevreye zarar vermemek, çevreye biri çöp attıysa onu uyarmak ve çöpü geri dönüşüme ya da çöp kutusuna atmasını sağlamak, çiçekleri koparmamak ve çiçeklere iyi davranmak, hayvanları sevmek ve zarar vermemek (Uğur, Ö.G., 05.06. 2018)” şeklinde açıklamıştır. Uğur çevre konusunda yerlere çöp atan insanları uyararak çöpü geri dönüşüm kutularına veya çöp kutularına atmaları gerektiğini ifade etmiştir. Doğanın korunması konusunda insanları uyararak farkındalık yaratmaya çalışmıştır. Çiçeklerin koparılmasını da dünyayı koruma olarak ifade etmiştir. Bu konuya değinen Gülsüm ise görüşlerini “Çevreyi korumak, çiçek ekmek, fidan ekmek... hayvanları da korumalıyız onlara da saygılı duymalıyız. Yerlere çöp atmamalıyız, Çevreyi korumalıyız. Denizleri kirletmemeliyiz, çevreyi kirletmemeliyiz. Çevre kirliliği hava kirliliği yapmadan doğayı sevmeliyiz. Geri dönüşüm kullanmalıyız. atık pilleri atıl pil kutusuna atmalıyız (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Gülsüm hayvanları korumayı, doğayı sevmeyi, denizleri ve havayı kirletmemeyi dünyayı koruma olarak ele almıştır. Gülsüm dünyayı korumak için atık pillerin geri dönüştürülmesine de değinmiştir. Hasan küresel vatandaşlık tanımlarından dünyayı korumayı şu sözlerle ifade etmiştir:

“Çevreyi korumak mesela çevreyi korumak için ağaç dikebiliriz. Fidanlar, çiçekler ekebiliriz. Suyu boş yere akıtmamalıyız. Geri dönüşümleri geri çevreye zarar vermeme çöplere yere değil çöp kutusuna atma hayvanları korumak insanlarla iyi geçinmek. . mesela izlediğim bir filmde bir çocuk ormana pikniğe gitmişti yediklerini göle atmıştı sonra babası gelip gölü beraber temizlemişti bunun gibi olabilir. (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).”

Dünyayı korumada israfa değinen Hasan, kaynakların boş yere kullanılmaması gerektiğini dile getirmiştir. Geri dönüşümün çevre kirliliğini azalttığını belirten Hasan kirlettiğimiz alanları temizlemeyi de doğayı koruma olarak açıklamıştır. Dünyayı korumada hayvanlara değinen Nisa ise görüşlerini açıklarken: “Hayvanları korumak onları sevmek hayvanlara barınak ve yemek vermek (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).”

ifadesini kullanmıştır. Nisa hayvanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasını doğayı koruma olarak açıklamıştır. Dünyayı korumada kampanyalara vurgu yapan Mehmet ise görüşünü “Çevreye duyarlı olmak çevreyi korumak için kampanyalar yapılabilir çevremizdeki çöpleri toplamalıyız (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018).” olarak belirtmiştir. Mehmet kampanyalar yaparak doğaya karşı duyarlılığın ve farkındalığın artabileceği dile getirmiştir. Dünyayı korumada organik ürünlere ve doğal enerji kaynaklarına değinen Hüseyin ise görüşlerini “Organik ürünler yetiştirmek gerekiyor yoksa hormonlar hem bize hem de hayvanlara zara verir. Doğayı korumak için su, güneş gibi enerjileri kullanmak lazım yoksa doğamız yok olur (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Dünyayı koruma boyutunda küresel ısınmaya değinen Emine ise görüşlerini “...küresel ısınma mesele doğamıza bakmadığımız için onu bozuyoruz bozulmaması için ağaç ekebilir, geri dönüşümü yapabiliriz (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Yapılan görüşmelerde küresel ısınmaya değinen tek öğrenci Emine olmuştur. Emine küresel ısınmanın dünyamızın dengesini bozduğunu dile getirmiş, ağaç ekme ve geri dönüşümü çözüm önerileri olarak sunmuştur. Öğrencilerden Zehra ise dünyanın korunması hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Bir kişinin doğayı aynı anda beraber korumak çünkü hepimiz aynı dünyada yaşıyoruz. Dünya kirlenirse hepimiz oksijensiz kalıp hasta oluruz onun için mesela denizlere çöp atmamak, yerlere çöp atmamak, ormanlara cam atmamalıyız çünkü ısı alır yanar...Doğayı ve hayvanları koruma çiçekleri koparmamalıyız ağaçlar yerine kuru dalları kesme bütün canlılara saygı duyma (Zehra, Ö.G., 05.06. 2018).”

Zehra dünyayı korumanın bir kişinin değil, hepimizin görevi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca dünyadaki çevre kirliliğinin tüm insanları olumsuz etkileyebileceğini bunu engellemek için doğaya çöplerin atılmaması gerektiğini dile getirmektedir. Öğrencilerle yapılan görüşme bulgularına bakıldığında dünyayı korumayı; ağaç dikme, geri dönüşümü destekleme, çiçekleri koparmama hayvanları koruma ve sevmek, çimleri koruma, yerlere çöp atmamak atanları uyarmak olarak belirttikleri görülmüştür. Küresel vatandaşlık tanımlarından evrensel değerlere sahip bireylere vurgu yapan Yağmur görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Kendisini başkasının yerine koymak, hoşgörülü davranmak, saygılı olmak, uzlaşmak sağlamak birbirimize yardım etmek, onları saymak, onları dışlamamak, dünyadaki sorumluluklarımızı yerine getirmek, farklılıklarımıza saygı göstermek, empati kurarak onlarla yardımlaşmak (Yağmur, Ö.G., 05.06. 2018).”

Yağmur evrensel değerlere sahip bireyleri hoşgörülü, saygılı, empati kurabilen, yardımsever ve uzlaşıcı sağlayan olarak ifade etmiştir. Evrensel değerlerden saygıyı vurgulayan Okan ise bu konudaki görüşünü şöyle açıklamıştır:

“Farklılıklara saygı mesele ben bir şeyi biliyorum o bilmediği için ona da saygı duyulması dalga geçilmemesi gerekiyor çünkü oda başka bir şey bilebilir. Farklı kültürlerle saygı duymak bütün çevredeki vatandaşlara canlılara saygı duymak ev eşyalarını okul eşyalarını sokak eşyalarını dağıtmamak çizmemek onlara saygı duymak (Okan , Ö.G., 05.06. 2018).”

Okan saygıyı insanların bilgi eksiklikleriyle dalga geçmemek olarak açıklamış ve sadece canlı varlıklara değil cansız varlıklara da saygı duyulması gerektiğini bunu da eşyalara zarar vermemek olarak ifade etmiştir. Okan aynı zamanda kültürlerle saygı duyulması gerektiğine de vurgu yapmıştır. Evrensel değerlerden dostluğa değinen Yusuf bu konudaki görüşlerini *“Mesela ülkeler arasında bir dostluk vardır odur. Ülkeler arasında dostluk olmalı. Dostluk olması için aslında gerçekten sevgi saygı göstermesi gerekiyor içten (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Yusuf açıklamasında ülkeler arasında dostluk olması gerektiğine bununla ülkelerin birbirlerine sevgi saygı göstererek sağlanabileceğini dile getirmiştir. Evrensel değerlerden paylaşmaya vurgu yapan Uğur ise görüşlerini *“Zengin olanların diğer insanları kışkırtmaması eğer biri zenginse çok eşyası varsa paylaşması diğer insanları kışkırtırsa kavga çıkabilir. Eğer biri iyise biri kötüyse kötüyü iyileştirmemiz gerekir (Uğur, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde belirtmiştir. Uğur maddi açıdan durumu iyi olan insanların sahip olduklarını fakir insanlarla paylaşımlarını aksi takdirde anlaşmazlıkların çıkabileceğini ifade etmiştir.

Küresel vatandaşların temel becerileri edinmiş olmasına değinen Büşra görüşlerini *“Yardımsever olmalıyız, birbirimize yardım etmeliyiz, birbirimizle güzel konuşmalıyız, birlik içinde olmalıyız bunlara sahip olmazsak kavga çıkar, çatışma ve savaş olur insanlar ölür küseriz bu özelliklere sahip olursak barış olur her şey güzel olur (Büşra, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Büşra'nın savaşa ve barışa neden olarak davranışları açıklayabilmesi, eleştirel düşünme becerisi ve problem çözme becerisini kullandığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca *“birbirimizle güzel konuşmalıyız”* ifadesi de iletişim becerisine vurgu yaptığı şeklinde açıklanabilir. Çevre okuryazarlığı becerisine değinen Emine ise bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Öğretmenim biz çiçek ekmiştik ya o zaman doğayı korumuş olmadık mı? Pikniğe gittiğimizde eğer biri yere çöp attıysa onu uyarırım, yerde çöp gördüğümde alıyorum, geri dönüşüme su içtiğimde atıyorum.. Yeşilay gibi bizde doğayı korumak için insanlara bilgi

verelim. Okuldaki çocuklara hani doğayı korumayla ilgili resimli yazı yazdık dağıttık tüm sınıftakilerle çevreyi koruduk. Ben onu anneme de götürdüm yağları mutfığa dökmüyor artık (Emine, Ö.G., 05.06. 2018)."

Emine açıklamasında yerlere çöp atmadığını atanları uyardığını belirtmiştir. Nitekim Emine'nin burada öz denetim ve gözlem becerisini kullandığı şeklinde yorumlanabilir. Doğayı korumak için Yeşilay gibi birlik kuralım ifadesi de sosyal katılım, işbirliği, karar verme ve girişimcilik becerisini kullanma olarak açıklanabilir. Temel beceriler edinen bireye vurgu yapan Gülsüm ise görüşlerini *"Hak ve sorumluluklarımız demokrasi mesela giyim hakkı, kendime saygı duyulması, başka kişilerle empati kurmalı, eşitlikçi olmalıyız mesela Suriye'den gelen insanlar var savaştan kaçan, mesela o çocuklar eğitim hakkı yok. Çöp topluyor ben okula gidiyorum eşit değiliz (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018)."* şeklinde belirtmiştir. Gülsüm empati becerisine değinmiş, ayrıca Gülsüm'ün demokrasi, eşitlik, hak ve sorumluluk kavramlarından söz ederek politik okuryazarlık becerisini kullandığı düşünülebilir. Temel becerileri ele alan Mehmet ise görüşlerini *"Küresel sorumluluklarım çevreye çöp atmamak hayvanlara zarar vermemek, doğayı korumak çünkü ağaçlar yavaş yavaş büyüyor, geri dönüşüm ürünlerini kullanmak başka çevreye duyarlılık, çevreye duyarlı olmalı, oksijen sağlaması için ağaç dikmeli etrafındaki çöpleri toplamalı... okula güneş enerjisi koyabiliriz doğayı koruyor oluruz (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018)."* şeklinde ifade etmiştir. Mehmet'tin ağaçların yavaş yavaş büyüdüğünü belirtmesi zaman ve kronolojiyi algılama becerisini kullandığına yorumlanabilir. Ayrıca okula güneş paneli koydurma düşüncesi de yenilikçi düşünme becerisine sahip olduğunu gösterir.

Hak ve sorumlukları yerine getiren bireye değinen Gülsüm görüşlerini *"Haklarımızı bilip haklarımızı özgürce kullanmak, haklarımıza saygılı davranmak, başkalarının haklarına da saygılı davranmaktır. Diğer ülkelere de haklara saygılı davranmak, çünkü diğer ülkeler de var onlarında hakları var kimsenin hakkını yememek (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018)."* şeklinde dile getirmiştir. Gülsüm hak ve sorumlulukları, insanların haklarının bilincinde olmaları ve bu hakları özgürce kullanmaları şeklinde yorumlamıştır. Sadece kendi ülkemizdeki insanlara değil, diğer ülke vatandaşlarının da haklarına saygı gösterilmesi şeklinde açıklamıştır. Hak ve sorumlulukları yerine getiren bireye değinen Zehra ise görüşünü *"Eşit haklara sahip olmalı insanlar (Zehra, Ö.G., 05.06. 2018)."* şeklinde ifade etmiştir. Zehra açıklamasında insanların eşit haklara sahip olmasına değinmiştir. Hak ve sorumluluklardan kişisel dokunulmazlığa değinen Yalçın

görüşlerini “İnsanlara saygılı sevgili davranma, haklarına saygı göstermeli mesela kişisel dokunulmazlıkları var özel yerlerine dokunulmamalı düşüncelerine saygı duymalı (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Yalçın kişisel dokunulmazlık hakkını özel yerlere dokunulmaması olarak yorumlamıştır. Ayrıca Yalçın insanlara sevgiyle davranmayı da sorumluluk olarak ifade etmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin küresel vatandaşlığı dünya vatandaşlığı ile eş değer kullandığı görülmüş, ayrıca küresel vatandaşların sahip olduğu özelliklerden de yola çıkarak küresel vatandaşlığı ifade ettikleri görülmüştür.

Küresel vatandaşlık özelliklerinden hak ve sorumluluklara vurgu yapan Uğur görüşlerini “Hak ve sorumluluklara saygılı olması gerekir. Eğitim, sağlık, oyun, yaşama savaşta insanların hakları çiğneniyor savaş olmaması için ülkelerin haklarını ve sorumluluklarını savunması ve iyi davranılması gerekir (Uğur, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Uğur açıklamasında savaş esnasında insanların yaşama, eğitim, sağlık ve oyun gibi birçok hakkının elinden alındığını bunların yaşanmaması için ülkelerin hak ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca insanların birbirlerinin haklarına saygı göstermeleri gerektiğini dile getirmiştir. Haklara vurgu yapan Yusuf ise görüşlerini “Küresel vatandaşlık olmazsak savaş olur savaş olursa ülkeler de anlaşmazlık çıkar ve yaşayacak yer kalmaz hak ve sorumluluklarımız gider sağlık yaşama eğitim oyun tüm haklarımız gider (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Yusuf küresel vatandaşlık özellikleri taşırsak hak ve sorumluluklarımıza sahip çıkmış oluruz şeklinde açıklamıştır. Hak ve sorumluluklardan eğitim hakkına değinen Yalçın ise bu konudaki görüşlerini “Haklarımızı bilip özgürce kullanmalıyız mesela çocuklar eğitim yerine işte çalışıyorlar haklarımızı korumalıyız simit satan bir çocuk gördüğümde sen neden simit satıyorsun eğitim hakkın yok mu? Ben eğitim hakkımı kullanamıyorum dediğinde annemle birlikte müdüre ya da öğretmene gideriz onu okula kaydederler (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Yalçın çocukların eğitim hakkının elinden alınıp çalıştırıldıklarını bunu görmezden gelmememiz gerektiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin dezavantajlı konumdaki çocukların da haklarına değindiği, vatandaşların sahip olması gereken özelliklerden çocuk haklarına derin vurgular yaptığı söylenebilir.

Hakların korunması için çözüm önerileri sunan Nisa görüşlerini “...dünya sorunlarına karşı savunma mesela savaş, açlık bu çocukların eğitim, sağlık, oyun yaşama hakları, gidiyor. Hakları korumak için afiş yapmalı, kampanya düzenlenmeli,

sloganlar hazırlayabilir (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Nisa görüşünü hakları çiğnenen çocuklar için afişlerin asılması, kampanyaların hazırlanması ve sloganların düzenlenebileceğini açıklamıştır. Haklara değinen Hüseyin ise görüşünde *“Hak ve sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz. Yaşama, kişisel dokunulmazlık, eğitim, oyun, sağlık hakları bazı insanlar bu haklarını kullanamıyor savaş olan ülkelerde onlara yardım etmek için bir birlik kurabiliriz ya da Kızılay’a para eşya ilaç gönderebiliriz. Yoksul durumlarda eğitim haklarını kullanamayabilir* (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Hüseyin hakları çiğnenen insanlara yardım edilebileceğini bunun için kuruluşlar oluşturulabileceğini belirtmiş ve Kızılay’ı da bu kuruluşlara örnek göstermiştir. Haklardan dilekçe yazmaya değinen Emine görüşünü *“Yeşil alanlarda inşaat yapmasını önlemek için dilekçe yazabiliriz* (Emine, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Emine açıklamasında doğanın korunması için dilekçe hakkının kullanılabilceğini belirtmiş ve hakkını savunma konusunda hangi yollara başvurabileceği konusunda bilince sahip olduğunu göstermiştir.

Sorumluluklardan doğayı korumaya değinen Miray ise görüşlerini *“hayvanları korumak, avcılar mesela onları vuruyor onlara engel olabiliriz su verebiliriz çiçek ekilebilir yerlere çöp atılmaması gerekir* (Miray, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Miray görüşünde doğayı koruma olarak hayvanlara vurgu yapmıştır. Hayvanların avlanmasına engel olmamamızı onları koruma olarak açıklamıştır. Sorumluluklardan doğayı korumaya değinen Hasan ise yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına değinmiş görüşlerini *“Yenilenebilir enerji kullanmalıyız güneş, hava, rüzgâr enerjisi kullanmalıyız. Petrol, kömür kullanınca siyah duman olur doğaya zarar vermiş oluyoruz* (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Hasan doğanın korunması için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanmamız gerektiğini belirtmiştir. Doğaya zarar veren kaynaklara petrol ve kömürü örnek göstermiştir. Yusuf ise bu konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Küresel bir vatandaş böyle doğayı temiz tutmalı, tüm dünyayı temiz ve düzenli olmalı, zehirli gazları dünyaya bırakmaz. Tüm dünyayı etkileyecek şeyleri böyle yanlış olanları yapmaması gerekiyor. Mesela yerlere çöp atılmalı, denizlere çöp atmamalı, havaya zehirli gazların bulaştırılması sigara içilmemesi doğadaki ağaçları kesmemeliyiz oksijenimiz tükenir (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).”

Yusuf görüşünde küresel vatandaşın doğayı koruma sorumluluğunun olduğunu belirtmiştir. Bu sorumluluğu yerine getirmek için; yerlere çöp atılmaması, havaya zehirli gazların bırakılmaması, denizlerin kirletilmemesi, sigara içilmemesi ve ağaçların

kesilmemesini örnek olarak belirtmiştir. Doğanın kirletilmesi sonucu oksijenin tükenebileceğini belirtmiştir. Yalçın doğanın korunmasında yasalara değinerek görüşlerini *“Temiz yerlere çöp atmayan atanları uyaran, çevreyi kirleten birini gördüğümde uyarmaya koşmalıyız dinlemiyorsa çevremizde polis varsa ona söylemeliyiz. Hayvanlara yem su verebiliriz (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Yalçın doğanın yasalarla korunduğunu, yasaları ihlal eden birini gördüğümüzde önce onu uyarıp dinlemezse yetkili birine bildirmemiz şeklinde açıklamıştır. Doğayı korumada geri dönüşüme vurgu yapan Mehmet bu konudaki görüşlerini *“Geri dönüşüm ürünleri kullanabilir, Atık pilleri toplayabiliriz (Uğur, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Mehmet açıklamasında geri dönüşüm ürünlerinin kullanımına vurgu yaparak geri dönüşüm ürünlerinin toplanabileceğini ifade etmiştir. Doğa sevgisini ele alan Gülsüm görüşlerini *“Çevreyi korumak, çiçek ekmek, fidan ekmek, geri dönüşümü kullanması, hayvanları da korumalıyız onlara da saygılı duymalıyız. Yerlere çöp atmamalıyız, Çevreyi korumalıyız. Çevre kirliliği hava kirliliği yapmadan doğayı sevmeliyiz. Geri dönüşüm kullanmalıyız (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Gülsüm açıklamasında yerlere çöp atmamayı, geri dönüşüm ürünlerini kullanmayı, çiçek ekmeyi, fidan dikmeyi ve hayvanları korumayı doğa sevgisi olarak açıklamıştır.

Değerlerden saygıya değinen Gülsüm haklara saygı konusundaki görüşlerini *“haklarımızı bilip haklarımızı özgürce kullanmak, haklarımıza saygılı davranmak, başkalarının haklarına da saygılı davranmaktır. Diğer ülkelere de saygılı davranmak, çünkü diğer ülkeler de var onlarında düşünceleri var (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Gülsüm haklarımızın bilincinde olup onları özgürce kullanmamıza başkalarının haklarına da saygı göstermemize açıklamasında değinmiştir. Ayrıca diğer ülke vatandaşlarının haklarına da saygılı olmamızı söylemiştir. Değerlere değinen Yalçın ise bu konudaki görüşlerini *“Farklılıklara saygı duyabilir önyargılı olmamalı olaylara şiddetle atmamalı biriyle empati kurma birini üzdüyseniz onun nasıl üzüldüğünü düşünüp empati kurmalıyız (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Yalçın açıklamasında ön yargılı olmama, empati kurma, hoşgörülü olma ve saygı değerine yer vermiştir. Değerlerden yardımlaşmaya vurgu yapan Miray görüşlerini *“Saygılı hakları sorumlulukları olan hoşgörülü davranma insanlara saygılı davranma yardım etmek böyle yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım kampanyası veya Kızılay’la yardım edilmeli (Miray, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde belirtmiştir. Miray

açıklamasında yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım edilmesini ve bunu da yardım kampanyaları düzenleyerek veya Kızılay gibi kuruluşlar aracılığıyla yapabileceğimizi belirtmiştir. Değerlerden saygıya vurgu yapan Yusuf görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Saygı ülkelere ve tüm insanlara saygı duyulması gerekir. Hayvanlara ve bitkilere saygı duymalıyız mesela bitkileri ağaçları kesmeyerek tam aksine ağaç ekmeliyiz hayvanlarda yaz aylarında su vermeliyiz. Yerlere çöp atmıyorum. Havaya zehirli gazları atmıyorum. Çünkü tüm dünya kirlenir ve yaşayacak yer bulamayız. (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).”

Yusuf açıklamasında sadece insanlara değil bitkilere ve hayvanlara da saygı gösterilmesi gerektiğine değinmiştir. Ağaçları kesmemeyi bitkilere saygıya örnek olarak göstermiştir. Hayvanların temel ihtiyaçlarını gidermemizi de hayvanlara saygı olarak ele almıştır. Değerlerden saygıya değinen Yağmur farklı kültürlerle saygıyla ilgili görüşlerini *“Farklılıklarımıza saygılı olmalıyız. Avrupa’nın kültürü farklı Türkiye’nin farklı konuşmaları, yemekleri, elbiseleri farklı onlara saygı göstermeliyiz (Yağmur, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde belirtmiştir. Yağmur açıklamasında yemeklerin, kıyafetlerin, dillerin kültür ögesi olduğunu ve ülkelerin kültürlerinin birbirinden farklı olduğunu bu farklılıklara saygı duyulmasına değinmiştir.

Değerlerden hoşgörüye değinen Yalçın görüşlerini *“Sorunları kızarak bağırarak çözemeyiz konuşarak halletmeli ülkeler arası şiddet olursa dünyamız yok olur (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Yalçın açıklamasında sorunların şiddetle değil konuşarak hoşgörüyle çözülmesini aksi halde şiddetin dünyayı yok edebileceğini belirtmiştir. Değerlerden eşitliğe değinen Zehra görüşlerini *“beraberce yaşama tüm insanların eşit ve barış için de yaşama, demokrasiyi savunma eşit haklara sahip olma (Zehra, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Zehra açıklamasında insanların eşit haklara sahip olmasını ve barış içinde yaşamasını söylemiştir. Değerlerden eşitliğe değinen Nisa görüşlerini *“Eşitlikle davranmak hak ve sorumluluklarımızı korumalı farklı kültürlerle eşit davranmak birinin okula gitmeye hakkı varsa diğerinin de var başka ülkede olsa da onları benimsemiş yaşadığımız ülkeyi onlara tanıtmak tüm insanların eşit ve barış içinde yaşaması demokrasiyi savunmak (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Nisa açıklamasında tüm insanların eşit haklara sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Farklı ülkede yaşayan çocukların da eğitim hakkının olduğunu eşit haklara örnek olarak göstermiştir. Değerlerden duyarlılığa vurgu yapan Okan görüşlerini *“Hayvanların karnı açsa onlara su ve yemek vermek akşam kalan yemeklerimizi bir kaba koyup kapının önüne koymak hayvanlar yesin diye çevreyi*

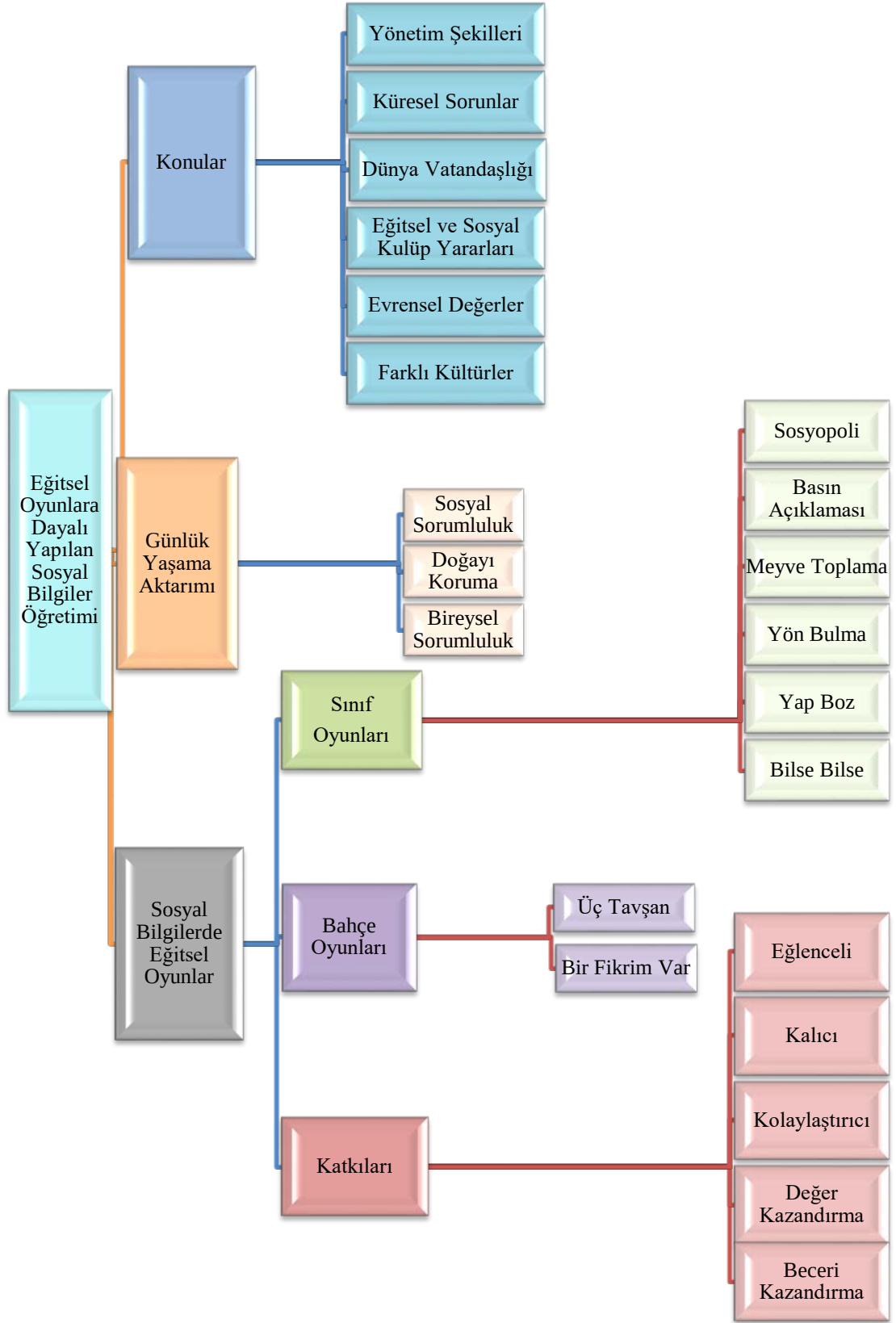
korumazsak oksijensiz kalırız güneş enerjisi rüzgâr enerjisi kullanmak (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Okan görüşlerinde hayvanlara ve doğaya duyarlı olmayı ele almış hayvanlara duyarlılığı onlara yemek ve su vermek olarak açıklarken, doğaya duyarlılığı ise yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak olarak açıklamıştır. Değerlerden duyarlılığa değinen Yağmur ise görüşlerini “Çevre sorunlarına duyarlı olması, dünya sorunlarına duyarlı olması bunları yerine getirmesi gerekiyor. Açlık, savaş, anlaşmazlık, susuzluk, çaresizlik sorunlarında üstüne düşeni yapmalı, onlara çadır verebiliriz (Yağmur, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Yağmur açlık, susuzluk ve savaş gibi dünya sorunlarına değinerek bu sorunları yaşayan insanlara yardım edilmesini söylemiştir. Değerlerden duyarlılığa vurgu yapan Hüseyin ise hakkındaki görüşlerini “Dünyada küresel ısınma sorunu var mesela su kapaklarını ve atık pilleri biriktiren yerlere atmamız (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Dünya sorunlarına duyarlılığa değinen Hüseyin açıklamasında küresel ısınmayı engellemek için geri dönüşüme vurgu yapmıştır. Değerlerden yardımseverliğe değinen Yusuf görüşlerini “Bizim yaşadığımız gibi onlarında yaşamaya hakkı var buna saygı duymalıyız. Biz burada güzel yaşarken onların acı çekmesine gönlümüz elvermez onlara yardım etmeliyiz. Battaniye, yiyecek, çadır, barınma konularında onlara yardım etmeliyiz (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Yusuf refah içinde yaşayan insanların ihtiyaç sahiplerine yardım etmesi gerektiğini belirtmiştir. Battaniye, çadır ve yiyecek yardımını da örnek olarak göstermiştir. Değerlere vurgu yapan Emine ise görüşlerini “Farklılıklara saygı göstermeli insanlarla dalga geçmemeli mesela Suriyeli bir arkadaşımız gelmişti üçüncü sınıfta adı Sahra idi bize alışması zaman almıştı ona kendimizi tanıtmıştık onunla oyun oynamıştık. Küresel bir vatandaş eşitlikçi demokrasici olmalı bir arada yaşamak, empati kurmalı, bütün insanların bir arada barış içinde hoşgörülü davranmalı (Emine, Ö.G., 05.06. 2018)” şeklinde dile getirmiştir. Emine insanların farklılıklarıyla dalga geçilmemesi gerektiğini, hoşgörülü olmamızı, ülkemize gelen yabancılara yardımcı olmamızı ve barış içinde yaşamamızı belirtmiştir.

Becerilere vurgu yapan Yağmur görüşlerini “Savaş sırasında insanların eğitim, sağlık, koruma, oyun, yaşamak bu hakları elinden alınıyor, korumak için kuruluşlar var onlara katılabiliriz. Onlarla işbirliği yapabiliriz. Kampanyalar yapabiliriz (Yağmur, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Hukuk okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerisine değinen Yağmur açıklamasında savaş esnasında insanların

haklarının çiğnendiğini, hakları korumak için kuruluşlara katılabileceğimizi ya da onlar için farkındalık yaratacak kampanyalar düzenlenebileceğini belirtmiştir. Becerilere değinen Yalçın ise görüşlerini “*Küresel ısınmayı önlemeli. Ne yapabilir? Rüzgâr, güneş, su kaynakları kullanmalı, tasarruf yapmalı sudan elektrikten, ağaçları kesmemeli fidan dikmeli. Geri dönüşümlü ürünleri kullanmalı* (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Yalçın açıklamasında küresel ısınma sorununu yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak, tasarruf yaparak ve yeşil alanı arttırarak çözülebileceğini vurgulamıştır. Nitekim Yalçın burada problem çözme, tasarruf, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini kullanmıştır şeklinde açıklanabilir. Becerilere değinen Hasan ise görüşlerini “*Eşitlikçi, hoşgörülü davranmalı dünyayı ilgilendiren sorunlara karşı duyarlı olması ve bunların çözümüne yardımcı olmalı mesela açlık, susuzluk, savaş mesela biz bir çocuğa para yardımı yapabiliriz, yardım kampanyaları yapabiliriz* (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Hasan açıklamasında küresel soruların çözümü için yardım kampanyaları düzenlenebileceğini ifade ederek sosyal katılım, girişimcilik, finansal okuryazarlık, problem çözme ve karar verme becerilerini kullandığı şeklinde yorumlanabilir. Hüseyin ise becerilerden işbirliğine değinmiştir bu konudaki görüşleri “*Yardımsever saygılı doğayı korumalı işbirliği yapmalı doğayı korumak için* (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Hüseyin doğanın koruması için işbirliği yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bulgulardan da anlaşılacağı gibi öğrenciler yapılan görüşmelerde küresel vatandaşlık özelliklerinden; problem çözme, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, işbirliği, karar verme, hukuk okuryazarlığı, sosyal katılım, değişim ve sürekliliği algılama, empati, araştırma, eleştirel düşünme, iletişim, yenilikçi düşünme, öz denetim, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem ve çevre okuryazarlığı gibi becerilere vurgu yapmışlardır.

3.2.3. Öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgularda öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri; konular, günlük yaşama aktarım ve eğitsel oyunlar gibi farklı boyutlara vurgu yaptıkları görülmektedir. Araştırmada öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri Şekil 3.4’te belirtilmiştir.

Şekil 3.4. Öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri

Şekil 3.4’te görüldüğü gibi, öğrencilerin eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri; konular, günlük yaşama aktarım ve eğitsel oyunlar alt temaları altında toplanmıştır. Yönetim şekilleri, küresel sorunlar, dünya vatandaşlığı, eğitsel ve sosyal kulüp yararları, evrensel değerler, farklı kültürler konular başlığı altında sosyal sorumluluk, doğayı koruma ve bireysel sorumluluk günlük yaşama aktarımı teması altında açıklanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretiminde eğitsel oyunlar teması altında bahçe oyunları, sınıf oyunları ve katkıları alt temaları altında ele alınmıştır. Öğrenciler bahçe oyunlarından üç tavşan, bir fikrim var sınıf oyunlarından; sosyopoli, basın açıklaması, meyve toplama, yön bulma, yapboz, bilse bilse oyununun katkılarından eğlenceli, kalıcı, kolaylaştırıcı, değer ve beceri kazandırmaya değinmişlerdir.

Sosyal Bilgilerde eğitsel oyunlara dayalı işlenen konulardan yönetim şekillerini ele alan Nisa görüşünü “*Yönetim şekillerini öğrendik. yönetim şekilleri; demokrasi, oligarşi, cumhuriyet, monarşi, teokrasi* (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Nisa açıklamasında Cumhuriyet, monarşi, demokrasi, oligarşi ve teokrasi yönetim şekillerini öğrendiğini belirtmiştir. Öğrencilerden Hasan ise görüşünü “*Ülkemizde Cumhuriyet yönetim şeklini kullanıyoruz* (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Hasan açıklamasında ülkemizin cumhuriyetle yönetildiğini öğrendiğini belirtmiştir. Yönetim şekillerine değinen Yusuf ise görüşlerini “*Yönetim, insanların yönetim şekline göre yaşaması, değişik yönetim şekillerinin olması demokrasi yönetiminde daha çok haklarını kullanıyorlar* (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Yusuf açıklamasında farklı yönetim şekillerinin olduğunu, yönetim şekillerinin insanların yaşamını etkilediğini ve demokrasi ile yönetilen ülkelerde insanların haklarını daha fazla kullandıklarını belirtmiştir. Yönetim şekillerine vurgu yapan Hüseyin düşüncelerini “*Bu derste yönetim şekillerini öğrendik mesela Türkiye’de cumhuriyet var İngiltere’de monarşi var* (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde açıklamıştır. Hüseyin yönetim şekillerini öğrendiklerini; aynı zamanda farklı ülkelerde farklı yönetim şekillerinin olduğunu belirtmiş.

İşlenen konulardan küresel sorunlara değinen Nisa görüşlerini “*Küresel ısınmayı öğrendik. Bunu engellemek için suyu açık bırakmamalıyız, geri dönüşüm ürünlerini kullanmalıyız: güneş, hava, rüzgar enerjilerini kullanmalıyız* (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Nisa açıklamasında küresel ısınmanın ne olduğunu öğrendiklerini ve engellemek için yapılması gerekenlere yenilebilir enerji kaynaklarını

kullanma ve geri dönüşümü örnek olarak vermiştir. Küresel sorunlara değinen Büşra ise görüşünü *“İnsanlar bazıları bazı ülkelerde aç ve susuz kalıyor. Yaşama, sağlık, eğitim gibi haklardan mahrum kalıyor (Büşra, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Büşra açıklamasında küresel sorunlardan açlık ve susuzluğa değinerek bazı ülkelerde insanların bu sorunları yaşadığını belirtmiş ve derste bunları görüldüğünü ifade etmiştir. Mehmet ise görüşlerini *“Hak ve sorumluluklarımız var yaşama hakkı eğitim hakkı sağlık hakkı bu hakları herkes kullanamıyor mesela Afrika'daki çocuklar temiz su bulamıyor onlara su gönderebiliriz erzak gönderebiliriz. Sosyal Bilgiler dersinde birbirimize yardım etmeyi, diğer insanlara da yardım etmeyi öğrendik (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Mehmet açıklamasında küresel sorun olan susuzluğa değinmiştir. Afrika gibi ülkelerde insanların temiz su bulamadıklarını belirtmiştir.

Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgilerde öğretimine ilişkin konularından dünya vatandaşlığına değinen Hasan düşüncelerini *“Birlikte yaşamayı dünya vatandaşlığını öğrendik dünya vatandaşı olmak için çevreye saygılı olmalı farklı kültürlerle saygılı bu derste herkese eşit davranmayı birbirimize yardım etmeyi öğrendik (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Hasan açıklamasında dünya vatandaşının sahip olması gereken özellikleri belirterek farklı kültürlerle, çevreye saygılı olmayı, yardımlaşmayı ve insanlara adil davranmayı bu özelliklere örnek göstermiştir. Hüseyin ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Dünya insanı olarak vatanımıza milletimize karşı hoşgörülü saygılı olmalıyız diğer ülkelere yardımcı olmalıyız her insanın hak ve sorumluluk sahibi olduğunu o hakları kullanması ve sorumluluklarını yerine getirmesini öğrendik. Çevreye başkalarına hoşgörülü ve saygılı davranmayı herkesin haklarının eşit olduğunu demokrasici bir ülkede yaşadığımızı öğrendik. Bazı sorunlarda her zaman kendimizi haklı görmeyip empati kurmalıyız (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).”

Hüseyin açıklamasında dünya vatandaşının özelliklerini; hoşgörü sahibi, saygılı, yardımsever, hak ve sorumluluklarının bilincinde, empati becerisine sahip, eşitliğe önem veren olarak belirtmiştir. Dünya vatandaşlığını ele alan Yalçın görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Sevgi saygı paylaşma Vatandaşlıkla ilgili yani nasıl desem şey vatandaşın kendi sorumluluklarını bilip haklarını korumasını öğrendim eğitim sağlık yaşama özgürlük ve barınma hakkımız. Hak ve sorumluluklarımızı oyun, eğitim, yaşama, sağlık hakları Sorumluluk ve haklarımızın olduğu insanlara yardım etmeyi eğitim, yaşama, dokunulmazlık

hakkı, oyun hakkı, savaştaki çocukların eğitim oyun hakkı gidiyor (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).”

Sosyal Bilgilerde öğrenme öğretme süreci konularından eğitsel ve sosyal kulüplerin yararlarına değinen Miray düşüncelerini *“Eğitsel ve sosyal kulüplerde bilmediğimiz şeyleri öğreniyoruz işbirliği yapıyoruz, yeni arkadaşlarla iletişim kuruyoruz, birbirimize yardım etmeyi, çocukların haklarını elinden almamayı dayanışmayı, yardımlaşmayı öğreniyoruz (Miray, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Miray açıklamasında eğitsel ve sosyal kulüplerin yararlarını; işbirliği, iletişim, yardımlaşma, kaynaşma ve yeni bilgiler öğrenme olarak belirtmiştir.

İşlenen konulardan farklı kültürlere vurgu yapan Hüseyin görüşlerini *“Diğer ülkelerin kültürlerini öğrendik her ülkenin kültürü kendine ait ama benzer kültüre sahip ülkeler de var (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde yorumlamıştır. Hüseyin açıklamasında her ülkenin kültürünün kendine özgü olduğunu ve kültürlerin ortak özelliklere sahip olduğunu öğrendiğini belirtmiştir. Emine ise bu konudaki görüşlerini *“Mesela bir oyunda biz Mısırlı olmuştuk onların yemeklerini para birimini kültürlerini öğrenmiştik (Emine, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Emine açıklamasında kültür özelliklerini öğrendiğini belirtmiş ve Mısır’ın kültürüne para birimini ve yemeklerini örnek olarak göstermiştir. Ömer ise görüşlerini *“Farklı kültürleri öğrendik mesela diğer ülkede suşi yeniliyor (Ömer, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde açıklamıştır. Ömer Japonya’nın yemek kültüründen suşiyi örnek vermiştir. Mehmet ise görüşlerini *“Farklı kültürler var Meksika’da fazla baharat kullanır. İtalya’da pizza ve hamur kullanılır (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Mehmet açıklamasında kültürlerin farklı olduğunu Meksika ve İtalya’yı örnek göstererek belirtmiştir. Meksika’yı baharatlarıyla, İtalya’yı ise hamur işleriyle belirtmiştir. Öğrencilerden Hasan ise görüşlerini *“Mesela ben İtalya’yı araştırdım İtalya’nın en önemli yemeği pizza, Çin’de böcek yiyorlar ama onlara da saygı göstermeliyiz. Bu kültürlerin ortak özellikleri var (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde belirtmiştir. Hasan açıklamasında farklı kültürlere saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.

İşlenen konulardan evrensel değerlere vurgu yapan Miray görüşlerini *“Ülkeler birbirlerine saygılı davranırsa savaş çıkmaz farklı kültürlere saygıyı, demokrasiyi eşitliği bazıları birbirlerinin haklarını elinden alıyor, insanlar ölebilir, empati kurabilmeyi (Miray, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Evrensel değerlere

değinen Nisa ise görüşlerini “*Sosyal Bilgiler dersinde hoşgörülü olmayı, kendi haklarımızı kullanmayı öğrendim. Hakları çiğnendiğinde şikâyet edebiliriz. Empati kurabilmeli bizimde hakkımız çiğnenebilir* (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Öğrencilerden Yusuf ise görüşlerini “*Doğayı koruma hayvanları koruma çevreye zarar vermeme geri dönüşüm* (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Okan ise bu konudaki görüşlerini “*Dünya vatandaşlığın anlamını bu derste öğrendim hak ve sorumluluklarımızı öğrendim. Hak ve sorumluluklarımız mesala bizim devlet malına zarar vermeye hakkımız yok yaşama ve eğitim hakkımız var* (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenciler Sosyal Bilgilerde öğrenme-öğretme süreci konularından yönetim şekilleri, küresel sorunlar, farklı kültürler, eğitsel ve sosyal kulüp yararları, evrensel değerler, dünya vatandaşlığına değinmişlerdir. Öğrenciler yönetim şekillerinin insanların yaşamını etkilediğini, farklı yönetim şekilleriyle yönetilen ülkeler olduğunu belirtmişler ve teokrasi, krallık, cumhuriyet, oligarşi ve monarşiyi yönetim şekillerine örnek olarak göstermişlerdir. Ayrıca cumhuriyet yönetim şeklinin de daha çok hakların kullandığını ve ülkemizin de cumhuriyetle yönetildiğini ifade etmişlerdir. Küresel ısınma konusunu küresel sorun başlığı altında ele almışlardır. Küresel ısınmayı engellemek için tasarrufa ve geri dönüşüme değinmişlerdir. Küresel ısınmanın arttığı günümüzde bu konuda öğrencilerin bilinçlenmesi geleceğimiz açısından son derece önemlidir. Dünya vatandaşlığını; sağlık, yaşama, eğitim, barınma, temiz su, kişisel dokunulmazlık hakları ve ülke için çalışma, vergi verme sorumlulukları olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler haklarının korumaları, başkalarının haklarına saygı duymaları ve hakları çiğnenen insanları görmemezlikten gelmememiz gerektiğini bunun için harekete geçmemiz gerekliliği şeklinde dile getirmişlerdir. Dünyadaki insanların haklarından yoksun kaldıklarını buna göz yummamamız gerektiğini bunun için birlikte harekete geçmemiz gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin öğrendiklerini günlük yaşamda nasıl kullandıklarına ilişkin olarak sosyal sorumluluk alt temasında; yardımlaşma, saygı ve barışa vurgu yapan Okan görüşünü “*Herkesin dinine diline kültürüne saygı duymak savaşmak lazım değil barış lazım Suriye’den gelen arkadaşımıza sınıfı ve okulu tanıtmak ona Türkçeyi öğretmek bizi anlasın diye onunla oyun oynamak satmamak kavga olursa onları ayırmak* (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Okan farklı kültürlerin olduğunu ve bu kültürlerle saygı gösterilmesi gerektiğine değinmiştir. Barışa vurgu yaparak ülkemize gelen insanlara yardım etmemiz gerektiğini ifade etmiştir. Sosyal sorumluluk

boyutunda sevgi, saygı ve duyarlılığa değinen Gülsüm ise görüşlerini *“Bu konuları görmeden önce sevgi, saygıyı çok önemsemiyordum. Bu konuları öğrenince daha çok duyarlı oldum. Farklılıklara, arkadaşlara eskiden saygı duymuyordum. Çevreyi sevmeyi, haklarımı ve benzerlerini öğrendim (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Gülsüm Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla sevgi, saygı ve duyarlılık gibi değerleri öğrendiğini ve bu değerleri daha çok önemseyip günlük yaşamında kullandığını belirtmiştir. Sosyal sorumluluk konularından eşitlik, dayanışma, saygı, yardımlaşma, duyarlılık ve empati kurmaya değinen Yağmur ise görüşlerini *“Bu derste insanlara nasıl davranmamız gerektiğini saygılı olma, onları sevip saymak, dayanışma, yardımlaşma, tüm insanların eşit şekilde yaşamaları gerektiğini, çevreyi korumayı onlara zarar vermemeyi, arkalarımızla empati kurarak sorunlarımızı düzeltmeyi öğrendik (Yağmur, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir.

Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminin günlük yaşama aktarımı boyutundan doğayı korumaya değinen Ömer görüşlerini *“Başkalarını bilgilendirmek çevreye zarar vermemek ülkemizi korumak geri dönüşüm ürünlerini kullanmak küresel sorumluluklarımızı bilmek doğayı ve çevreyi korumalıyız ağaç kesmemeliyiz onlar oksijen sağlıyor (Ömer, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde ifade etmiştir. Bu anlamda Ömer’in çevre konusunda başkalarını da bilgilendirerek farkındalık yaratmaya çalıştığı yorumlanabilir. Okan ise konuya ilişkin görüşlerini şöyle dile getirmiştir.

“Doğamızı koruma çiçek ekme susamış ağaçları sulamalıyız yerlere çöp atmamak atanları da uyarmak mesela hak ve sorumluluklarımız yere çöp atanları uyarmazsak her yer çöp olur onları uyarmamız gerekir fabrikalara filtre takılması lazım yoksa pis hava siyah duman olur hayvanlarda ölebilir (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).”

Okan açıklamasında doğanın korunması için fabrika bacalarına filtre takılması gerektiğini, aksi halde havanın kirleneceğini ve bundan canlıların zarar görebileceğini söylemiştir. Doğayı korumada geri dönüşüme vurgu yapan Emine ise görüşlerini *“Oynadığımız oyunlarda geri dönüşüm etkinliği mesela ürünleri hemen atmamalı onlardan faydalanabiliriz. Geri dönüşümde doğayı korumayı öğrendik mesela çöp atmamak, hayvanları doğayı korumak (Emine, Ö.G., 05.06. 2018).”* şeklinde dile getirmiştir. Emine bir fikrim var oyununda geri dönüşüm ürünlerinin değerlendirilebileceğini öğrendiğini ve geri dönüşümün doğaya için faydalı olduğunun farkına vardığını belirtmiştir.

Sosyal Bilgilerde öğrenme-öğretme sürecinin günlük yaşama aktarımı konusunda bireysel sorumluluklara değinen Yalçın görüşünde *“Hak ve sorumluluklarımızı, okul*

sorumluluklarımızdan öğretmenimizi dinlemek derslerimizi çalışmak ödev yapmak okulda koşturmak bir arkadaşımız konuşurken sözünü kesmemek okuldaki sorumluluklarımız okul eşyalarına zarar vermemek arkadaşlarımıza kabaca davranmamak İnsanlara dürüst davranmak (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Yalçın açıklamasında dersi dinlemeyi, ödevlerini yapmayı, ders çalışmayı ve okul eşyalarına zarar vermemeyi sorumlulukları olarak ifade etmiştir. Bireysel sorumluluklara vurgu yapan Yusuf ise görüşlerini “*Mesela evde annem sofrayı hazırlarken yardım edebiliriz. Okula geç kalmamamız ödevlerimizi getirmemiz gerek* (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Yusuf açıklamasında okula zamanında gelmeyi ve ödevlerini yapmayı sorumlulukları olarak gördüğünü belirtmiştir.

Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerini günlük yaşama aktarma boyutlarından sosyal sorumluluğu; yardımlaşma, sevgi, saygı, paylaşma, hoşgörü, işbirliği, demokrasi, anlayışlı olma, empati, eşitlik, iletişim, dayanışma, barış, tasarruf ve duyarlılık olarak belirtmişlerdir. Sosyal sorumluluklardan en fazla saygıya değinen öğrenciler saygıyı din, dil ve kültüre saygı olarak açıklamışlardır. Ayrıca öğrencilerin “savaş lazım değil barış lazım” sözü savaşın gereksiz olduğunu barış içinde yaşamamız gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Günlük yaşama aktarım konularından doğayı korumayı öğrenciler yerlere çöp atmama, havayı kirletmeme, geri dönüşüme önem verme, hayvanları koruma, denizlere atık maddeler dökmeme, ağaçları kesmeme, çiçek ekme ve hayvanları koruma şeklinde dile getirmişlerdir. Doğayı koruma bilincinde olan öğrenciler doğanın zarar görmesi durumunda, insanların bundan olumsuz etkileneceklerini belirtmişlerdir. Doğayı korumayı küresel sorumluluk olarak ifade etmişlerdir. Doğayı koruma konusunda insanları bilgilendirerek bu konuda farkındalık yaratmaya çalışmışlardır. Öğrenciler; okula geç kalmama, ödevlerini yapma, okul eşyalarına zarar vermeme, dersi dinleme ve haklarını koruma olarak belirttikleri bireysel sorumluluklarının farkında olduklarını ve sorumluluklarını yerine getirtmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde bu konuları gördükten sonra sorumluluklarını yerine getirmeye daha fazla özen gösterdiklerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerini günlük yaşamlarında kullanmaları gelecekte sağlıklı, duyarlı ve sorumluluk sahibi nesillerin yetiştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretiminde eğitsel oyunlar teması altında bulunan bahçe oyunlarından üç tavşan oyununu sevdiğini belirten Miray görüşlerini “*Hepsi hoşuma*

gitti çünkü hem öğretiyor hem de eğlendiriyor sıkılmamızı önüyor. En çok Üç Tavşan oyunu hoşuma gitti çünkü bahçede hep birlikte oynadık daha çok öğretiyordu (Miray, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Miray görüşünde üç tavşan oyununu bahçede ve arkadaşlarıyla oynadığı için sevdiğini belirtmiştir. Üç tavşan oyununa değinen Uğur ise düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Öğretmenim bir yuvarlak yapıyorduk içinde koşturuyorduk. Üç tavşan oyunu çok komikti. Çemberlerden çemberlere geçmek çok güzeldi oyununda soru soruyordunuz dersle ilgili o güzeldi soruyu hatırlamamız soruya karşı birinin yakalanması çünkü koşarken eğlenip öğreniyorduk öğretmenim Baya eğlenceliydi. Koştuk eğlendik daha kalıcı eğlenceliydi bahçe oyunları daha güzeldi (Uğur, Ö.G., 05.06. 2018).

Uğur oyun esnasında çemberler arasında koşmayı eğlenceli bulduğunu belirtmiştir. Bahçe oyunlarının sınıf oyunlarından daha eğlenceli olduğunu ifade etmiştir. Üç Tavşan Oyununu sevdiğini belirten Hasan görüşünü *“Dışarda oynadığımız çember oyunu fiziksel sağlığınıza faydalı oldu* (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Hasan oyunu fiziksel sağlığınıza açısından faydalı bulduğunu belirtmiştir.

Bahçe oyunlarından bir fikrim var oyununa vurgu yapan Gülsüm düşüncesini *“Çiçek ekimi çünkü doğaya faydalı olduk sorumluluk kazandık* (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Gülsüm doğaya karşı sorumlu olduklarını ve çiçek ekerek doğaya faydalı olduğunu dile getirmiştir.

Sınıf oyunlarından sosyopoliye değinen Ömer görüşlerini *“En çok sosyopoli çünkü daha çok bilgi öğrendik. Mesela sosyopoli de birbirimize sorular sorduk gurup oyunuydu* (Ömer, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Ömer sosyopoli oyununun grup oyunu olduğu ve daha çok bilgi öğrendiğini için sevdiğini belirtmiştir. Sınıf oyunlarından sosyopoliye değinen Büşra ise görüşlerini *“Bence eğlenceliydi iletişimli hem ders işledik hem oyun oynadık dersi oyuna çevirdik eğlenceliydi* (Büşra, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Büşra oyunun eğlenceli olduğunu, oyunda iletişim kurduklarını dersi oyunlaştırdıkları için sevdiğini ifade etmiştir. Sınıf oyunlarından sosyopoliye vurgu yapan Nisa ise görüşlerini *“Sosyopoli çünkü orda soruları bilince para kazanıyordun soruları bilemeyince para kaybediyordun alıyordun* (Nisa, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Nisa oyun esnasında performansa uygun ödülleri sevdiğini belirtmiştir. Sınıf oyunlarından sosyopoliye vurgu yapan Mehmet görüşünü *“Ben bu oyunları çok sevdim ama en çok sosyopoliyi sevdim derse çok katkı sağladı çünkü çocuklar dersi işlerken sıkıcı olmasını istemez, ama oyunlarla hem öğrendik hem de eğlendik* (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir.

Mehmet sosyopoli oyununun dersi sıkıcılıktan kurtardığını ifade etmiştir. Öğrencilerden Hüseyin ise Sınıf oyunlarından sosyopoliye vurgu yaparak görüşlerini “*En çok sosyopoli hoşuma gitti. Çünkü her şey tekrar ettik orda eğlence ve ders bir arada Sınıfta oynadığımız oyunlar daha güzeldi* (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Hüseyin oyunu, tüm konuları tekrar ettiği için sevdiğini belirtmiştir. Sınıf oyunlarını daha çok sevdiğini dile getirmektedir. Sınıf oyunlarından sosyopoliye vurgu yapan Hasan ise görüşlerini “*Sosyopoli çünkü oyun güzeldi ve en çok katkıyı ben yaptım eğlenceliydi* (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Hasan oyunda etkin olduğu için oyunu sevdiğini ve eğlendiğini dile getirmiştir.

Sınıf oyunlarından yap poz oyununu sevdiğini belirten Büşra görüşlerini “*Yapboz oyunu çok güzeldi zaten benim evde de yapbozlarım var ama derstekini arkadaşlarla yarış yaptık daha güzel oldu* (Büşra, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Büşra oyun da arkadaşlarıyla rekabet ettiği için oyunu sevdiğini belirtmiştir.

Sınıf oyunlarından yön bulma oyununu sevdiğini belirten Yağmur görüşlerini “*Yön bulma oyunu zarf yapmıştınız ya biz içinden soru çıkarıyorduk soruyu bilirse ilerliyorduk orası çok güzeldi ülkeleri de öğrendik böyle* (Yağmur, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Yağmur oyunda zarf seçmeyi ve soruları doğru cevapladığında ilerlemeyi eğlenceli bulduğunu dile getirmiştir.

Sınıf oyunlarından basın açıklamasına değinen Emine görüşünü “*basın oyunu başımıza bir şey takıyorduk mesela ben taç takmışım. Kral olup herkese emir vermişim güzeldi* (Emine, Ö.G., 05.06. 2018)” şeklinde dile getirmiştir. Emine basın açıklaması oyununda kral rolünü sevdiğini belirtmiştir.

Sınıf oyunlarından meyve toplama oyununa vurgu yapan Yalçın görüşlerini “*ülkemin komşularını kültürünü öğrenmiştik hani soruları bilen meyve asıyordu tahtaya bizim en çok elmaları ağaca ben asmışım hatta o oyun güzeldi öğretmenim* (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018)” şeklinde açıklamıştır. Yalçın oyunda etkin olduğu ve en çok soruyu o cevapladığı için oyunu sevdiğini söylemiştir. Buradan çocukların başarı duygusunu tattıklarında mutlu oldukları yorumu yapılabilir.

Sınıf oyunlarından bilse bilse oyununa değinen Yusuf görüşlerini “*kart oyunu çünkü kart oyunlarını çok severim arkadaşlarımla kart oyunları oynarım mahallede* (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Yusuf oyunu, günlük hayatta oynadığı oyun materyalleriyle işlendiği için sevdiğini dile getirmiştir.

Sosyal Bilgilerde eğitsel oyunların katkılarından eğlenceye vurgu yapan Yalçın bu konudaki görüşlerini şu şekil ifade etmiştir:

Mesela monopoliyi sosyolpoliye çevirdik onda çok eğlenmiştik atıyorduk zarı kaç gelirse o kadar ilerliyorduk sorularda çok eğlenceliydi mesela kendimize göre sorumluluklarımız küresel sorumluluklarımız okul içi sorumluluklarımız nelerdir bide küresel ısınmaya dair bilgiler verdiniz oyunlar hakkında kötü düşüncem yok güzel ve eğlenceliydi sınıfa gelip düz anlatımla yapsaydınız dersi sıkıcı olurdu çünkü biz çocuk olduğumuz için oyun oynamayı severiz oyun oynarken bilgi alıyoruz daha eğlenceli oluyor eğlencenin yanında bilgi katıyor saygılı olmayı dürüst olmayı (Yalçın, Ö.G., 05.06. 2018).

Yalçın görüşünde çocukların oyunu sevdiklerini, anlatım tekniğiyle işlenen dersin sıkıcı olduğunu, oyunla öğretimin daha eğlenceli olduğunu ifade etmiştir. Sosyal Bilgilerde eğitsel oyunların katkılarından kolaylaştırıcı olmasına değinen Yusuf bu konudaki düşüncelerinde “Sosyopoli çünkü zaten monopoliyi seviyordum sosyopolide daha güzel oldu bilgili oldu öğrenmemiz daha kolay oldu bu şekilde (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” ifadelerini kullanmıştır. Yusuf sosyopoliyi monopoli oyununa benzetip bilgileri oyunla daha kolay öğrendiklerini dile getirmiştir.

Eğitsel oyunların kalıcılığına vurgu yapan Mehmet görüşlerini “Oyundan ders çıkarabiliriz mesela sosyopoli oyununda birbirimizi bilgilendirmiştik. Oyunlar eğlenceli ve kalıcı bilgiler öğrendim sınıfa gelip tahtaya yazsaydınız bu kadar anlamazdım sınavda tüm soruları çözdüm (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde belirtmiştir. Mehmet oyunla öğretimin daha kalıcı olduğunu ifade etmiştir.

Sosyal Bilgilerde eğitsel oyunların değer kazandırma boyutundan hoşgörü, yardımlaşma ve dürüstlüğe vurgu yapan Hasan görüşlerini “Oyunlar bana bilgi kattı bilmediğimiz şeyleri öğrendim oyunlar da sıramın gelmesini bekledim. Sorun yaşadığımda arkadaşşıma kızmadım çözmeye çalıştım. Oyunlarda arkadaşlarla birbirimize yardımcı olmayı öğrendim dürüst olmayı artık sorunlarımı çözmek için şiddet değil saygıyla çözüyorum (Hasan, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde açıklamıştır. Hasan, oyunla sorunlarını şiddete başvurmada hoşgörölü ve saygılı bir şekilde çözdüğünü dile getirmiştir. Aynı zamanda oyun esnasında arkadaşlarıyla yardımlaştığını ifade etmiştir. Değer kazandırma boyutun saygıya vurgu yapan Miray ise görüşünü “Hem bir şeyler öğrendik hem eğlenceli geçti işbirliği yaptık farklılıklara saygı duyduk karşıımızdaki grup kızınca omlara kötü davranmadık daha çok öğretiyor eğlendiriyor (Miray, Ö.G., 05.06. 2018) şeklinde dile getirmiştir. Miray görüşünde gruplar arasında anlaşmazlıklar olduğunda onlara saygılı davrandıklarına değinmiştir. Değer

kazandırmada duyarlılığa değinen Zehra görüşlerini “*Ülkeler sorunlara karşı duyarlı olmalı, doğamızı korumayı, sevmeyi öğrendik daha çok* (Zehra, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Zehra görüşünde ülkelerin çevre sorunlarına duyarlı olmaları gerektiğini dile getirmiştir. Değer kazandırmalardan duyarlılığa değinen Gülsüm ise görüşünü “*... çiçek ekmek bunları çok beğendim. Çünkü çevreyi koruduk çiçek ekerken, çöpleri toplarken çevreyi koruduk* (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde açıklamıştır. Gülsüm çiçek ekiminde ve çöp toplamada çevreyi koruduğunu belirtmiştir. Bu durum da çevre duyarlılığına yorumlanabilir. Değer kazandırmalardan yardımlaşmaya vurgu yapan Okan bu konudaki görüşlerini bu şekilde ortaya koymuştur:

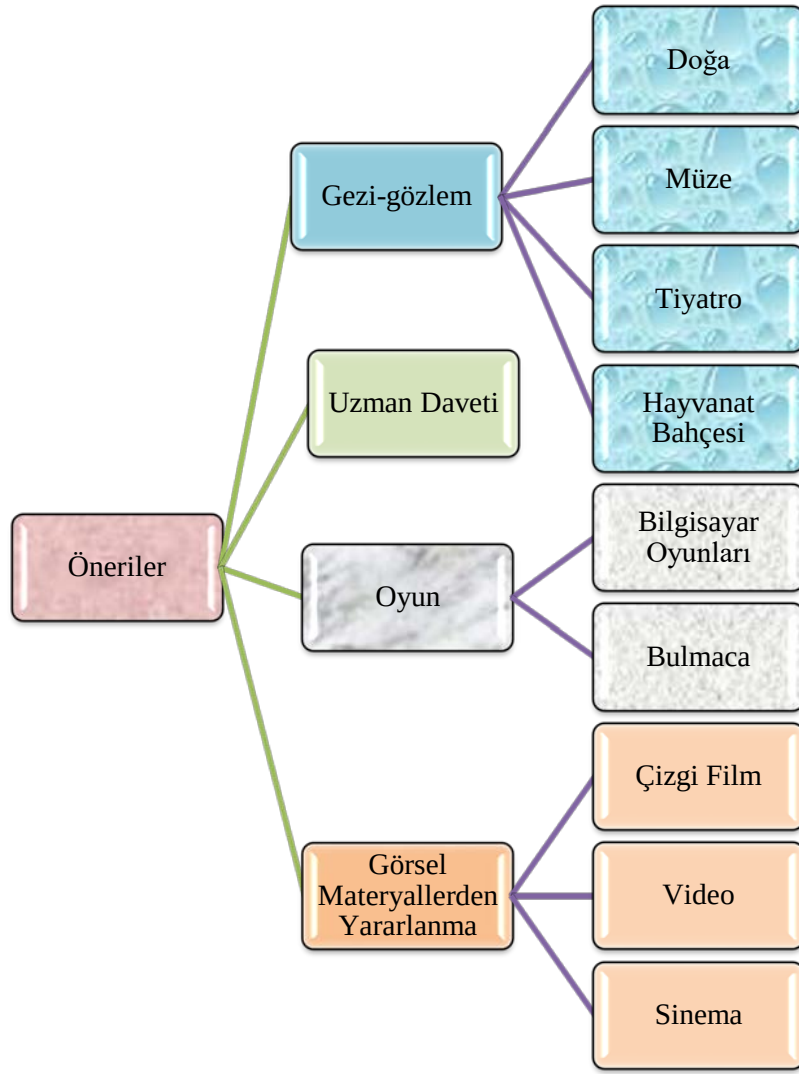
Çok güzel oyun oynarken tiyatrodaki oyunlarda oluyor çiçek ektiğimizde bahçeyi birlikte hazırladık çiçekleri ektik arkadaşlarımız suladı. Diğerleri de çiçekleri toprağa koydu eğlenceli oyunlar oynanmalı bence güzel eğlenceli sosyopoli monopoli oyununa benziyor ama ondan daha güzel mesela sosyopolide eğlenceli para geliyor grup oluyor yardımlaşıyoruz mesela böyle oyunlar oynanmalı koşmalıda olmalı yavaş oyunlarda olmalı (Okan, Ö.G., 05.06. 2018).

Okan açıklamasında çiçek ekimi etkinliği sırasında ve grup oyunlarında arkadaşlarıyla yardımlaşarak çalıştıklarını dile getirmiştir.

Beceri kazandırmada işbirliği ve iletişime değinen Gülsüm görüşlerini “*İşbirliği yaptık guruplarda birbirimize yardım ettik birbirimize sorular sorduk iletişim kurduk, farklılıklara saygı duymayı kuralları öğrendik çevreye zarar vermemeyi öğrendik* (Gülsüm, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde ifade etmiştir. Gülsüm grup oyunlarında arkadaşlarıyla işbirliği yaptığını ve iletişim kurduklarını belirtmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda en çok sınıf içi oyun olan sosyopoli oyununu sevdiklerini açıklamışlardır. İkinci olarak da bahçe oyunu olan üç tavşan oyununu sevdiklerini dile getirmişlerdir.

3.2.4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin önerileri

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin öneriler Şekil 3.5’te verilmiştir.

Şekil 3. 5. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin öneriler

Şekil 3.5'te görüldüğü gibi, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin önerileri; gezi gözlem, uzman daveti, oyun, görsel materyallerden yararlanma başlıkları altında toplanmıştır.

Sosyal Bilgilerde küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin önerilerden gezi gözleme vurgu yapan Zehra bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

En çok bahçedeki oyunları oynardık mesela parkta yeşillik alanda ders işleyebilirdim. Ormana hayvanat bahçesine gidip dersi orda da işlerdik. Dersi anlatırken doğayla ilgili sorular hazırlayıp sorardım. Çiçekler bitki ekmeyi öğrettirdim bütün sınıfla birlikte, okul dışında geziye parka götürürdüm gezmeye götürürdüm sazova parkına götürürdüm gördüklerini sınıfta anlatmalarını isterdim müzelere de gezebiliriz küçük gezilere çıkılabilir

mesela Anıtkabir'e gidilebilir hem sınıfta oraya gitmiş oluyoruz. Orda da çok şeyler öğreniriz. (Zehra, Ö.G., 05.06. 2018).

Zehra görüşlerinde gezi gözleminden; doğa gezilerine, hayvanat bahçesi gezilerine ve müze gezilerine değinmiştir. Dersin okul dışında doğada ve hayvanat bahçesinde de işlenebileceğini ifade etmiştir. Müzeleri gezerek de bilgi sahibi olunabileceğini belirtmiştir.

Nisa gezi-gözlem tekniklerinden müzelerle ilgili görüşlerini “*Bir yeri tanımak için gezi düzenleyebiliriz. Kültürümüze özel etkinlikler yapabiliriz. Mesela müzelere gidilebilir. Öğrencileri müzelere geziye götürürdüm. Bal mumu Müzesi, odun pazarındaki müzeye gidilebilir orda tarihsel bilgiler öğrenebilir Anıtkabir'e gidilebilir* (Nisa , Ö.G., 05.06. 2018) şeklinde dile getirmiştir. Nisa müze gezilerini kültürü tanıtan etkinlikler olarak gördüğünü ifade etmiştir. Büşra ise doğa gezisi hakkındaki görüşlerini “*Piknik yapmaya götürebilirdim orda doğayı kirletmemeyi öğrettirdim* (Büşra, Ö.G., 05.06. 2018) şeklinde belirtmiştir. Büşra doğa gezilerini öğrencilere çevre bilinci kazandırma aracı olarak gördüğünü vurgulamıştır.

Gezi-gözlem tekniklerinden tiyatroya vurgu yapan Gülsüm görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Herkes bir kostüm giyerdi. Biri Mısırlı biri Hindistan'dan gelen Hintli obürlerinin haklarını açıklardı biri tiyatro oyunu gibi yapardım. Daha saygılı olurlardı böyle, farklılıkları bilirlerdi dersi işlerdim. Yapılan tüm etkinlikler dışarda olabilir. Bir köşe olabilir orda etkinlikler olur oradan oyunları seçebiliriz. Bahçeye çıkar oyunu oynarız orda başka böyle tiyatrolar olduğunda oralara da gidebiliriz (Gülsüm , Ö.G., 05.06. 2018).

Gülsüm dersin tiyatro tekniğiyle sınıf içi veya sınıf dışında da işlenebileceğini belirtmiştir. Öğrencileri tiyatroda rol aldığından derse etkin olmaktadır. Aynı zamanda yapılan tiyatro gösterilerine de katılabileceklerini ifade etmiştir.

Sosyal Bilgilerde küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin önerilerden uzman davetine değinen Emine görüşlerini “*Mesela arkadaşım kendi mesleği ile ilgili polis kendi mesleğini hak ve sorumlulukları gelip sınıfta anlatabilir* (Emine, Ö.G., 05.06. 2018)” şeklinde ifade etmiştir. Emine uzman davetinde meslek sahiplerinin derste öğrencilere mesleklerini tanıtmaya açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin önerilerden görsel materyal boyutunda çizgi filme değinen Yusuf bu konuyla ilgili görüşlerini “*Mesela siz nane limon izlettiniz bize işte bende dersle ilgili çizgi filimler izletirdim daha eğlenceli*

olurdu böyle hiç sıkılmazdık (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018) şeklinde açıklamıştır. Yusuf dersin çizgi filmlerle işlenmesinin dersi sıkıcılıktan kurtaracağını ifade etmiştir.

Görsel materyallerden videoya değinen Mehmet görüşlerini *“Çember oyunundaki gibi eğlence katılabilir derse ilgi videolar getirirdim. Tahtada İnternetten birkaç sözlü anlatım açardım* (Mehmet, Ö.G., 05.06. 2018) şeklinde ifade etmiştir.

Görsel materyallerden sinemaya değinen Ömer görüşlerini *“Sessiz sinemayla işlerdim oyun oynatırdım ve güzel bir şekilde oynatırdım. Bazen sinemaya da götürürdün böyle tarihle ilgili doğayla ilgili filmlere hem o zaman daha çok şey öğrenebilir.* (Ömer, Ö.G., 05.06. 2018) şeklinde dile getirmiştir. Ömer öğrencilerin ders konularını filmler aracılığıyla da öğrenebileceğini ifade etmiştir.

Oyunlardan bilgisayar oyunlarına vurgu yapan Hüseyin görüşlerini *“Dersle ilgili bilgisayar oyunları var onlar derste oynanabilir arkadaşlarımızla da oyunda konuşurduk böyle seviyeli oyunlarda olabilir. Onlar daha da güzel oluyor* (Hüseyin, Ö.G., 05.06. 2018) şeklinde dile getirmiştir. Hüseyin dersin bilgisayar oyunları ile işlenebileceğini, oyun esnasında arkadaşlarıyla iletişim kurabildiklerini, seviyeli oyunların daha güzel olduğunu belirtmiştir.

Oyunlardan bulmacalara değinen Yusuf bu konudaki düşüncelerini *“Vatandaşlık ilgili bulmaca çözülebilir. Aklımız daha çok çalışır orda. Derse uygun bulmacalar yapardım, oynardık. Orda öğretmen sana soru soruyor onu bilersen geçebiliyorsun ama öteki senden daha ilerde olur* (Yusuf, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde açıklamıştır. Yusuf derste bulmaca kullanımına değinerek bulmacaların zihin geliştirdiğini ifade etmiştir. Miray ise konuyla ilgili görüşlerini *“Mesela çember oyunu gibi herkes üç guruba ayrılır her guruba ayrı bir görev verilir örneğin çöp toplama gibi, bulmaca tarzında sorular sorabiliriz bulmaca hazırlarız onları derste çözeriz daha kolay öğreniriz. Böyle dışarı çıkıp banklarda birbirimize sorarız* (Miray, Ö.G., 05.06. 2018).” şeklinde dile getirmiştir. Miray bulmacaların öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığını ifade etmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminde ilkököl öğrencilerinin küresel vatandaşlık algı ve görüşlerini incelemeyi amaçlayan araştırmanın bu bölümünde bulgulara dayanarak elde edilen sonuçlara, ulaşılan sonuçların alanyazındaki diğer araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmasına ve bu sonuçlardan yola çıkarak araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlar, Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesine yönelik verilen eğitimin öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını anlamlı bir şekilde etkileyip-etkilemediği ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. Öğrencilerin küresel vatandaşlık algı ölçeğinden öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretimin öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmede etkili olduğu ortaya çıkmıştır.
2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesi sürecine ilişkin görüşleri; vatandaşlık, küresel vatandaşlık, eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretim sürecine ve eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık öğretimine ilişkin öneriler olmak üzere 4 tema altında toplanmıştır.
- Öğrenciler vatandaşlığı aynı ülkede yaşama, hak ve sorumluluklarını bilme, evrensel değerlere sahip olma, aynı dili konuşma ve doğayı koruma olarak tanımlamışlardır. Öğrenciler aynı ülkede yaşamayı aynı ülkeyi paylaşma, bir arada yaşama, aynı dili konuşma, bir bayrak altında toplanma, bir olma, millet olma, vatandaşlık bağı ile bağlı olma ve bir ülkeye sahip olma olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler hak ve sorumlulukları bilmeyi; ülke için çalışma, vatani koruma, vergi verme olarak yorumlamışlardır. Hak ve sorumlulukları bilmeyi genellikle eğitim, sağlık, yaşama, oyun, özgürlük ve kişisel dokunulmazlık haklarıyla açıklamışlardır. Öğrenciler bu tema altında hak ve sorumluluklarımıza uymazsak yaşanacak sorunları ve hangi durumlarda hakların ihlal edildiğini de

açıklamışlardır. Sadece insanlara karşı sorumluluklarımızın olmadığını diğer canlılara karşı da sorumluluklarımızın olduğunu ifade etmişlerdir. Evrensel değere sahip olmayı sevgi, yardımlaşma, paylaşma, hoşgörü, empati kurma, uzlaşma, eşitlik, barış, iyi niyet, birbirimizi düşünmek, demokrasiyi savunma, demokratik davranma olarak ele almışlardır. Doğayı koruma temasında ise öğrencilerin tamamına yakını yerlere çöp atılmamasına, geri dönüşüme ve yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmaya değinmiştir. Vatandaşlığı aynı dili konuşma olarak ele alan öğrenciler birlikteliğe vurgu yapmıştır.

- Öğrenciler küresel vatandaşlığı; dünya vatandaşlığı, hak ve sorumlulukları yerine getiren birey, evrensel değerlere sahip birey, temel becerileri edinen birey ve dünyayı koruma olarak ele alırken küresel vatandaşlık özelliklerini beceri, değer, hak ve sorumluluklar çerçevesinde tanımlamışlardır. Dünya vatandaşlığını tüm dünyayı kapsayan vatandaşlık, küresel vatandaşlık ve bütün dünyadaki herkes bir vatandaşır şeklinde açıklarken; evrensel değerlere sahip bireyi farklılıklara saygı duyan, yardıma ihtiyacı olanlara yardım eden, insanlara hoşgörüyle yaklaşan, insanların eşit ve barış içinde yaşaması olarak ifade ederken, temel becerileri edinen bireyde ise sorunlarını şiddete başvurmadan çözen, işbirliği becerisine sahip, diğer insanlarla empati kurabilen, doğayı koruyan kişiler olarak belirtmişlerdir. Hak ve sorumluluklarını yerine getiren bireyi ise haklardan herkesin faydalanması, dünyadaki sorumluluklarımızı yerine getirmek olarak açıklamışlardır. Öğrenciler küresel vatandaşlık özelliklerinden becerileri; sosyal katılım, eleştirel düşünme, iletişim, öz denetim, yenilikçi düşünme, çevre okuryazarlığı, politik okuryazarlık, karar verme, gözlem, girişimcilik, demokrasiyi savunma, işbirliği, ön yargılı olmama, empati kurma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama olarak değerleri; barış, eşitlik, sevi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, tasarruf, adalet, dayanışma, misafirperverlik, yardımseverlik, duyarlılık olarak ifade etmişlerdir. Geri dönüşüme önem vermeyi, ağaç dikmeyi, çiçek ekmeyi, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmayı, sigara içmemeyi, lavaboya yağ dökmemeyi, havaya zehirli gazlar bırakmamayı ise doğaya duyarlılık olarak ifade etmişlerdir. Küresel sorunlara duyarlılıkta ise şiddet, açlık, savaş, susuzluk, sağlık, anlaşmazlık sorunlarını açıklamışlardır. Hakları eğitim, sağlık, yaşama, kişisel dokunulmazlık, barınma, temiz su, oyun sorumlulukları ise doğayı koruma,

vergi verme olarak dile getirmişlerdir. Ayrıca hak ve sorumlulukların korunması için afiş, slogan ve kampanyalar hazırlamayı örnek olarak vermişlerdir.

- Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretim süreci temasını öğrenciler derste işlenen konular, bunların günlük yaşama aktarımı ve sosyal bilgilerde eğitsel oyunlar alt temaları altında ele almışlardır. Öğrenciler derste işlenen konuları; yönetim şekilleri, küresel sorunlar, eğitsel ve sosyal kulüp yararları, dünya vatandaşlığı, farklı kültürler ve evrensel değerler olarak belirtmişlerdir. Bu konuların günlük yaşama aktarımını ise bireysel sorumluluk, sosyal sorumluluk ve doğayı koruma olarak dile getirmişlerdir. Öğrenciler yönetim şekillerini öğrendiklerini, yönetim şeklinin insanların yaşamını etkilediğini belirtmişler. Ayrıca cumhuriyet, demokrasi, oligarşi, monarşi, teokrasi yönetim şekillerine örnek olarak vermişlerdir. Evrensel değerlerden saygı, sevgi, yardımlaşma, paylaşma, empati gibi değerlere sahip olursak anlaşmazlıkların ve savaşların yaşanmayacağını dünyanın daha yaşanılır bir yer olacağını belirtmişlerdir. Küresel sorunları açlık, susuzluk ve küresel ısınma olarak ele almışlardır. Öğrenciler eğitsel ve sosyal kulüp yararları olarak; yeni bilgiler edindiklerini, yeni insanlarla arkadaşlık kurduklarını, yardımlaşmayı öğrendiklerini, işbirliği ve iletişim becerisi kazandıklarını ifade etmiştir. Farklı kültürleri öğrendiklerini, kültürlerin farklı ve ortak özellikler barındırdığını, kültürlere saygı duymamız gerektiğini belirterek Çin, Japonya, İtalya, Meksika ve Mısır kültürlerini örnek olarak göstermişlerdir. Dünya vatandaşının sahip olması gereken özellikleri; insanlara hoşgörüyle yaklaşma, adil ve adaletli davranma, farklı kültürlere saygılı, yardıma ihtiyacı olan ülkelere yardımcı olma, hak ve sorumluluklarının bilincinde, empati becerisine sahip, demokrasi ve eşitliğe önem veren şeklinde belirtmişlerdir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerini günlük yaşama aktarma boyutlarından sosyal sorumluluğu; yardımlaşma, sevgi, saygı, paylaşma, hoşgörü, işbirliği, demokrasi, anlayışlı olma, empati, eşitlik, iletişim, dayanışma, barış, tasarruf ve duyarlılık olarak belirtmişlerdir. Sosyal sorumluluklardan en fazla saygıya değinen öğrenciler saygıyı din, dil ve kültüre saygı olarak açıklamışlardır. Ayrıca öğrencilerin “savaş lazım değil barış lazım” sözü savaşın gereksiz olduğunu barış içinde yaşamamız gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Günlük yaşama aktarım konularından doğayı korumayı öğrenciler yerlere çöp atmama, havayı kirletmeme, geri dönüşüme önem verme, hayvanları koruma, denizlere atık maddeler dökmeme, ağaçları kesmeme, çiçek ekme ve hayvanları koruma şeklinde dile getirmişlerdir. Doğayı koruma bilincinde olan öğrenciler doğanın zarar görmesi durumunda, insanların bundan olumsuz etkileneceklerini belirtmişlerdir. Doğayı korumayı küresel sorumluluk olarak ifade etmişlerdir. Doğayı koruma konusunda insanları bilgilendirerek bu konuda farkındalık yaratmaya çalışmışlardır. Öğrenciler; okula geç kalmama, ödevlerini yapma, okul eşyalarına zarar

vermeme, dersi dinleme ve haklarını koruma olarak belirttikleri bireysel sorumluluklarının farkında olduklarını ve sorumluluklarını yerine getirtmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde bu konuları gördükten sonra sorumluluklarını yerine getirmeye daha fazla özen gösterdiklerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerini günlük yaşamlarında kullanmaları gelecekte sağlıklı, duyarlı ve sorumluluk sahibi nesillerin yetiştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrenciler Sosyal Bilgiler öğrenme-öğretme sürecinde edinilen bilgilerin günlük yaşama aktarımında doğamızı korumayı; çiçek ekme, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanma, yerlere çöp atmama ve ataları uyarma, ağaç dikme, geri dönüşümlü ürünlerini toplama, fabrika bacalarına filtre takılması, başkalarını doğayı korumanın önemi hakkında bilgilendirmek olarak açıklamışlardır. Doğanın dengesini bozduğumuzda bizimde bundan zarar göreceğimizi belirtmişlerdir. Bireysel sorumluluk olarak dersi dinlemek, ödevlerini yapma, okula zamanında gelme, ders çalışmak, arkadaşlarının sözünü kesmemek, okul eşyalarına zarar vermemek, arkadaşlarına kötü davranmamak olarak ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğrenme öğretme sürecinde edinilen bilgilerin günlük yaşama aktarımında öğrenciler sevgi, saygı, yardımlaşma gibi evrensel değerleri ve sorumlulukları öğrendikten sonra bunların önemini anladıklarını ve hayatlarında daha çok kullandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgilerde eğitsel oyunlarda öğrenciler; sınıf oyunlarına, bahçe oyunlarına ve oyunların katkılarında değinmişlerdir. Öğrenciler sınıf oyunlarından en çok sosyopoli oyununu, bahçe oyunlarından ise en çok üç tavşan oyununu sevdiklerini belirtmişlerdir. Sosyopoli oyununu sevme nedenleri olarak rekabet içerdiğini, oyun esnasında verilen ödülleri, işbirliği becerisini kullanabildiği ve dersin genel bir tekrarı gibi olduğu için sevdikleri şeklinde yorumlamışlardır. Üç tavşan oyununu ise kaba motor becerilerini kullandıkları için koşma, yakalama gibi bununda rahatlama etkisi yaptıklarını ve dersi daha eğlenceli hale getirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler eğitsel oyun sürecinde eğlendiklerini, bilgilerin daha kalıcı hale geldiğini, oyunun dersi kolaylaştırdığını, değer ve beceri kazandırdığını ifade etmişlerdir.

- Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgilerde küresel vatandaşlık öğretim sürecinin daha etkili, nitelikli ve kalıcı olması için öğrenciler gezi-gözlem başlığı altında doğa gezilerine çıkma, müzeleri dolaşma, tiyatro etkinliklerine katılma, hayvanat

bahçesine gitme gibi öneriler getirmişlerdir. Ayrıca uzman daveti kapsamında sınıfa meslek sahiplerini davet edilmesini öneri olarak belirtmişlerdir. Aynı zamanda dersle ilgili bilgisayar oyunlarından ve bulmacalardan yararlanabilmeyi de öneri olarak sunmuşlardır. Konuların anlatımında görsel materyallerden yararlanma olarak çizgi film, video ve sinema gibi önerilerde bulunmuşlardır.

4.2. Tartışma

Araştırmada ilk olarak öğrencilere “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” öntest olarak uygulanmış, eğitsel oyun ders planları işe koşulmuş ve son olarak ise eğitsel oyunların etkililiğini ortaya koymak amacıyla “Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği” son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre Sosyal Bilgiler öğretiminde eğitsel oyunların ilkökul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algılarını geliştirmede anlamlı bir farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bu sonucu alanyazındaki diğer araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Cavalho, Beltramini ve Bossolan (2019) sentezleme proteinlerinin oyunla aktarımı konusundaki araştırma sonucunda beklenen kazanımlara ulaşıldığını ortaya koymuştur. İten ve Petko (2016) “Ciddi oyunlarla öğrenme: Oyun oynamak eğlenceli ve öğrenme başarısının belirleyicisi midir?” adlı araştırmasında oyunlarda motivasyon ve öğrenme kazanımları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. İlkokul çocuklarıyla gerçekleştirdiği araştırma sonucunda anlamlı bir fark gözlemlendiğini belirtmiştir. Jakos ve Verber (2017) eğitimde kullanılan oyunların etkililiğini Alahattin’in uçan halısı adlı oyunla ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu araştırmada öğrencilerin çoğunun hedeflenen bilgi standardına ulaştığı sonucuna varılmıştır. Boeker vd., (2013) oyun tabanlı öğrenmenin, öğrenme çıktısı üzerindeki etkililiğini karşılaştırmalı olarak ortaya koymayı amaçladıkları araştırmalarında üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen yarı deneysel araştırmada geleneksel öğretim yaklaşımına kıyasla oyun tabanlı öğrenmede öğrencilerin daha yüksek performans gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bellan vd., (2017) kan basıncı oyununu derse uyarlayarak oyunun öğrenmeye olan ilgiyi ve motivasyonu arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Chee, Mehrotra, ve Liu (2013) oyun temelli Statecraft X programının etkisini incelemeyi amaçladıkları araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin daha iyi performans gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Su, Cheng ve Lin (2014) eğitim kartı oyununun etkililiğini değerlendirmeyi amaçladığı araştırmada eğitsel oyun tekniğiyle gerçekleştirilen

öğrenmenin geleneksel derslerden çok daha etkili olduğunu bulmuşlardır. Işık (2016) ilkokul 3. sınıf öğrencilerine eğitsel oyunlar aracılığıyla İngilizce kelime öğretiminin akademik başarıya etkisini incelemeyi amaçlayan araştırmasında deney grubu lehine akademik başarıda anlamlı bir farklılık bulmuştur. Buna göre alanyazında bulunan eğitsel oyun tekniğinin kullanıldığı araştırmalarda oyunun etkili bir teknik olduğu ortaya çıkmıştır. Alanyazın sonuçlarıyla, bu araştırmanın Sosyal Bilgiler dersinde verilen eğitsel oyunlara dayalı eğitimin öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmede anlamlı bir farklılık yarattığı bulgusu paralellik göstermektedir.

Araştırma sonucunda eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminde küresel vatandaşlık algılarını geliştirme süreci kapsamında öğrencilerin; vatandaşlığa ve küresel vatandaşlığa, eğitsel oyunlara dayalı yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin önerileri ortaya konulmuştur.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin, vatandaşlığa ilişkin görüşleri aynı ülkede yaşama, hak ve sorumluluklarını bilme, evrensel değerlere sahip olma, aynı dili konuşma ve doğayı koruma alt temaları altında sıralanmıştır. Öğrenciler aynı ülkede yaşama temasını; aynı ülkeyi paylaşma, bir arada yaşama, aynı dili konuşma, bir bayrak altında toplanma, bir olma, millet olma, vatandaşlık bağı ile bağlı olma ve bir ülkeye sahip olma şeklinde açıklamışlardır. Bu bağlamda öğrencilerin en fazla birliğe ve aidiyet/bağlılık duygusuna vurgu yaptıkları görülmektedir. Balbağ (2016) vatandaşlık kavramını aidiyet ve topluluk; Çolak (2015) vatandaşlığı belirli sınırlar dâhilinde yaşama, bir ülkeye ait olma, vatandaşlık bağıyla devlete bağlı olma; Yılmaz (2013) ise vatandaşlığı egemenlik, toprak parçası ve insan topluluğu olarak tanımladıkları görülmektedir. Alan yazında bulunan vatandaşlık kavramları ile bu araştırma kapsamında öğrencilerin yaptıkları vatandaşlık kavramları örtüşmektedir. Öğrenciler vatandaşlık kavramı olarak hak ve sorumlulukları bilme temasında; eğitim, sağlık, yaşama, oyun, özgürlük ve kişisel dokunulmazlık hakları ve ülke için çalışma, vatani koruma ve vergi verme gibi sorumlulukları dile getirmişlerdir. Aynı zamanda öğrenciler hak ve sorumluluklara uyulmadığında yaşanacak sorunlar ve hangi durumlarda hakların ihlal edildiğini de açıklamışlardır. Bunun yanında sadece insanlara karşı sorumluluklarımızın olmadığını diğer canlılara karşıda sorumluluklarımızın olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgu, Çolak'ın (2015) vatandaşlığı hak, sorumluluk, özgürlük, yasalara ve toplumun oluşturduğu kurallara uyma, etkin olma ile Yılmaz'ın

(2013) vatandaşların sahip olması gereken hak ve sorumluluklar olduğu araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Öğrenciler vatandaşlık kavramlarından evrensel değere sahip olma temasını; sevgi, yardımlaşma, paylaşma, hoşgörü, empati kurma, uzlaşma, eşitlik, barış, iyi niyet, başkalarını düşünme, demokrasiyi savunma, demokratik davranma olarak belirtmişlerdir. Türkcan ve Bozkurt'un (2015) yaptıkları Sosyal Bilgiler dersinde ilkokul öğrencilerinin kültür, kimlik ve vatandaşlık algılarını ortaya çıkarmayı amaçladıkları araştırma sonucunda öğrenciler vatandaşlığı, değerler ve vatandaşlık görevleri şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca iyi vatandaş olmayı yardımseverlik, halkını sevmek, sevgi, adalet ve bağlılık değerleriyle ilişkilendirmişlerdir.

Öğrenciler vatandaşlık kavramlarından doğayı koruma temasında ise; yerlere çöp atmama, geri dönüşümü destekleme ve yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmaya değinmişlerdir. Tuncel ve Uğur'un (2009) yaptıkları araştırmada öğrenciler vatandaşlığı, doğayı koruma, daha yaşanılır bir dünya için harekete geçme, küresel sorunların tüm ülkeleri etkileyebileceği şeklinde tanımladıkları görülmektedir. Nitekim alanyazında vatandaşlık kavramlarını; bilgi, beceri, değer, tutum ve sorumluluk olarak ele alan birçok araştırma bulunmaktadır (Türkcan ve Bozkurt, 2015; Bîrzea, 2000; Ersoy, 2007; Göz, 2010; Taşçı ve Koç, 2007; Yener ve Aykol, 2010; Hablemitoğlu ve Özmete, 2012).

Araştırmada irdelenen bir başka konu ise öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleridir. Öğrencilerin küresel vatandaşlığa dair görüşleri; küresel vatandaşlık tanımları ve küresel vatandaşlık özellikleri başlıkları altında toplanmıştır. Öğrenciler küresel vatandaşlığı; dünya vatandaşlığı, hak ve sorumlulukları yerine getiren birey, evrensel değerlere sahip birey, temel becerileri edinen birey ve dünyayı koruma olarak tanımlamışlardır. Sosyal Bilgiler dersinin bireylere küresel vatandaşlıkla ilgili birtakım bilgi beceri ve değer kazandırdığını (Ersoy, 2007; Lee ve Leung, 2006; Yaşar, 2008; Özdemir-Özden, 2011; Gürdoğan Bayır, Göz, Bozkurt, 2014; Kan, 2012) belirten birçok araştırma bulunmaktadır. Öğrenciler küresel vatandaşlık kavramlarından dünya vatandaşlığını, tüm dünyayı kapsayan vatandaşlık, küresel vatandaşlık ve bütün dünyadaki herkes bir vatandaş şeklinde dile getirmişlerdir. Nitekim Schattle'nin (2005) yaptığı araştırmada da katılımcılar küresel vatandaşlığı, yakınlık bağının coğrafya, kültür ve ulus vatandaşlığına bağlı olmadığını vatandaşlığın sınırların ötesine geçme olarak belirtmektedir. Banks (2004b) küresel vatandaşlığın ulus vatandaşlığının

yanında uluslararası bir kimlik taşıdığını da ifade etmiştir. Hilyard (2011) küresel vatandaşlığı yaşadığı toplumun sınırlarını aşarak dünya vatandaşı olarak tanımladıktan sonra hareketlerinin evrendeki diğer bireyleri de etkilediğinin farkında olması şeklinde tanımlamıştır. Öğrencilerin dünya vatandaşlığıyla ilgili görüşleri ile alanyazında yapılan araştırmaları bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öğrenciler küresel vatandaşlık kavramlarından evrensel değerlere sahip bireyi; farklılıklara saygı duyan, yardıma ihtiyacı olanlara yardım eden, insanlara hoşgörüyü yaklaşan, insanların eşit ve barış içinde yaşayan olarak ifade etmişlerdir. Çolak'ın (2015) yaptığı araştırmada da katılımcıların küresel vatandaşlığı; küresel sorunlara duyarlılık, insanlara saygılı, hoşgörülü olma, din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmama, tüm kültürlerle saygı duyma, insanlar ve ülkeler arasında ayrım yapmama olarak tanımladıkları başka bir deyişle evrensel değerlere vurgu yaptıkları görülmüştür. Balbağ (2016) araştırmasında öğretmenlerin küresel vatandaşlığı evrensellik, kimlik ve farklı insanlar şeklinde tanımladıkları görülmüştür. Schattle (2009) küresel vatandaşlığı insanın en yakınındaki gibi farklı ülkelerdeki insanların mutluluğunu da önemsemeli şeklinde ifade etmiştir. Araştırmada evrensel değerlere sahip bireyle ilgili öğrenci görüşleri ile alan yazında yapılan araştırmaların bulguları örtüşmektedir.

Öğrenciler küresel vatandaşlık kavramlarından temel becerileri edinen bireyi; sorunlarını şiddete başvurmada çözen, işbirliği becerisine sahip, diğer insanlarla empati kurabilen, doğayı koruyan, insanlara saygı gösteren, farklılıklara hoşgörüyü yaklaşan, barışı ve eşitliği savunan kişiler olarak belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu bulguyla benzerlik gösteren birçok araştırma bulgusu mevcuttur. Schattle'in (2005) araştırmasında katılımcılar küresel vatandaşlığı; kültürler arası empati, ulus ötesi hareket, topluma katılım, beceri ve değerleri teşvik etme, siyasal katılım olarak belirtmişlerdir. Kasai' nin (2007) yaptığı araştırmada küresel vatandaşlık becerileri; çeşitli kültürler ve kültürlerarası iletişim yetenekleri, eleştirel düşünme becerileri ve çoklu bakış açıları olarak açıklanmıştır. Tuncel ve Uğur (2009) da yaptıkları çalışmada öğrenciler küresel vatandaşlığı empati kurabilme, dünyada yaşanan sorunların onları da etkilediğini fark etme, sadece ülkeleri için değil dünya içinde çalışmalarını gerektiğin farkına varma, insanların birbirinden bağımsız olmadıklarının farkında olma ve arada bağlantı kurma olarak belirtmiştir.

Öğrenciler küresel vatandaşlık kavramlarından hak ve sorumluluklarını yerine getiren bireyi ise; haklardan herkesin faydalanması ve dünyadaki sorumluluklarını

yerine getirmek olarak açıklamışlardır. Nitekim Çolak'ın (2015) gerçekleştirdiği çalışmasında da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada küresel vatandaşlık kavramını katılımcılar dünya vatandaşı olma, küresel ısınma gibi konuları da içine alan sorumluluk sahibi olma, etkin katılımcı olma şeklinde tanımlamışlardır. Çermik, Çalışoğlu, ve Tahiroğlu'nun (2016) gerçekleştirdikleri araştırmada ise öğretmenler küresel vatandaşlığı, herkesin eşit hakka sahip olması ve dünya sorunlarına duyarlı aynı zamanda çözümünde rol alması gibi sorumlulukları belirtmişlerdir. Aynı bulgu Hillyard (2011) ve Kasai (2007) yaptığı araştırmalarda da ortaya konulmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin küresel vatandaşlığa ilişkin yaptıkları dünya vatandaşlığı; hak ve sorumlulukları yerine getiren birey, evrensel değerlere sahip birey, temel becerileri edinen birey ve dünyayı koruma kavramları alanyazında yapılan çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmada irdelenen küresel vatandaşlık kavramının alt teması olan küresel vatandaşlık özellikleri; beceri, değer, hak ve sorumluluklar başlıkları altında ele alınmıştır. Gürdoğan Bayır, Göz, ve Bozkurt'un (2014) gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık özelliklerini; bilgi ve anlayış, beceri, değer ve tutum başlıkları altında ele aldıkları görülmektedir. Leung'un (2006) gerçekleştirdiği araştırmada da öğretmenler küresel vatandaşlığı bilgi, beceri ve değer olarak ifade etmektedir. Kan (2009) küresel vatandaşın özelliklerini küresel çapta bilgi, beceri ve değere sahip olma olarak ele almıştır. Marshall (2009) saygı ve duyarlılığı küresel vatandaşın özellikleri olarak belirtmiştir. Araştırmada öğrenciler küresel vatandaşlık özelliklerinden becerileri; sosyal katılım, eleştirel düşünme, iletişim, öz denetim, yenilikçi düşünme, çevre okuryazarlığı, politik okuryazarlık, karar verme, gözlem, girişimcilik, demokrasiyi savunma, işbirliği, ön yargılı olmama, empati kurma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama olarak belirtmişlerdir. Bu bulgular ile paralellik gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Gürdoğan Bayır, Göz, ve Bozkurt'un (2014) gerçekleştirdikleri araştırmada küresel vatandaşlık becerileri sosyal katılım, empati, işbirliği, evrensel düşünme, gündemi takip etme, yeniliğe açık olma, yaratıcı düşünme, araştırma, sorun çözme, eleştirel düşünme, girişimcilik olarak belirtilmiştir. Balbağ'ın (2016) öğretmenlerle ve öğrencilerle yaptığı araştırmasında küresel vatandaşlık özellikleri; eleştirel düşünme, empati kurma, işbirliği, yabancı dil, güncel olayları takip etme, uyum sağlama ve üretime katkıda bulunma olarak ifade edilmiştir. Oxfam (2006) problem çözme, eleştirel düşünme, işbirliği, tartışma sorumluluk, gibi bilgi, beceri ve

değerleri belirtmiştir. Tuncel ve Uğur'un (2009) gerçekleştirdiği araştırmada küresel vatandaşlık özellikleri; beceri ve küresel sorunlara karşı işbirliği yapma olarak belirtilmiştir. Mevcut araştırma bulguları dışında örtüşmeyen çalışmalar da bulunmaktadır. Gibson, Rimmington ve Landwehr-Brown (2008) araştırmalarında yabancı dil becerisini küresel vatandaşlık özellikleri olarak belirtmiş ve çoğu araştırmada bunun gözden kaçırıldığını ifade etmiştir.

Araştırmada öğrenciler küresel vatandaşlık özelliklerinden değerleri; barış, eşitlik, sevi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, tasarruf, adalet, dayanışma, misafirperverlik, yardımseverlik, duyarlılık olarak belirtmişlerdir. Bu sonuçlarla örtüşen Gürdoğan Bayır, Göz ve Bozkurt'un (2014) araştırmalarında öğretmen adayları küresel değerleri; çevreci, demokratik, barışçıl, eşitlikçi, çalışkanlık, duyarlılık, bilimsellik, tarafsız, adil olma, hoşgörü, saygı, sorumluluk, çağdaş, yardımsever, kültürünü koruma, insancıl, çağdaş, özverili olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca Oxfam (2006) küresel vatandaşın özellikleri olarak adalet, saygı, sevgi, eşitlik ve sorumluluk gibi değerleri dile getirmiştir. Tuncel ve Uğur (2009) yaptıkları araştırmada farklılıklara saygı duyma ve zenginlik olarak görme, paylaşmayı bilme gibi küresel değerleri açıklayan tanımlara ulaşmışlardır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında küresel vatandaşlık özelliklerinden olan değerlerle mevcut araştırma sonucunda ulaşılan değerler benzerlik göstermektedir.

Araştırmada öğrenciler küresel vatandaşlık özelliklerinden sorumlulukları; geri dönüşümü destekleme, vergi verme, çiçek ve ağaç ekme, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanma, kötü alışkanlıklardan uzak durma, lavaboya yağ dökmemek, havaya zehirli gazlar bırakmama, doğaya duyarlı olma ve koruma olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler küresel vatandaşlık haklarını ise, eğitim, sağlık, yaşama, kişisel dokunulmazlık, barınma, temiz su, oyun oynama, olarak vurgulamışlar. Ayrıca hak ve sorumlulukların korunması için afiş, slogan ve kampanyalar hazırlamayı örnek olarak göstermişlerdir. Nitekim Kasai (2007) araştırmasında bu bulgulara paralellik gösteren sonuçlar elde edilmiştir. Kasai (2007) dünyada yaşanan sorunlar hakkında çeşitli etkinliklerden yararlanılarak öğrencilerin bilinçlenebileceğini ortaya koymuştur. Bu sayede öğrenciler sorunları çözmek için kampanyalara etkin olarak katılmışlardır.

Araştırmada değinilen bir diğer konu eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler dersinde, küresel vatandaşlık algılarını geliştirmede öğretim sürecine ilişkin öğrenci görüşleridir. Bu süreçte öğrenciler eğitsel oyunlar aracılığıyla; yönetim şekilleri, küresel

sorunlar, dünya vatandaşlığı, eğitsel ve sosyal kulüp yararları, evrensel değerler, farklı kültürler gibi konuları öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler eğitsel oyunlara dayalı öğretim sürecindeki konulardan yönetim şekillerini; cumhuriyet, demokrasi, oligarşi, monarşi, teokrazi gibi yönetim şekilleri olduğunu ve yönetim şekillerinin insanların yaşayışlarını nasıl etkilediğini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler eğitsel oyunlara dayalı öğretim sürecindeki konulardan küresel sorunları; açlık, susuzluk, küresel ısınma şeklinde açıklamışlardır. İçen ve Akpınar'ın (2012) yaptıkları araştırmada küresel sorunların çözümünde etkin rol oynayan bireylerin yetiştirilmesinde küresel vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasının önem taşıdığını belirtmiştir. Bu bakımdan mevcut araştırmada sınıfta oyunlarla öğrencilerin derse etkin katılımları sağlanarak küresel vatandaşlık becerileri kazanmaları ve yaşamlarında karşılına çıkacak küresel sorunların farkına varmaları; aynı zamanda bu sorunların çözümü için bu becerileri kullanmaları sağlanılmıştır. Öğrenciler eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretim sürecindeki konulardan eğitsel ve sosyal kulüplerde; hangi eğitsel sosyal kulüpler olduğunu, bu kulüpler aracılığıyla yeni bilgiler edindiklerini, yeni insanlarla arkadaşlık kurduklarını, yardımlaşmayı öğrendiklerini, işbirliği ve iletişim becerisi kazandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler eğitsel oyunlara dayalı öğretim sürecindeki konulardan dünya vatandaşlığında; insanlara hoşgörülü yaklaşma, adil ve adaletli davranma, farklı kültürlerle saygı duyma, yardıma ihtiyacı olan ülkelere yardım etme, hak ve sorumluluklarının bilincinde olma, empati becerisine sahip olma, demokrasi ve eşitliğe önem vermeyi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretim sürecindeki konulardan farklı kültürlerde; Çin, Japonya, İtalya, Meksika ve Mısır gibi kültürleri, kültürlerin farklı ve ortak özellikler barındırdığını, kültürlerle saygı duymanın gerekliliğini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler eğitsel oyunlara dayalı öğretim sürecindeki konulardan evrensel değerlerde; saygı, sevgi, yardımlaşma, paylaşma, empati gibi evrensel değerleri bu değerlere sahip olduklarında anlaşmazlıkların ve savaşların yaşanmayacağını, dünyanın daha yaşanılır bir yer olacağını öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde etkinlikler aracılığıyla öğrencilere yabancılara karşı önyargılı olmama, eşit davranma gibi kazanımlar sağlandığı görülmektedir (Merryfield, 1998; Tabuchi, 1998). Burz ve Marshall'ın (1998) araştırmalarında Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin küresel vatandaşlık konularından çevreyi koruma, farklı kültürler, yönetim şekilleri, savaşlar ve vatandaşlığı öğrendiklerini belirtmiştir. Öztürk (2009) Sosyal Bilgiler dersinin problem çözebilen

etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçladığını ifade etmiştir. Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde öğrenilen küresel vatandaşlık konularından yönetim şekilleri, küresel sorunlar, eğitsel ve sosyal kulüp yararları, dünya vatandaşlığı, farklı kültürler ve evrensel değerlerin alanyazında yer alan çalışmaları desteklediği görülmüştür.

Öğrenciler eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretim sürecindeki temalardan günlük yaşama aktarımı; sosyal sorumluluk, doğayı koruma ve bireysel sorumluluk günlük yaşama aktarımı başlığı altında açıklanmıştır. Öğrenciler doğayı korumada; çiçek ve ağaç ekme, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanma, yerlere çöp atmama ve ataları uyarma, geri dönüşüm ürünleri kullanma ve toplama, bireyleri doğayı korumak hakkında bilinçlendirmek gibi doğayı korumaya yönelik bilgiler edindiklerini ve yaşamlarında uygulayacaklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu ile Kasai'nin (2007) küresel vatandaşlıkla ilgili yaptığı araştırmada etkinlikler ile öğrencilere çevre bilinci kazandırıldığı bulgusuyla örtüşmektedir. Öğrenciler bireysel sorumlulukta; dersi dinleme, ödevlerini yapma, okula zamanında gelme, ders çalışma, arkadaşlarının sözünü kesmeme, okul eşyalarına zarar vermeme, arkadaşlarına kötü davranmama gibi sorumlulukları günlük yaşamlarında kullanacaklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler sosyal sorumlulukta; yardımlaşma, sevgi, saygı, paylaşma, hoşgörü, işbirliği, demokrasi, anlayışlı olma, empati, eşitlik, iletişim, dayanışma, barış, tasarruf ve duyarlılık gibi bilgileri öğrendikten sonra bunların önemini anladıklarını ve hayatlarında daha çok kullanacaklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgilerde eğitsel oyunlar teması altında öğrenciler sınıf ve bahçe oyunları ve bu oyunların katkılarına ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrenciler derste uygulanan sınıfta oynanan eğitsel oyunlardan; en çok sosyopoli olmak üzere basın açıklaması, meyve toplama, yön bulma, yapboz, bilse bilse oyununa değinirken; bahçe oyunlarından ise; üç tavşan, bir fikrim var oyunlarına vurgu yapmışlardır. Öğrenciler sosyopoli oyununu, işbirliği ortamı yarattığı aynı zamanda rekabet içerdiği konuları genel bir tekrarını sağladığı ve ödül verildiği için sevdiklerini belirtmişlerdir. Elde edilen bu bulgu ile Macedo (1995) ve Cavalho, Beltramini ve Bossolan (2019) yaptıkları araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Macedo'nun (1995) gerçekleştirdiği araştırmada rekabeti destekleyen oyunlarla öğrencilerin anlama, koordinasyon, çabuk karar verme ve eyleme geçme ile strateji geliştirme becerilerin kazandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Cavalho, Beltramini ve Bossolan (2019) ise, oyunun öğrencilerin işbirliği iletişim, karar verme ve rekabet becerilerini

geliştirdiğini, kuralları anlamalarını, strateji geliştirmelerini, oyun esnasında oluşturulan, rekabet, ortamının öğrencinin karar alma süreçlerini geliştirdiğini ortaya koymuştur.

Öğrenciler bahçe oyunlarından üç tavşan oyununu; koşma ve yakalama gibi kaba motor becerilerini kullandıkları, bu durumun rahatlama etkisi yarattığını ve dersi daha eğlenceli hale getirdiği için sevdiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu ile Çoban ve Nacar'ın (2006) yaptıkları araştırmada oyun ile çocukların ince ve kaba motor becerileri ve kas gelişimi desteklendiği sonucuyla benzerlik göstermektedir. OECD (2017) verilerine göre dünyada obezitenin arttığı ve Türkiye'de ise obezitenin %22,3 oranına sahip olduğu görülmektedir. Bu bakımdan obezitenin gitgide arttığı ve gelecek nesilleri tehdit ettiği günümüzde çocuklara fiziksel aktivite içeren eğitsel oyunların oynatılması sağlıkları açısından son derece önem taşıdığı düşünülmektedir. Bahçe oyunları aracılığıyla çocukların hem temiz havadan hem de güneşten yararlandıkları söylenebilir. Ayrıca oyun vücuttaki zararlı toksinlerin atılmasına da yardımcı olmaktadır. Bireyin uyku düzenini sağlayan ve stres atmasına yardımcı olan eğitsel oyunlar bireyin sadece bedensel gelişimini değil; aynı zamanda ruhsal ve zihinsel gelişimini de desteklediği şeklinde yorumlanabilir. Oyunun bireylerin fiziksel zihinsel, duygusal ve dil gelişimini desteklediğini (Ayan ve Memiş, 2012; Benson, 2008; Hurwitz, 2003; Pitri, 2001; Merryfield, 2001; Brewer ve Kieff, 1997) belirtmişlerdir. Demirci (2006) temel eğitimin vazgeçilmez unsuru olan oyunun doğru kullanıldığında eğitim hedeflerine ulaşmada en etkili araç haline gelebileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin eğitsel oyunları sevmeye nedenleriyle alanyazında yer alan nedenlerin birbiri ile örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmada öğrenciler eğitsel oyunların; öğrenirken eğlenme, bilgileri daha kalıcı hale getirme, dersin anlaşılmasını kolaylaştırma, değer ve beceri kazandırma gibi yönlerden katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde mevcut araştırmada ortaya çıkan bulgu ile paralellik gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir (Cavalho, Beltramini ve Bossolan, 2019; Işık, 2016; Qian ve Clark, 2016; Güneş, 2015; Ceylan, 2014; Tan vd., 2013; Mubaslat, 2012; Oliveira, 2010; Vygotsky, 2007; Schattle, 2005; Macedo, 1995; Merryfield, 2002). Güneş'in (2015) yaptığı araştırmada eğitsel oyunların öğrencilerin; zihinsel, sosyal, duygusal ve dil gelişimine katkı sağladıklarını belirtmiştir. Bu katkıları; sınıfta iletişim ve etkileşimi artırma, girişimcilik ve yaratıcılık becerilerini geliştirme, öğrencilerin etkin öğrenmelerini sağlama, dikkat çekme,

okuduklarına yoğunlaşma, özgüven kazandırma, çok boyutlu düşünme, kendini ifade edebilme, proje oluşturup uygulama, anlama, işbirliği, problem çözme, sorgulama, sınıflama yardımlaşma, paylaşma, bilgilerini düzenleme olarak belirtmiştir. Forgas ve Tan (2013) yaptıkları çalışmada belirlenen hedeflere ulaşmak için oyunun öğrenmede etkili olduğunu ve eğlenmeyi sağladığı ortaya konmuştur. Işık (2016) araştırmasında, eğitsel oyunların öğrencilerin ilgisini çektiğini, başarısını arttırdığını, iletişim becerisini geliştirdiğini ve motive ettiğini belirtmektedir. Mubaslat (2012) çalışmasında, eğitsel oyunların öğrencilerin endişelerini ve kaygılarını azaltarak derse etkin katılmalarını sağladığını ayrıca öğrenci merkezli bir teknik olan eğitsel oyunların öğrencilerin derste eğlenerek öğrendiklerini ve kelimeleri daha kolay hatırladıklarını belirtmiştir. Schattle'nin (2005) yaptığı çalışmada eğitsel oyun tekniğinin motivasyonu arttırdığını ve öğrenmeyi kolaylaştırdığını tespit etmiştir. Qian ve Clark'ın (2016) yaptıkları çalışmada ise eğitsel oyunların günümüzde gerekli olan bilgi, beceri ve değerlerin gelişimini desteklediğini, öğrenmeyi pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Araştırmada değinilen bir diğer konu ise öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin önerilerinin neler olduğudur. Bu konuda öğrenciler; doğa gezilerine çıkma müzeleri dolaşma, tiyatro etkinliklerine katılma, hayvanat bahçesine gitme gibi, gezi- gözlem başlığı altında toplanan önerilerde bulunmuşlardır. Evans vd., (2009) yaptıkları araştırma sonucunda dünya vatandaşlığını kavramada yaparak yaşayarak öğrenmenin önemli olduğu belirlenmiştir. Kasai'nin (2007) yaptığı çalışmada öğrencilerin etkin katılabileceği okul dışı ve ders içi etkinliklerin arttırılmasını önermişlerdir. Araştırmada öğrenciler ayrıca uzman daveti kapsamında sınıfa meslek sahiplerini davet edilmesini öneri olarak belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda da benzer şekilde sınıfa konuk konuşmacılar çağrılarak küresel konular hakkında; tartışma, sunum yapılması gibi önerilerde bulunulmuştur (Kirkwood-Tucker ve Bleicher, 2003; Merryfield, 1993; Shimosato ve Ono, 2003; Kaisi, 2007). Öğrenciler aynı zamanda dersle ilgili bilgisayar oyunlarından ve bulmaca, çizgi film, video ve sinema gibi görsel materyallerden yararlanmayı önermişlerdir. Bu bulgu ile Lim'in (2008) dünya vatandaşlığının bireylere öğretilmesinde etkin öğrenmenin ve görsel materyallerin önemini vurguladığı bulgu ile örtüşmektedir.

Alanyazında bulunan birçok araştırma öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin daha etkili olduğunu ifade etmektedir. Günümüzde giderek artan küresel sorunlar

yalnızca küresel vatandaşlık eğitimi almış bireyler tarafından çözüme kavuşturulabilir. Bu konuda bireylerin bilinçlendirilmesi boyutunda Sosyal Bilgiler dersi kilit rol oynamaktadır. Öğrencilerin yaş seviyeleri de dikkate alındığında bu bilincin eğitsel oyunlar aracılığıyla öğrencilere kazandırılması oldukça önemlidir. Bu tarz çalışmaların artması bu alanda önemli bir bilgi birikimi yaratacağından daha nitelikli ve küresel çapta vatandaşlar yetiştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.3. Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler “Uygulamaya yönelik öneriler” ve “Araştırmacılara yönelik öneriler” olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur:

4.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler

- Sosyal bilgiler öğretim programlarının içinde oyunla öğretim tekniğine daha fazla yer verilebilir.
- Ebeveynlerin oyunla öğretim konusundaki farkındalıklarını arttıracak etkinliklere yer verilebilir.
- Bu araştırma kapsamında öğrencilerinin küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesine ilişkin hazırlanan ders planları ilkokullarda kullanılabilir. Bu ders planları çoğaltılıp eğitimcilerin derslerde kullanabilmeleri için el kitapçıkları oluşturulabilir.
- Eğitsel oyunlar sadece Sosyal Bilgiler dersinde değil tüm derslerde kullanılabilir.
- Öğretmen eğitimi programlarında, hizmetiçi eğitimlerde ve ders kitaplarında eğitsel oyun öğretime daha fazla yer verilebilir.
- Okullarda eğitsel oyun odaları açılabilir ve ders dışında da eğitsel oyun etütleri yapılabilir.
- Eğitsel oyunlar bilgisayar oyunlarına uyarlanabilir.
- Küresel sorunlarla ilgili bireylerin bilinçlendirilmesi amacıyla kamu spotları yayınlanabilir.
- Küresel sorunların çözümü için öğrenciyi harekete geçirecek proje yarışmaları gerçekleştirilebilir.

- Küresel sorunların çözümü için öğrencilerin etkin katılımlarının sağlandığı proje yarışmaları düzenlenebilir ve bu kapsamda kendi kampanyalarını oluşturmaları teşvik edilebilir.
- Öğrencilere çevre bilinci kazandıracak, bireylerin etkin olabileceği ve sorumluluk alabileceği (sınıf bahçesi oluşturma, ağaç ekme, geri dönüşümü destekleme gibi) etkinlikler oluşturulabilir.

4.3.2. Araştırmacılara yönelik öneriler

- Yurt dışında yapılan eğitsel oyun öğretimiyle Türkiye’de yapılan eğitsel oyun öğretimine ilişkin karşılaştırmalar yapılabilir.
- Eğitsel oyun tekniklerinin uygulanmasını etkileyen değişkenleri ortaya çıkaracak araştırmalar yapılabilir.
- Eğitsel oyunlara ilişkin; öğretmen, öğrenci, alan uzmanı ve alanyazın taramasını kapsayan araştırmalar yapılabilir.
- Eğitsel oyunların ders kitaplarında nasıl yer aldığına ilişkin araştırmalar yapılabilir.
- Farklı konularda yeni eğitsel oyun planları geliştirilebilir ve farklı sınıf düzeyleri karşılaştırılabilir.
- Öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarının geliştirilmesine ilişkin farklı teknikler kullanılabilir ve bu konuda yapılan çalışmalar karşılaştırılabilir (Uzman daveti, bulmacalar, bilgisayar oyunları, gezi gözlem vb.).
- Eğitsel oyun tekniğinin uygulandığı proje okulları oluşturularak öğretimin etkililiğine ilişkin derinlemesine ve ayrıntılı gözlemler gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akandere, M. (2013). *Eğitici okul oyunları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Journal of Values Education*, 6 (16), 9-27.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akçadağ, T. (2010). Öğretmenlerin ilköğretim programındaki yöntem teknik ölçme ve değerlendirme konularına ilişkin eğitim ihtiyaçları. *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilim Dergisi*, 53, 29-50.
- Akkari, A. and Maleq, K. (2019). Global citizenship: Buzzword or new instrument for educational change?. *Europe's Journal of Psychology*, 15 (2), 176-182.
- Akkoyunlu, B. ve Yılmaz, M. (2005). Tüketimci çoklu ortam öğrenme kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 9-18.
- Aladağ, S. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde beceriler. R. Sever (Editör), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 307-348). Ankara: Nobel Yayınları.
- Al-Nafisah, K. I. (2012). Utilization of instructional games in efl teaching: A case study of saudi intermediate schools. *Journal of Emerging Trends Educational Research and Policy Studies*, 3 (1), 22-28.
- Alpaslan, G. (2008). *Küreselleşme sürecinde ulus-devlet ve vatandaşlık ilişkisi: vatandaşlığın dönüşümü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altınbulak, D., Emir, S. ve Avcı, C. (2006). Sosyal bilgiler öğretiminde eğitsel oyunların erişime ve kalıcılığa etkisi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 35-51.
- Anyaegebu, Ruphina, Ting, Wei and Li, YI. (2012). Serious game motivation in an EFL classroom in Chinese primary school. Retrieved From *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 17(1), 154-164.
- Archard, D. (2014). *Children: Rights and childhood*. Routledge.
- Arslan, N. (2017). *4.sınıf din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde eğitsel oyun yöntemi ile öğretim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ayan, S. ve Memiş, U. A. (2012). Erken çocukluk döneminde oyun. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14 (2), 143-149.
- Babayiğit, Ö. (2016). *İlk okuma yazma öğretiminde oyunla öğretim yöntemi uygulamaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baie, F. (2009). Le jeu à l'école: Une chimère culturelle ou réalité *analyse*. *UFAPEC*, 5, 3-8
- Balbağ, N. L. (2016). *İlkokul sosyal bilgiler dersi bağlamında öğrenci ve öğretmenlerin küresel vatandaşlık algıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Balkar, B. ve Özgen, H. (2010). Küreselleşmenin ilköğretim kademesindeki eğitim sürecine etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 1-22.
- Banks, J. A. (2004a). Teaching for social justice, diversity and citizenship in a global world. *The Educational Forum*. 68 (4), 296-305.
- Banks, J. A. (2004b). *Diversity and citizenship education: Global perspectives*. Indianapolis, IN: Jossey-Bass.
- Banks, J. A. (2008). Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. *Educational Researcher*, 37 (3), 129-139.
- Barr, R. D., Barth, J. L., and Shermis, S. S. (1977). *Defining the social studies* (No. 51). Washington, DC: National Council for the Social Studies.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- Barth, R. P. (1991). Özel ihtiyaçların benimsenmesi üzerine araştırma. *Çocuk ve Gençlik Hizmetleri İncelemesi*, 13 (5-6), 317-321.
- Baştopçu, G. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerisini kazandırmaya yönelik uyguladıkları yöntem, teknik ve etkinliklerin kullanımının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Bayazıtoglu, E. N. (1996). *İlköğretim ikinci sınıf hayat bilgisi dersinde eğitsel oyunlar, erişimi ve kalıcılık düzeyi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Balkar, B. ve Özgan, H. (2010). Küreselleşmenin ilköğretim kademesindeki eğitim sürecine etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 1-22.
- Baykal, H. ve Baykal, T. (2008). Küreselleşen dünya’ da çevre sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9).
- Bayram, B. (2015). *8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde harita üzerinde oynanan kutu oyunları kullanımının öğrenci başarısı ve hatırsa tutmaya etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bektaş Öztaşkın, Ö. (2016). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. R. Turan ve T. Yıldırım (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 1-35). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bellan, M. C., Alves, V. C., Neves, M. L. D. S. and Lamas, J. L. T. (2017). Revalidation of game for teaching blood pressure auscultatory measurement: A pilot study. *Revista Brasileira De Enfermagem*, 70 (6), 1159-1168.
- Benson T. (2008) Dramatic play: Bring it back. *Texas Child Care*, 32 (2), 24-31.
- Bilgin, N. (1994). *Sosyal bilimlerin kavşağında kimlik sorunu*. Ege Yayıncılık.
- Bîrzea, C. (2000). *Education for democratic citizenship: A lifelong learning perspective*. Council for Cultural Co-operation, CDCC.
- Boeker, M., Andel, P., Vach, W. and Frankenschmidt, A. (2013). Game-based e-learning is more effective than a conventional instructional method: a randomized controlled trial with third-year medical students. *Plos One*, 8 (12), e82328.
- Bolat, Y. and Çelik, A. (2014). Effects of globalization on the Turkish education system and reflections in primary school teacher program. *Route Educational and Social Science Journal*, 1 (3), 158-175.
- Bolay, S. H. (2006). *Felsefe dünyasında gezintiler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Brewer J. A. and Kieff J. (1997) Fostering mutual respect for play at home and school. *Childhood Education*, 73 (2), s. 92- 96.
- Burman, K., De Castro, E., Gonzalez, J., Morton, C., Thompson, B., Kaufman, J., and Macfadyen, L. (2013). “What is global citizenship”, road to global citizenship, *an educator’s toolbox*, (Ed. Y. Harlap), Centre for Teaching and Academic Growth University of British Columbia akt. Özden, M, ve Erbay, E. (2018). Küresel vatandaşlık: Belirsizlik mi, fırsat mı?. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7 (4), 76-81.

- Bursa, S. ve Çengelci Köse, T. (2017). Türkiye ve Kanada sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi bakımından karşılaştırılması. *Anadolu Journal Of Educational Sciences International*, 7(2): 338-372.
- Burz, H. L. and Marshall, K. (1998). *Performance-Based Curriculum for Social Studies. From Knowing to Showing*. Corwin Press, Inc., Sage Publications, 2455 Teller Road, Thousand Oaks, CA 91320
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1998). *Genel öğretim metotları*. İstanbul: Öz Eğitim Basım Yayın.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (20. Baskı). Ankara Pegem Akademi Yayınları.
- Cavalho, J. C. Q. D., Beltramini, L. M. and Bossolan, N. R. S. (2019). Using a board game to teach protein synthesis to high school students. *Journal of Biological Education*, 53 (2), 205-216
- Ceylan, Ş. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin dünya vatandaşlığı eğitimi ile ilgili görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 7 (1), 78-93.
- Chee, Y. S., Mehrotra, S. and Liu, Q. (2013). Effective game based citizenship education in the age of new media. *Electronic Journal of E-Learning*, 11 (1), 16–28.
- Connolly, T. M., Stansfield, M. and Hainey, T. (2011). An alternate reality game for language learning: ARGuing for multilingual motivation. *Computers & Education*, 57 (1), 1389-1415.
- Coşkun, H. (2012). *Bilimsel öyküler içeren eğitsel oyunlar ile Fen öğretiminin öğrencilerin akademik başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (3rd edition). United States of America: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2012). *Research Design* (SB Demir, Trans.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. and Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory Into Practice*, 39 (3), 124-130.
- Creswell, J.W. and Plano Clark, V.L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. United States of America: Sage Publications.

- Cüceloğlu, D. (1999). *Anlamlı ve coşkulu bir yaşam için savaşçı*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çangır, M. (2008). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde eğitsel oyun yönteminin uygulanma durumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikten, L. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin küresel vatandaşlık düzeyleri ile öğrencilere aktarmak istedikleri değerlere ilişkin görüşleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çermik, F., Çalışoğlu, M. ve Tahiroğlu, M. (2016). Sınıf öğretmenlerinin küresel vatandaşlık eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11 (3)
- Çetin, F. and Alabaş-Uslu, Ç. (2015). Performance evaluation of projects in software development. *Journal of Aeronautics and Space Technologies*, 8 (2), 1-6.
- Çoban, B. ve Nacar, E. (2006). *Okul öncesi eğitimde eğitsel oyunlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,
- Çolak, K. (2015). *Sosyal bilgiler ile vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çözümlü, T. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları
- Değer, A. Ç. (2012). *Çocuk korolarının eğitiminde bir yaklaşım olarak eğitsel oyun kullanımının öğrencilerin müziksel erişim düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, S. B. (2016). Sosyal Bilgiler eğitimi ve vatandaşlık bilgisi. S. B. Demir (Editör). *Vatandaşlık bilgisi içinde* (s. 1-11). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirci, N. (2006). İlköğretim I. kademe sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde oyunla eğitim konusundaki yeterlilik düzeylerinin incelenmesi, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, 14- 16 Nisan, Ankara: Gazi Üniversitesi, 579-590
- Demirel, Ö. (2005). *Eğitim sözlüğü*. (3.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretme sanatı (öğretim ilke ve yöntemleri)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Deveci, H. ve Gürdoğan Bayır, Ö. (2011). Hayallerdeki Sosyal Bilgiler: İlköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin algıları. *Avrasya Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 9-28

- Doğan, E. (2002). Eğitimde küreselleşme. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 87-98
- Doğanay, A. (2005). Sosyal Bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Editörler), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 17-52). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. ve Ünal, F. (2006). Eleştirel düşünmenin öğretimi. A. Şimşek (Editör), *İçerik türlerine dayalı öğretim içinde* Ankara: Nobel Yayınevi.
- Doğanay, G. (2002). *Tarih öğretiminde oyun*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğanay, J. (1998). *Ana sınıfına devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncaklarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dower, N. (2000). The idea of global citizenship: A sympathetic assessment. *Global Society*, 14 (4), 553-567.
- Durmuş, G. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık ve çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Amasya: Amasya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Engin, G. ve Sarsar, F. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlık düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12 (1), 150-161.
- Erden, F. (2016). Oyun kuramları. M. Ören (Editör). *Çocuk ve oyun içinde* (s. 24-45). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1997). *Eğitim psikolojisi: Gelişim-öğrenme-öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erden, Ş. (2001). *Anaokullarına devam eden çocuklarının ebeveyn ve öğretmenlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Erdener, E. (2009). Vygotsky'nin düşünce ve dil gelişimi üzerine görüşleri: Piaget'e eleştirel bir bakış. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 85-103.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel araştırma sarmalı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ersoy, A. F. (2013). Sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitimi: uluslararası çatışma ve savaflara ilişkin Türk öğretmen ve öğrencilerin deneyimleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 7-30.

- Ersoy, F. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin etkili vatandaşlık eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır. *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65 (66), 1-13.
- Evans, M., Ingram, L. A., MacDonald, A. and Weber, N. (2009). Mapping the “global dimension” of citizenship education in Canada: The complex interplay of theory, practice and context. *Citizenship Teaching and Learning*, 5 (2), 17-34.
- Falk, R. A. (2005). *Dünya düzeni nereye? Amerikan emperyal jeopolitikası*. (Çev. N. Domaniç ve N. Arhan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Forgas, J. P. and Tan, H. B. (2013). Mood effects on selfishness versus fairness: affective influences on social decisions in the ultimatum game. *Social cognition*, 31 (4), 504.
- Fyffe, L., Hay, I. and Palmer, G. (2004). *Issues and concerns in children's values education*. (ed. brendan barlett, fiona bryer, dick roebuck) educating: Weaving research into practice. Griffith University Publisher
- Gibson, K. L., Rimmington, G. M. and Landwehr-Brown, M. (2008). Developing global awareness and responsible world citizenship with global learning. *Roeper Review*, 30(1), 11-23
- Glaser, B. G. (2001). *The grounded theory perspective: Conceptualization contrasted with description*. Sociology Press
- Gökçegöz Karatekin, N., Durmuş, A. ve Işılak, H. (2005). *Oyun ve etkinliklerle türkçe*. Ankara: Nobel Yayınları
- Göl, E. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık tutum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göncü, A. (2005). Oyunun çocuğun hayatındaki yeri. A. Göncü (Editör), *Gelişim ve öğrenme içinde* (s. 69-70). Ankara: Nobel Yayınları.
- Göz, N. L. (2010). *İlköğretimde demokrasi ve vatandaşlık eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülsoy, T. (2013). *6. sınıf öğrencilerinin kelime hazinesinin geliştirilmesinde eğitsel oyunların etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Gültekin, M. (2005). İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde proje tabanlı öğrenmenin öğrenme ürünlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (2), 517-556.
- Gültekin, M. (2015). İlköğretim öğrencilerinin ideal öğretmen algısı. *Electronic Turkish Studies*, 10 (11), 725-756
- Gültekin, M., Gürdoğan-Bayır, Ö ve Göz- Balbağ, N. L. (2013). 2004 Sosyal bilgiler öğretim programında yeni anlayışlar: 1998 öğretim programından farklılıkları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 12 (46), 24-49.
- Güneş, F. (2015). Oyunla öğrenme yaklaşımı. *Electronic Turkish Studies*, 10 (11), 773-786
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları
- Gürdoğan-Bayır, Ö. (2015). *İlkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersinde çatışma çözme becerilerinin gelişiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürdoğan-Bayır, Ö., Çengelci-Köse, T. ve Deveci, H. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değer eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 317-339.
- Gürdoğan-Bayır, Ö., Göz-Balbağ, N. L. ve Bozkurt, M. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 145-162.
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2012). Etkili vatandaşlık eğitimi için bir öneri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 39-54.
- Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. *Values In Education And Education In Values*, 3-14.
- Hanvey, R. (1975). *Kültürlerarası farkındalık: ulaşılabilir bir küresel bakış açısı*
- Hazar, M. (1997). *Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim*. Ankara: Tutibay Yayıncılık.
- Hazar, M. (2000). *Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim*. Ankara: Tutibay Yayıncılık.
- Hesapçıoğlu, M. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hurwitz, S. C. (2003). To be successful-let them play!, *Childhood Education*, 79 (2), 101-103.

- Işık, Ş. (2016). Türkiye’de kendini toparlama gücü konusunda yapılmış araştırmaların incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6 (45), 65-76
- Iten, N. and Petko, D. (2016). Learning with serious games: Is fun playing the game a predictor of learning success?. *British Journal of Educational Technology*, 47 (1), 151-163.
- İçen, M. ve Akpınar, E. (2012). Küresel vatandaşlık eğitiminin uluslararası sorunların çözümündeki rolü. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 277-290.
- Jakos, F. and Verber, D. (2017). Learning basic programing skills with educational games: A case of primary schools in Slovenia. *Journal of Educational Computing Research*, 55 (5), 673-698
- Johnson, J. E., Christie, J. F. and Wardle, F. (2005). Play, development, and early education. New York: Allyn and Bacon.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç., ve Kuşdil, M. E. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Kan, A. Ü. (2012). *Sosyal Bilgiler dersinde bireysel ve grupla zihin haritası oluşturmaının öğrenci başarısına, kalıcılığa ve öğrenmedeki duyuşsal özelliklere etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kan, Ç. (2009a). Değişen değerler ve küresel vatandaşlık eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (3), 895-904.
- Kan, Ç. (2009b). Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (26), 25-30.
- Kan, Ç. (2009c). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlarla ilgili tutumları ve ders programlarına yönelik önerileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karabacak, N. (1996). *Sosyal Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunların öğrencilerin erişiş düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karabağ, G. ve Aydoğan, O. (2015). Oyun yöntemiyle tarih öğretiminin öğrenci erişişine ve kalıcılığa etkisi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 67-88

- Karadağ, E. ve Çalışkan, N. (2005). *Kuramdan uygulamaya ilköğretimde drama oyun ve işleniş örnekleriyle*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaduman, H. ve Öztürk, C. (2014). Sosyal Bilgiler dersinde dijital vatandaşlığa dayalı etkinliklerin öğrencilerin dijital vatandaşlık tutumlarına etkisi ve dijital vatandaşlık anlayışlarına yansımaları. *Journal of Social Studies Education Research*, 5 (1), 38-78.
- Karasan, E. (2013). *4 ve 5. sınıflar din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde oynatılabilecek eğitsel oyunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karlı, E. (2016). Çocuk, oyun ve eğitim. M. Ören (Editör). *Çocuk ve oyun içinde* (s. 2-22). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kasai, M. (2007). *Global education in practice: A case study of one Japanese High School* (Doctoral dissertation, The Ohio State University).
- Kaya, B. ve Kaya, A. (2012). Teknoloji çağında öğretmen adaylarının Küresel vatandaşlık algıları, *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 81-95.
- Kaya, Ü.Ü. (2017). *İlköğretim I. kademedeki İngilizce derslerinde oyun tekniğinin erişime etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayhan, N. and Pistav-Akmese, P. (2018). Examining the game teaching in special education teacher training in Turkey and european union member states. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 13 (3), 349-360.
- Kaymakçı, S. (2012). Global education in the Turkish social studies teacher training programme. *Croatian Journal Of Education*, 14 (4), 817-854.
- Kıldan, A. O. (2001). *Oyunun çocukların gelişim özelliklerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kirkwood-Tucker, T. F., and Bleicher, R. (2003). A self-study of two professors team teaching a unifying global issues theme unit as a part of their separate elementary social studies and science preservice methods courses. In *International Social Studies Forum* (Vol. 3, pp. 203-218).
- Köksal, H. (2016). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı. R. Turan ve T. Yıldırım (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 35-57). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Lee, W.O. and Leung, S.W. (2006). Hong Kong ve Şangay ortaokullarında küresel vatandaşlık eğitimi: İdealler, gerçekler ve beklentiler. *Vatandaşlık Öğretimi ve Öğrenme*, 2 (2), 68-84.
- Lim, C. P. (2008). Global citizenship education, school curriculum and games: Learning mathematics, English and science as a global citizen. *Computers and Education*, 51, 1073-1093.
- Linklater, A. (2002). Cosmopolitan citizenship. E. F. Isin ve B. S. Turner (Editörler), *Handbook of citizenship studies* in (s. 317-332). Wiltshire: Sage Publication.
- Macedo, M. C. M. (1995). Pastagens no ecossistema Cerrados: pesquisas para o desenvolvimento sustentável. *Anais do 32º simpósio sobre pastagens nos ecossistemas brasileiros. Sociedade Brasileira de Zootecnia, Brasília*.
- Marshall, A. (2009). *Principles of economics: Unabridged eighth edition*. Cosimo, Inc
- MEB. TTKB (2005). *Sosyal Bilgiler 6-7. Sınıf Programı*. Ankara: MEB Yayınları
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Merryfield, M. M., and Subedi, B. (2001). Decolonizing the mind for world-centered global education. In E. W. Ross (Ed.), *The social studies curriculum: Purposes, problems, and possibilities* (pp. 277-290). Albany, NY: University of New York Pres.
- Merryfield, M. M. (1993). Öğretmen eğitimcileri için küresel eğitim stratejilerinde yansıtıcı uygulama. *Teoriden Uygulamaya*, 32 (1), 27-32.
- Merryfield, M. M. (1998). Pedagogy for global perspectives in education: Studies of teachers thinking and practice. *Theory and Research in Social Education*, 26 (3), 342-379.
- Merryfield, M. M. (2002). The difference a global educator can make. *Educational Leadership*, 60 (2), 18-21
- Miles M.B. and Huberman A.M. (1984). Drawing valid meaning from qualitative data: Toward a shared craft. *Educational Researcher* 13: 20–30
- Morais, B. D. and Ogden, C. A. (2011) Initial development and validation of the global citizenship scale. *Journal of Studies in International Education*, 15 (5), 445 –466.
- Mubaslat, M. M. (2012). The effect of using educational games on the students achievement in english language for the primary stage. Online Submission.

- National Council for the Social Studies (NCSS). 1994. Curriculum standards for the social studies. Washington, D.C.: National Council for the Social Studies.
- Obut, S. (2005). *İlköğretim 7. sınıf, maddenin içyapısına yolculuk ünitesindeki atomun yapısı ve periyodik Tablo konusunun eğitsel oyunlarla bilgisayar ortamında öğretimi ve buna yönelik bir model geliştirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Osler, A. and Starkey, H. (2003). Learning for cosmopolitan citizenship: Theoretical debates and young peoples experiences. *Educational Review*, 55 (3), 243-254.
- Osler, A. and Vincent, K. (2002). *Citizenship and the challenge of global education*. Wiltshire: Trentham Books.
- Önder, A. (2006). *İlköğretimde eğitici drama: Temel ilkeler, uygulama modelleri ve örnekleri*.(hangi şehir): Morpa Kültür Yayınları.
- Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal değişme ve küreselleşme bağlamında eğitim ve eğitim programları: kavramsal bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 85-110.
- Özdemir-Özden, D. (2011). *İlköğretim okullarında çevresel vatandaşlık eğitimi*.
- Özer, A., Gürkan, A. C. ve Ramazanoğlu, M. O. (2006). Oyunun çocuk gelişimi üzerine etkileri. *Doğu anadolu bölgesi araştırmaları içinde* 4 (3), 54-57.
- Özgür, H. (2000). *İlkokul dönemindeki çocukların çocuk oyun alanlarına olan ilgileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özhan, M. (1997). *Türkiye’de çocuk oyunları kültürü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, C. (2007). Küreselleşme ve bilgi çağında sosyal bilgiler öğretimi. A. Oktay ve Ö. Polat-Unutkan (Editörler), *İlköğretimde alan öğretimi içinde* (101-142).
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Editör), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 2-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2011). Ön söz. C. Öztürk (Editör), *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları içinde* Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış, sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Öztürk, C. (2016). Vali ve büyükşehir belediye başkanının ulus ötesicilik kavramı çerçevesinde yeni rolleri ve kamu yönetiminde ortaya çıkan yeni yapı. In *Turkish Migration Conference*, s. 203-214.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2016). Farklı ülkelerin Sosyal Bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Editör), *Farklı ülkelerin Sosyal Bilgiler öğretim programları* içinde (s. 1-42). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özyurt, C. (2009). Küresel vatandaşlığın gelişimi, imkânı ve küresel değerler eğitimi. I. *Uluslararası Avrupa Birliği, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu* içinde (s.157-164). Uşak: Uşak Üniversitesi.
- Öztürk, E. (2014). Küresel Demokrasi Ya Da Dünya-Devlet Tasarımı: Liberal Demokrat Kozmos Projesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyologca*, (7).
- Pashby, K. (2011). Cultivating global citizens: planting new seeds or pruning the perennials? looking for the citizen-subject in global citizenship education theory. *Globalisation Societies and Education*, 9 (3-4), 427-442.
- Pehlivan, H. (1997). *Örnek olay ve oyun yoluyla öğretimin sosyal bilgiler dersinde öğrenme düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pehlivan, H. (2012). *Oyun ve öğrenme*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Pitri, E. (2001). The role of artistic play in problem solving. *Art Education*, 54 (3), 46-51.
- Polat, H. (2013). Anadolu'da bir çocuk geleneği: sözde oyuncu. *EKEV Akademi Dergisi*, 57 (Güz), 329- 345.
- Poyraz, H. (2003). *Okulöncesi dönemde oyun ve oyuncak*. (2.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Qian, M. and Clark, K. R. (2016). Game-based Learning and 21st century skills: A review of recent research. *Computers in Human Behavior*, 63, 50-58.
- Read, C. (2013). *500 Activities for the primary classroom*. (A. Underhill, Dü.) Thailand: Macmillan.
- Saban, A. (2002). *Öğrenme öğretme süreci yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Safran, M. (2008). Sosyal Bilgiler öğretimine bakış. C. Tay ve A. Öcal (Editörler), *Özel öğretim yöntemleriyle Sosyal Bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-19) Ankara: Pegem Yayınları.
- Schattle, H. (2005). Communicating global citizenship: Multiple discourses beyond the academy. *Citizenship Studies*, 9(2), 119-133.
- Schattle, H. (2009). Global Citizenship in Theory and Practice. In *The Handbook of Practice and Research in Study Abroad: Higher Education and the Quest for Global Citizenship*, ed. R. Lewin. New York: Routledge.
- Selvi, M. and Çosan, A. Ö. (2018). The effect of using educational games in teaching kingdoms of living things. *Universal Journal of Educational Research*, 6 (9), 2019-2028.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitimde oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Seyrek, H. ve Sun, M. (1991). *Okul öncesi eğitimde çocuk oyunları oyun dersi el kitabı*. İzmir: Müzik Eserleri Yayınları.
- Shaw, G. (2010). Citizenship education: Student voice and global citizenship. *Ethos*, 18 (4), 19-23.
- Soran, H., Morgil, İ., Alev, E. ve Işık, S. (2000). Biyoloji öğrencilerinin çevre konularına olan ilgilerinin araştırılması ve kimya öğrencileri ile karşılaştırılması. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 128-139.
- Starkey, H. and Osler, A. (2003). Language teaching for cosmopolitan citizenship. K. Brown and M. Brown (Editörler), *Reflections on citizenship in a multilingual world, London, Centre for Information on Language Teaching* (s. 25-35).
- Stokes, G. (2004). Global citizenship. *Ethos*, 12 (1), 19-23.
- Su, T., Cheng, M. T. and Lin, S. H. (2014). Investigating the effectiveness of an educational card game for learning how human immunology is regulated. *CBE-Life Sciences Education*, 13 (3), 504-515
- Sunal, C. S. and Haas, M. E. (2005). *Social studies for the elementary and middle grades*. United States Of America: Pearson Education.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Şahin, İ. F. ve Çermik, F. (2014). Küresel vatandaşlık ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 31, 207-218.

- Tabuchi, T. (1998). Urban agglomeration and dispersion: Asynthesis of alonso and krugman. *Journal Of Urban Economics*, 44 (3), 333-351
- Taşçı, D. ve Koç, U. (2007). Örgütsel vatandaşlık davranışı-örgütsel öğrenme değerleri ilişkisi: Akademisyenler üzerinde görgül bir araştırma
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin eğitim boyutu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 56-60.
- Tidikis, V. and Dunbar, N. D. (2019). Openness to experience and creativity: When does global citizenship matter?. *International Journal of Psychology*, 54 (2), 264-268.
- Torun, F. ve Duran, H.(2014). Çocuk hakları öğretiminde oyun yönteminin başarıya, kalıcılığa ve tutuma etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (16)
- Tuncel, G. ve Uğur C. A. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin küresel vatandaşlık kavramına yükledikleri anlamlar üzerine bir değerlendirme. *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s. 229-232.
- Tüfekçioğlu, U. (2013). Çocuk eğitiminde oyun ve önemi. U. Tüfekçioğlu (Editör), *Çocukta oyun gelişimi* içinde (s. 1- 36). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Türkcan, B. ve Bozkurt, M. (2015). İlkokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi bağlamında kimlik, kültür ve yurttaşlık algıları. *Electronic Turkish Studies*, 10 (11). 1501-1526
- UNICEF. (2007). *The state of the world's children 2008: Child survival* (8. baskı). Unicef
- Uydaş, İ. ve Genç, S. Z. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4 (1), 416-429.
- Weber, M. (2009). *Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu*, (Çev: Z. Gürata). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2008). Sosyal bilgiler ve dünya vatandaşlığı. Ş. Yaşar (Editör), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 229-245). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yaşar, Ş. ve Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (9), 1-23.

- Yaşar, Ş., Çengelci-Köse, T., Göz- Balbağ, N. L. ve Gürdoğan-Bayır, Ö. (2015). Sosyal bilgiler dersinde öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin etkililiği: bir meta analiz çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5 (1), 38-56.
- Yaşar, Ş., Gültekin, M. ve Gürdoğan-Bayır, Ö. (2013). Sınıf öğretmenlerinin bakış açısıyla küreselleşmenin değerlere ve değerler eğitime yansması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (26), 339-369.
- Yaşar, Ş., Kasa, B. ve Gürdoğan-Bayır, Ö. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlerin ulusal ve evrensel olarak sınıflandırılması. *Turkish Studies International Periodical For The Languages*, 10 (3), 581-600.
- Yavuz, G., ve Anıl, D. (2010). Öğretmen adayları için çok kültürlü eğitime yönelik tutum ölçeği: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. In *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (s. 11-13).
- Yener, M. İ., ve Akyol Sinem, E. (2010). Güven üzerine bir gensoru: Bir aile işletmesinde güven kavramının etnografik incelemesi. *AGMER*, 4, 197-208.
- Yeşilkaya, İ. (2013). 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi "zaman içinde bilim" ünitesinin eğitsel oyun yöntemi ile öğretimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, (s 113).
- Yıldırım, T. (2017). *Yabancı dil olarak Arapça öğretiminde eğitsel oyun yöntemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye’de tarih öğretiminin soruları ve çağdaş çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2), s.181-190.
- Yılmaz, M. (2013). *Modernden postmoderne sanat*. Şehir neresi: Ütopya Yayınları
- Yılmaz, M. ve Erduran, N. (2015). *Oyun dünyam okul öncesi eğitimde oyun, çocuk oyunları el kitabı*. Ankara: Eğiten Kitap.

- Zin, N. A. and Yue, W. S. (2009). History educational games design. *International Conference on Electrical Engineering and Informatics* Selangor, Malaysia: National University of Malaysia, s. 269-275.
- Hobbs, H. H. and Chernotsky, H. I. (2007). Preparing Students For Global Citizenship. *Prepared For The American Political Science Association Teaching And Learning Conference*, Charlotte NC. <http://www.Nysaflt.org/workshops/colt/2010/tLC07hobbschernotsky.pdf> (Erişim tarihi: 5. 12. 2017).
- MEB, (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. <http://mufredat.meb.gov.tr/> (Erişim tarihi: 19.09. 2018).
- Oxfam, (1997). Education for global citizenship: A guide for schools. Retrieved from <http://www.oxfam.org.uk/coolplanet/teachers/globciti/downloads/gcguide06.pdf> (Erişim tarihi: 20.01.2017).
- Oxfam, (2005). Making sense of world conflicts. Activities and source materials for teachers of English, Citizenship and PSE Written by Cathy Midwinter. Oxfam Development Education, UK (Erişim tarihi: 25. 10. 2017).
- Oxfam, (2006). Global citizenship guides: Teaching controversial issues. Oxfam Development Education, UK (Erişim Tarih: 02.10. 2017).
- UNESCO, (2014). Global citizenship education: Preparing learners for the challenges of the 21st century. <http://www.unesco.org/new/en/globalcitizenship-education>. (Erişim tarihi: 27. 10. 2017).

EKLER

- EK-1** : Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü’nden Uygulamaya Yönelik Alınan İzin
- EK-2** : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Karar Belgesi
- EK-3** : Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeğinin Kullanım İzni
- EK-4** : Öğrenci Gönüllü Katılım Formu
- EK-5** : Öğretmen İzin Formu
- EK-6** : Veli İzin Formu
- EK-7** : Kişisel Bilgi Formu
- EK-8** : Öğrenci Görüşme Formu
- EK-9** : Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği
- EK-10**: Eğitsel Oyun Ders Planları
- EK-11**:Eğitsel Oyunlarla Küresel Vatandaşlık Becerilerinin Kazandırılmasına İlişkin Gözlem Formu

EK-1: Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Uygulamaya Yönelik Alınan İzin

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/605.01/7891159
Konu : Araştırma Projesi

18.04.2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Anadolu Üniversitesi Genel Sekreterlik Yazı İşleri Müdürlüğü'nün 11/04/2018 tarih ve E.40059 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile; Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yağmur ZİNG' in "Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlara Küresel Vatandaşlık Becerilerinin Kazandırılması" başlıklı uygulama çalışması Araştırma İzin Komisyonu tarafından incelenmiş ve komisyon tarafından sakınca görülmediği tespit edilmiş olup, komisyon tarafından belirtilen okullarda yukarıda adı geçen projenin gerçekleştirilmesi uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde takdirlerinize arz ederim.

Bariş HANCI
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
.../04/2018

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

EK:
Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Büyükdere Mah. Atatürk Blv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: L.TOKAT
Tel : (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 28f6-abf0-3f6a-83d2-6b60 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Karar Belgesi

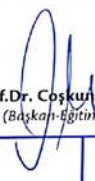
Evrak Kayıt Tarihi: 15.03.2018 Protokol No: 31481

Tarih: 29.03.2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlarla Küresel Vatandaşlık Becerilerinin Kazandırılması
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜRDOĞAN BAYIR
TEZ YAZARI:	Yağmur ZİNG
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

 Prof. Dr. Coşkun BAYRAK (Başkan - Eğitim Fak.)	
 Prof. Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı - Açıköğretim Fak.)	 Prof. Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
 Prof. Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	 Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
 Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	 Prof. Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)

EK-3: Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeğinin Kullanım İzni

EK-4: Öğrenci Gönüllü Katılım Formu

ÖĞRENCİ GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sevgili öğrenci,

Araştırmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Bu form, araştırmanın amacını ve katılımcı olarak haklarınızı tanımlamayı amaçlamaktadır. Araştırma, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış resmi izinle gerçekleştirilmektedir. Araştırma, eğitsel oyunlara dayalı sosyal bilgiler öğretiminde ilkokul öğrencinin küresel vatandaşlığa ilişkin algılarını geliştirmeyi amaçlayan yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmaktadır. Eğitsel oyunlara dayalı sosyal bilgiler öğretiminde ilkokul öğrencinin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye yönelik yapılacak uygulamalar, kişisel bilgi formu, küresel vatandaşlık algı ölçeği ve sizin uygulama sonrası görüşleriniz araştırmanın veri kaynaklarını oluşturacaktır. Araştırmamın geçerlik ve güvenilirliğini, araştırma sürecinin ayrıntılı olarak betimlenmesini sağlamak, ayrıca görüşme sırasında ortaya çıkabilecek olası kesintileri önleyebilmek amacıyla görüşmenin ses kaydı alınacak ve isminiz gizli tutulacaktır. Sizinle yapılan görüşmeler bilimsel bir veri olarak bu araştırma için kullanılacak ve bunun dışında farklı bir amaçla kullanılmayacaktır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Veri toplama sürecinde herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zaman ayrılabilirsiniz. Araştırmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacaktır. Bu formu okuduğunuz ve araştırmaya olarak katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

Bu araştırmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad/Soyadı:

Anadolu Üniversitesi

Tezli Yüksek Lisans

Tarih:...../...../.....

Yağmur ZİNG

Yagmurzing@gmail.com

İmza:.....

EK-5: Öğretmen İzin Formu

ÖĞRETMEN İZİN FORMU

Değerli Öğretmen,

Araştırmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Bu form, araştırmanın amacını ve katılımcı olarak haklarınızı tanımlamayı amaçlamaktadır.

Araştırma Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış resmi izinle gerçekleştirilmektedir. Araştırma, eğitsel oyunlara dayalı sosyal bilgiler öğretiminde ilkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerini incelemeyi amaçlayan yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Eğitsel oyunlara dayalı sosyal bilgiler öğretiminde ilkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerini incelemeye yönelik yapılacak uygulamalar, kişisel bilgi formu, küresel vatandaşlık algı ölçeği ve öğrencilerin uygulama sonrasında sürece dair görüşleri araştırmanın veri kaynaklarını oluşturacaktır. Araştırmamın geçerlik ve güvenilirliğini, araştırma sürecinin ayrıntılı olarak betimlenmesini sağlamak, ayrıca görüşme sırasında ortaya çıkabilecek olası kesintileri önleyebilmek amacıyla görüşmenin ses kaydı alınacaktır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler bilimsel bir veri olarak bu araştırma için kullanılacak ve bunun dışında farklı bir amaçla kullanılmayacaktır. Ayrıca siz ve öğrencileriniz istediğiniz zaman araştırmadan çekilme hakkınızı kullanabilirsiniz.

Bu formu okuyup, araştırmaya gönüllü olarak katıldığınıza dair imzalamanızı rica ediyorum. İstedığınız zaman bilgi almak amacıyla bana ulaşabilirsiniz. Bu sözleşmeyi okuyarak imzaladığınız için teşekkür ederim.

Ad/Soyad

Tarih:..../..../...

İmza:.....

Anadolu Üniversitesi

Tezli Yüksek Lisans

Yağmur ZİNG

Yagmurzing@gmail.com

EK-6: Veli İzin Formu

VELİ İZİN FORMU

Sayın Veli,

Araştırmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Bu form, araştırmanın amacını ve velisi olduğunuz öğrencinin bir katılımcı olarak haklarını tanımlamayı amaçlamaktadır. Araştırma Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan resmi izinle gerçekleştirilmektedir. Araştırma, eğitsel oyunlara dayalı sosyal bilgiler öğretiminde ilkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşlerini incelemeyi amaçlayan yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye yönelik olarak yapılacak uygulamalar, kişisel bilgi formu, küresel vatandaşlık algı ölçeği ve öğrencilerin uygulama sonrasında sürece dair alınacak görüşleri araştırmanın veri kaynaklarını oluşturacaktır. Bu kapsamda sınıfta Sosyal Bilgiler dersinde araştırmacı tarafından hazırlanan ders planları uygulanacaktır.

Araştırmamın geçerlik ve güvenirliğini, araştırma sürecinin ayrıntılı olarak betimlenmesini sağlamak, ayrıca görüşme sırasında ortaya çıkabilecek olası kesintileri önleyebilmek amacıyla görüşmenin ses kaydı alınacaktır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler bilimsel bir veri olarak bu araştırma için kullanılacak ve bunun dışında farklı bir amaçla kullanılmayacaktır. Öğrencinizin ya da sizin isteğiniz doğrultusunda ses kayıtları veriler yazıldıktan sonra silinecektir. İzniniz olmadığı takdirde, öğrencinizin ismi bu araştırmada kullanılmayacak onun yerine takma bir isim kullanılacaktır. Öğrenci ya da siz istediğiniz zaman velisi olduğunuz öğrenci araştırmadan çekilme hakkına sahiptir.

Bu sözleşmeyi okuyup, velisi bulunduğunuz öğrencinin araştırmaya gönüllü olarak katıldığına dair bu formu imzalamanızı rica ediyorum. İstedığınız zaman bilgi almak amacıyla bana ulaşabilirsiniz. Bu formu okuyarak imzaladığınız için teşekkür ederim.

Ad/Soyad

Tarih :.... /.... /....

İmza:.....

Anadolu Üniversitesi

Tezli Yüksek Lisans

Yağmur ZİNG

Yagmurzing@gmail.com

EK-7: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğrenci,

Bu form “Eğitsel Oyunlara Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretiminde İlkokul Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlığa İlişkin Algı ve Görüşleri” adlı yüksek lisans çalışması için gerekli olan verilerin bir bölümünü toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Formda sizlerin kişisel bilgilerini belirlemek için sorular yer almaktadır. Elde edilen bilgiler bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacak ve gizli tutulacaktır. Lütfen her soruyu en doğru biçimde yanıtlamaya özen gösteriniz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yağmur ZİNG

yagmurzing@gmail.com

1. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

2. Kaç kardeşsiniz: (Siz dâhil)

3. Ailenizde kaç kişi yaşıyorsunuz..... (Siz dâhil)

4. Anne ve babanızın öğrenim durumu:

	Anne	Baba
Okuma-yazma bilmiyor.	()	()
Okur-yazar	()	()
İlkokul mezunu	()	()
Ortaokul mezunu	()	()
Lise mezunu	()	()
Fakülte ya da yüksekokul mezunu	()	()
Yüksek lisans mezunu	()	()
Doktora mezunu	()	()

5. Annenizin mesleği:

6. Babanızın mesleği:.....

EK-8: Öğrenci Görüşme Formu

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

1.Sence vatandaşlık nedir?

- Peki, küresel vatandaşlık nedir?
- Sence küresel vatandaşlar hangi özelliklere sahip olmalıdır? Neden?

2. Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlığa ilişkin neler öğrendiğini düşünüyorsun?

3. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerini günlük yaşamında nasıl kullanırsın?

4. Sosyal Bilgiler dersinde oynadığımız oyunlar konusunda ne düşünüyorsun?

- Beraber işlediğimiz Sosyal Bilgiler derslerinde hangi oyunlar hoşuna gitti? Neden?
- Beraber işlediğimiz Sosyal Bilgiler derslerinde hangi oyunlar hoşuna gitmedi? Neden?

5. Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık eğitimi için sence başka ne tür etkinlikler yapılabilir?

6.Sosyal Bilgiler dersinde oynadığımız oyunların derse nasıl katkılar sağladığını düşünüyorsun?

- Sosyal Bilgiler dersinde oynadığımız oyunlar dersi anlamanda faydalı oldu mu?

EK-9: Küresel Vatandaşlık Algı Ölçeği

KÜRESEL VATANDAŞLIK ALGI ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler, elinizdeki bu form sizlerin küresel vatandaşlık algılarınızı ölçmeyi amaçlamaktadır. Burada yer alan cümlelerin doğru ya da yanlış yanıtı yoktur. Önemli olan sizin verdiğiniz yanıtlardır. Bu nedenle, cümleyi okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Bana yardımcı olduğunuz için hepinize çok teşekkür ederim.

1. ‘Ülkeler arasında yaşanan sorunlar dünyadaki birçok insanı etkiler.’ görüşüne

☐ Hiç Katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

2. ‘Küresel ısınma dünyada ciddi bir tehlikedir.’ görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

3. ‘Tüm ülkeler insan haklarına saygılı davranmalıdır.’ görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

4. ‘İnsan sağlığına zararlı ürünlere dünya çapında tepki gösterilmelidir.’ görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

5. ‘Zorunlu olarak göç eden insanlara diğer ülkeler yardım etmelidir.’ görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

6. ‘Dünyadaki sorunların çözülmesi için herkes elinden geleni yapmalıdır.’ görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

7. **‘Yaşanılabilir bir dünya için farklılıklara saygı duymalıyız.’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

8. **‘Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak çalışılmalıdır. (Kızılay, TEMA)’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

9. **‘Yaşanılabilir bir dünya için ortak değerlere sahip olmalıyız.’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

10. **‘Çevreyi kirleten kişileri uyarmalıyız.’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

11. **‘Hepimiz güzel bir dünyada yaşamak için çaba göstermeliyiz.’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

12. **‘Dünya üzerinde yaşayan insanların farklı diller konuşması doğaldır.’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

13. **‘Güzel bir dünya için birbirimize hoşgörülü davranmalıyız.’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

14. **‘Ülkeler, fakir ülkelere yiyecek ve para yardımı yapmalıdır.’** görüşüne
☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

15. ‘Ülkelerin yaşam koşulları birbirinden farklıdır.’görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

16. ‘Çevreye zarar veren ülkelere dünya çapında tepki gösterilmelidir.’görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

17. ‘İnsanlarla iletişim kurarken onların kültürlerini dikkate almalıyız.’görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

18. ‘Dünya barışı için tüm ülkeler işbirliği yapmalıdır.’görüşüne

☐ Hiç katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Tamamen Katılıyorum

EK-10: Eğitsel Oyun Ders Planları

EĞİTSEL OYUN DERS PLANI: 4

Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4. Sınıf
Öğrenme Alanı	Etkin Vatandaşlık
Konu	Sorumluluklarım
Tarih	16-20.04.2018
Süre	40 Dakika

Kazanımlar:

- Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.
- Küresel bağlamda söz ve eylem sorumluluğunu alır.

Kazanılan Beceri: Problem çözme, karar verme, iletişim

Kazanılan Değer: Duyarlılık, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik

Eğitsel Oyunun Adı: Sosyopoli Oyunu

Araç-Gereç ve Kaynaklar: Sosyopoli Oyunu (oyun kartları, zar, satranç taşları),altı renkli şapka

Öğretme –Öğrenme Etkinlikleri

Giriş

- ✓ Dikkati Çekme: Öğretmen elinde Sosyopoli oyunu ile derse girer.
- ✓ Güdüleme: Öğretmen öğrencilere çocuklarında sorumluluklarının olduğunu, sorumlulukların sadece yaşadığımız çevre ile sınırlı kalmadığını bu dersimizde öğreneceklerini söyler.
- ✓ Gözden Geçirme: Öğretmen öğrencilere bu dersin sonunda aile, okul ve küresel bağlamda yaşamında söz ve eylemlerinin sorumluluğunu fark edebileceklerini söyler.

Geliştirme

Derse Geçiş

Öğretmen öğrencilere oyunun kurallarını anlatır ve sınıfı gruplara ayırır.

Oyuna Geçiş

Sınıf 5-6 kişilik oyuncu gruplarına ayrılır. Her grup için her oyuncuyu temsil eden birer piyon, zar, oyun kartı, bilgi kartları, soru kartları ve sosyal paraları yer almaktadır. Oyunculardan her birine oyunun başında eşit miktarda sosyal parası verilir. Daha sonra zar atılır ve en büyük sayının geldiği oyuncu oyuna başlar. İlerlemek için tekrar zar atar ve gelen sayı kadar ilerler. Geldiği kutucuktaki renge ait kartı çeker. Kartta yer alan soruyu cevaplar.

Bu sırada diğer oyuncular da sorunun cevabını belirler. Oyuncunun cevabı doğru ise üzerinde bulunduğu kutucukta yazılı olan miktarda sosyal parası kadar kasadan alır. Verdiği cevap yanlışsa oyuncu kutucukta yazan miktarın yarısı kadar sosyal parasını kasaya öder. Diğer kutucuklarda da yazılı görevleri gerçekleştirir.

Kütüphaneye geldiğinde oyuncu bilgi kartlarından birini çeker. Kartta yer bilgileri sesli bir şekilde okur. Başlangıç noktasından tekrar geçtiğinde ise oyuna başlama anında belirlenen miktardaki parayı alır. Bu şekilde devam eden oyunda sosyal parası ilk biten oyuncu oyunu kaybeder. En çok sosyal parası bulunan oyuncu da oyunu kazanır. Oyun bittikten sonra öğretmen sorumluluklarımızı yerine getirmemiz gerektiği konusunda tartışma başlatır. Her bir renk bir soru tarzını simgeler bu sorular, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, boşluk doldurma ve açık uçlu sorular şeklinde hazırlanır.

Örnek Sorular

Yeşil renk: Doğru – yanlış sorularını simgeler.

() Çevreyi kirleten kişileri uyarım.

() Atık yağları lavaboya dökerim.

Mor renk: Çoktan seçmeli soruları simgeler.

Aşağıda verilen cümlelerden hangisi ailedeki sorumluluklarınızdan değildir.

A)Yatağımı düzeltirim.

B) Ütü yaparım.

C) Sofra kurulurken yardım ederim.

D) Arkadaşlarımla dışarı çıkacağım zaman izin alırım.

Mavi renk: Açık uçlu soruları temsil eder.

Hayvanlara zarar vermem. Çünkü...

Yoksul ülkelere yardım ederim. Çünkü...

Sarı renk: Boşluk doldurulmalı soruları simgeler.

Dünya barışı için tüm ülkeler.....yapmalıdır.

Evde sorumluluklarımı yerine getiririm.

Bilgi kartları: Sorumluluk bir kişinin kendi yetki alanına giren bir işin sonuçlarını üstlenmesidir.

Özet

Öğretmen “Bugün sorumluluklarımızın neler olduğunu bu sorumlulukların sadece aile ve okulla sınırlı olmadığını tüm dünyaya karşı sorumluluklarımızın olduğunu ve bu sorumluluklarımızı yerine getirmemizin önemini öğrendik.” der

Değerlendirme

Öğretmen öğrencilere sorumluluklarımızı yerine getirmede ne olur diyerek altı şapka tekniğinin kurallarını anlatarak konuyu bu teknik ile ele almaları ister.

Ödev

Öğretmen öğrencilere eğitsel ve sosyal etkinliklerle ilgili araştırma yapmalarını ve bu araştırma sonunda kendilerinin de derste grup halinde eğitsel ve sosyal etkinlik tasarlayacaklarını söyler.

Sosyopoli Eğitsel Oyun Tablosu

Kütüphaneye geri dön	10	20	20	10	40	50	Kapana tutuldun kasaya 50tl öde
50							50
40							Bir el bekle
100							
10							
20							
50							
10							
Kasadan 50tl al	20	10	40	40	20	10	50

EĞİTSEL OYUN DERS PLANI: 15

Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4. Sınıf
Öğrenme Alanı	Küresel Bağlantılar
Konu	Dünyada Yaşam
Tarih	4-8.06.2018
Süre	40 Dakika

Kazanımlar

- Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.
- Farklı kültürlerle saygı gösterir

Kazanılan Beceri: İş birliği, karar verme, problem çözme

Kazanılan Değer: Kültürel mirasa duyarlılık

Eğitsel Oyunun Adı: Yap- Boz Oyunu

Kullanılan Eğitim Teknolojileri

Araç-Gereç ve Kaynaklar: Yap-boz kartları

Öğretme –Öğrenme Etkinlikleri

Giriş

Dikkati Çekme

Öğretmen elinde yap-boz oyunu ile girer.

Güdüleme

Öğretmen farklı kültürlerle saygı duymamız gerektiğini, kültürlerin zenginlik olduğunu ve kültürlerle ait öğelerin neler olduğunu öğreneceğiz der.

Gözden Geçirme

Öğretmen öğrencilere ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurlarla farklı ülkelere ait kültürel unsurları karşılaştırabilecek ve saygı duyabileceklerini söyler.

Geliştirme

Derse geçiş

Öğretmen önceki derste öğrendiklerini özetler. Oyunun kurallarını öğrencilere anlatır ve sınıfı gruplara ayırır.

Eğitsel Oyun

Konu Türkiye, Meksika, İngiltere, İtalya, Çin, Arabistan olmak üzere altı gruba ayrılır. Her grup için özellikler belirlenir. Bu özellikler yap- boz şeklinde önceden hazırlanır. Yapbozlar sınıfın ortasında, gruplar ise yapbozların etrafında ve yapbozlara eşit uzaklıkta konumlandırılır. Bütün yap-bozlar karıştırılır. Gruplardan kendileri ile ilgili olan yap-bozları birleştirmeleri istenir. Grup üyeleri birer birer gelip bir yapboz parçasını alma hakkında sahiptir. Öğrenci yapbozu aldıktan sonra grup üyeleri o yapboz parçasının onlara ait olup olmadığının kararını aralarında konuşarak alırlar. Yap-Bozu önce ve doğru bitiren grup kazanır.

1. GRUP-İNGİLTERE:

- a) Polo oyunun görselinin bulunduğu kart hazırlanır üzerinde adı da yazılır.
- b) Kartta Londra yazılır ve görseli yer alır.
- c) Posta pulunun üzerinde ülke adı yazar.
- d) İngilizce resmi dili yazar.

2. GRUP-İTALYA:

- a) Roma yazılır ve görseli yer alır.
- b) Leonardo da vinci görseli yer alır
- c) Pizza görseli yer alır.
- d) İtalyanca resmi dili yazar.

NOT: Diğer yap-bozlarda verilen örnekler gibi hazırlanır.

Özet

Öğretmen öğrencilere ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurlarla farklı ülkelere ait kültürel unsurları karşılaştırabilecek ve saygı duyabileceklerini söyler.

Değerlendirme

Öğretmen önceki derste öğrencilerden istediği kültürel unsurlarını yansıtan projelerini değerlendirir.

Ödev

Öğretmen ders kitabında yer alan tema sonu değerlendirme sorularını çözmelerini ister.

EK-11: Eğitsel Oyunlarla Küresel Vatandaşlık Becerilerinin Kazandırılmasına İlişkin Gözlem Formu

**EĞİTSEL OYUNLARLA KÜRESEL VATANDAŞLIK BECERİLERİNİN
KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN GÖZLEM FORMU**

Madde	Gözlenen Etkinlikler	İyi	Orta	Zayıf
1.	Öğretmenin dersten önce konuya ve eğitsel oyunlara ilişkin gerekli hazırlıkları yapması			
2.	Öğretmenin, öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmelerini sağlayacak araç-gereç ve materyal seçmesi, hazırlaması ve kullanması			
3.	Öğretmenin amaç ve hedef davranışları açık bir biçimde ifade etmesi			
4.	Öğretmenin anlaşılır açıklamalar ve yönergeler vermesi			
5.	Öğretmenin derse dikkat çekmesi ve öğrenciyi güdülemesi			
6.	Öğretmenin derste demokratik bir ortam oluşturması			
7.	Öğretmenin dersi planlı, açık, anlaşılır ve düzenli şekilde sunması			
8.	Öğretmenin dersi hedef davranışlara uygun olarak yürütmesi			
9.	Öğretmenin derste zamanı verimli kullanması			
10.	Konuda geçen temel ilke ve kavramları kullanması			
11.	Öğretmenin konuyu öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirecek şekilde anlatması			
12.	Öğretmenin öğrenci etkinliklerine rehberlik etmesi			
13.	Öğrencilerin küresel vatandaşlık konularını yaşamlarıyla ilişkilendirmelerini sağlaması			
14.	Öğrencilerin derse ve eğitsel oyunlara etkin katılımını sağlaması			
15.	Öğretmenin, öğrenci seviyesine uygun küresel vatandaşlık algısını geliştirmesine ilişkin düşündürücü sorular sorması			
16.	Öğretmenin, öğrencilerin küresel vatandaşlıkla ilgili konuları yorumlamalarını sağlaması			
17.	Öğretmenin konuya ve öğrencilerin küresel vatandaşlık algılarını geliştirmeye uygun dönütler vermesi			
18.	Öğrencilerin işbirliği becerisini geliştirecek ortam sağlaması			
19.	Öğrencilerin, afiş, slogan, karikatür çizme ve kampanya yapma konusunda bilgilendirmesi			
20.	Öğretmenin uygun değerlendirme materyalini kullanması			
21.	Öğretmenin eğitsel oyun etkinliklerini yönetebilmesi			

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Yagmur ZİNG
Yabancı Dil : İngilizce
Doğum Yeri ve Yılı : Siirt/1986
E-Posta : yagmurzing@gmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmiş:

2019- (Hala devam ediyor), Şair Nabi İlköğretim Okulu, Öğretmen
2013-2015, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Programı
2012-2016, Siirt Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı